

โครงการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดทำต้นฉบับหนังสือ
คู่มือประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

โดย

พงษ์ธาดา วุฒิการณ์ และ คณะ

มิถุนายน พ.ศ. 2546

สัญญาเลขที่ 5 ASP/TRF/055/2545

โครงการศึกษาค้นคว้าเพื่อจัดทำต้นฉบับหนังสือคู่มือ
ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

คณะผู้เขียน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พงษ์ธาดา	วุฒิการณ์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
2. ดร. พรรณี	อวนสกุล	ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
3. อาจารย์ พูนเกศ	จันทกานนท์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิดาดาว	ภักดี	ภาควิชาวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
5. อาจารย์ ชูลีพร	วิมุกตานนท์	ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยพายัพ

ได้รับทุนอุดหนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุด โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค

คำนำ

หนังสือคู่มือประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา เป็นคู่มือแนะนำประเทศและให้ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับเกาะศรีลังกา หรือเกาะซีลอน ซึ่งเป็นดินแดนที่มีสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับประเทศไทย ทางด้านการแลกเปลี่ยนพุทธศาสนาเถรวาท และการค้าขายมานานหลายร้อยปี

จุดมุ่งหมายสำคัญของการทำหนังสือคู่มือประเทศศรีลังกา เพื่อเผยแพร่และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในประเทศนี้ ทั้งทางด้านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งสายพันธ์อันใกล้ชิด ระหว่างศรีลังกากับไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นฐานองค์ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะเป็นสะพาน เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในทั้งสองประเทศให้กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการอาณานิคมศึกษา 5 ภูมิภาค (อบศ.) และคณะกรรมการสถาบันทั้งสองทุกท่าน ที่เห็นความสำคัญสนับสนุนการทำงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถานทูตศรีลังกาในประเทศไทย และเจ้าหน้าที่สถานทูตไทยในกรุงโคลัมโบ ซึ่งกรุณาให้ข้อมูลความรู้พื้นฐาน และอำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงาน ภายในประเทศศรีลังกา สุดท้ายขอขอบคุณ คุณอังคณา ยะประดิษฐ์ เลขาธิการคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งทุ่มเทเวลาให้กับ การพิมพ์และจัดรูปเล่มทำให้งานชิ้นนี้สำเร็จด้วยดี

คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ ผู้ศึกษาเรื่องราวของประเทศไทย เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า ประเด็นเหล่านี้ในระดับลึกต่อไปในอนาคต

คณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยพายัพ

15 มิถุนายน 2546

บทคัดย่อ

หนังสือคู่มือประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา เป็นคู่มือแนะนำประเทศและให้ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับประเทศศรีลังกา หรือเกาะซีลอน ซึ่งเป็นดินแดนที่มีสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับประเทศไทย ทั้งทางด้านการแลกเปลี่ยนพุทธศาสนาเถรวาท การทูต และการค้าขายสืบเนื่องมานานหลายร้อยปี

จุดมุ่งหมายสำคัญของการทำหนังสือเล่มนี้ เพื่อเผยแพร่ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในประเทศศรีลังกา ในทุกแง่มุม รวมทั้งศึกษาสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างศรีลังกากับประเทศไทย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน พื้นฐานองค์ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้ จะเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในทั้งสองประเทศให้กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และคาดหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้าเรื่องของศรีลังกา ในระดับลึกต่อไปในอนาคต

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 4 บทใหญ่ คือ บทที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา เกี่ยวกับประชาชนและแผ่นดิน บทที่ 2 : ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน ทางด้านพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บทที่ 3 : การเมืองและปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติในศรีลังกาจากระดับท้องถิ่นสู่นานาชาติ บทที่ 4 : นโยบายต่างประเทศของศรีลังกา ภายหลังจากได้รับเอกราช และความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับประเทศไทยจากอดีตถึงปัจจุบัน

Abstract

This Handbook of the Democratic Socialist Republic of Sri Lanka is a guideline book to introduce and to provide the baseline knowledge of Sri Lanka or Ceylon which has a close relationship with Thailand in the fields of long standing Theravada Buddhist exchange as well as diplomatic and commercial contracts.

The main purpose of this book is to promote and contribute to the mutual cultural and academic understanding between the two countries, Sri Lanka and Thailand in order to achieve closer ties. It is hoped that this book will provide the baseline knowledge of Sri Lanka leading to deeper studies in the future.

The book is divided into 4 chapters. Chapter 1 : General Background of Sri Lanka about Land and People. Chapter 2 : Historical Background from the Past to the Present; Political, Economic, Socio-Cultural, Sciences and Technological Developments. Chapter 3 : Political and Ethnic Conflicts; from Localization to Internationalization. Chapter 4 : Foreign Policy after Independence and Relationship Between Sri Lanka and Thailand from the Past to the Present.

สารบัญ

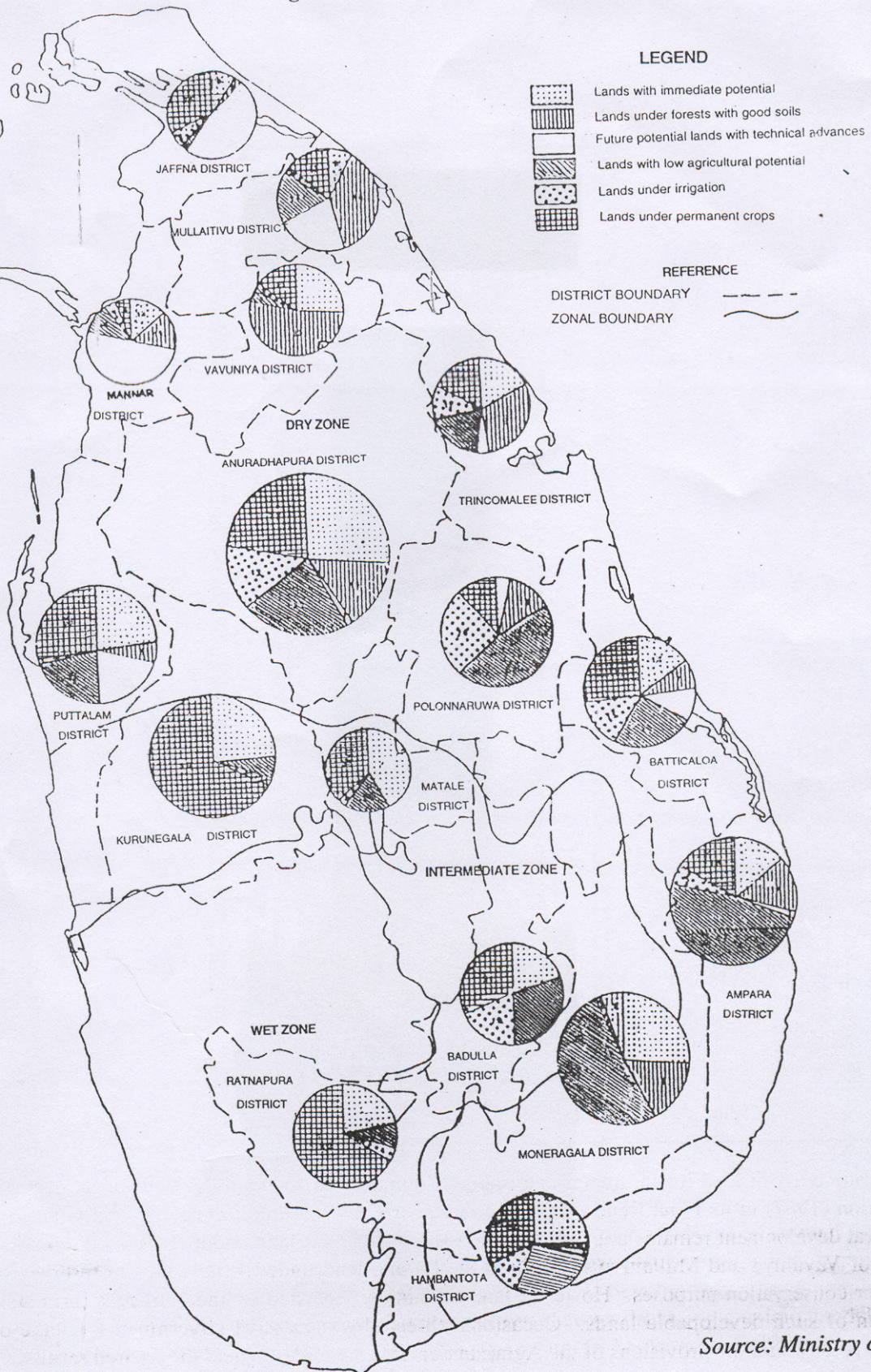
	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง-จ
แผนที่ศรีลังกา	ฉ-ช
บทนำ : บทที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา โดย ธิดาดาว ภัคดี	1-18
- สภาพภูมิศาสตร์	2-3
- ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปใน ค.ศ. 2001-2002 (พ.ศ. 2544 – 2545)	3-5
- เพลงชาติ ธงชาติ และอาหาร	6
- เทศกาล และวันหยุด	7
- การตกท่าย จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ช่วง ค.ศ. 1996-2000 (พ.ศ. 2539 – 2543)	8
- ข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจใน ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543)	9
- ดัชนีการเติบโตของการผลิตสินค้าและบริการ	9
- สถานที่ที่น่าสนใจในประเทศ	10-18
- สถานที่และธุรกิจด้านบันเทิง	18
- หนังสืออ้างอิงท้ายบทที่ 1	19
บทที่ 2 : ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ศรีลังกา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน โดย พงษ์ธาดา วุฒิการณ์	20-51
2.1 ศรีลังกายุคก่อนประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานของชาวสิงหลและทมิฬ	20-22
2.2 ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรโบราณ ก่อนตกเป็นอาณานิคมตะวันตก	22-27
2.3 ศรีลังกายุคตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกและผลกระทบ	27-30
2.4 ความเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยม และการได้รับเอกราช	30-31
2.5 พัฒนาการและปัญหาด้านการเมืองการปกครองภายหลังเอกราช	31-35
2.6 พัฒนาการและปัญหาด้านเศรษฐกิจภายหลังเอกราช	35-42
2.7 พัฒนาการและปัญหาด้านสังคม	43-48
2.8 พัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	49-51
- หนังสืออ้างอิงท้ายบทที่ 2	52-53

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 : การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ในศรีลังกา	54-80
โดย ชูลีพร วิมุกตานนท์ และ พูนเกษตร จันทกานนท์	
3.1 การเมืองชาติพันธุ์ : ความเป็นมาในปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวสิงหลกับทมิฬ	55-60
3.2 กระบวนการปฏิสัมพันธ์ในบริบทใหม่ที่พัฒนาจากการปกครองแบบอาณานิคม	60-62
3.3 ความรู้สึกชาตินิยม และจิตสำนึกชาติพันธุ์นิยม	63-66
3.4 ชาติพันธุ์กับความเคลื่อนไหวทางการเมือง : ปัญหาจากระดับท้องถิ่นสู่นานาชาติ	67-70
3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยพยัคฆ์ทมิฬอีแลม กับอินเดีย และผลกระทบทั้งภายในและภายนอกประเทศ	70-75
3.6 กระบวนการสันติภาพในศรีลังกา : ปัจจุบันสู่แนวโน้มในอนาคต	75-80
- หนังสืออ้างอิงท้ายบทที่ 3	81-82
บทที่ 4 : ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศรีลังกากับประเทศไทย : อดีตสู่ปัจจุบัน	83-114
โดย พรรณี อวนสกุล	
4.1 นโยบายต่างประเทศของศรีลังกาภายหลังได้รับเอกราช และปัจจัยที่กำหนดนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา	84-85
4.2 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา	86-91
4.3 ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน	91
4.4 ความสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ	91-95
4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับไทย	96-114
- หนังสืออ้างอิงท้ายบทที่ 4	115-116
บทสรุป	117-119
ภาคผนวก	
- วัตถุประสงค์ของโครงการ	๑
- ผลการดำเนินงานของโครงการโดยสรุป	๑-๖

Map indicating percentage distribution of potential lands for agricultural development

Source: Ministry of Lands

บทที่ 1

ข้อมูลพื้นฐานประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

ชื่อของประเทศ

ประเทศศรีลังกามีชื่อทางราชการว่า ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา (The Democratic Socialist Republic of Sri Lanka)¹ หรือในชื่อเต็ม ในภาษาสิงหลว่า Sri Lanka Prajatantrika Samawaddi Janarajaya โดยทั่วไปเรียก ศรีลังกา² เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่าแผ่นดินแห่งความรุ่งโรจน์

หลักฐานจากคัมภีร์มหาवंส (Mahavamsa) ซึ่งเป็นตำนานพื้นเมืองของศรีลังกา เริ่มบันทึกการตั้งรกรากของชาวสิงหลในเกาะศรีลังกา ในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน เจ้าชายวิชเยผู้สืบสายโลหิตจากวงศ์กษัตริย์แห่งแคว้นเบงกอลในอินเดียด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และบริวารอีกประมาณ 700 คน ซึ่งเป็นชนกลุ่มอินโด-อารยันพวกแรกเดินทางเรือขึ้นเกาะศรีลังกา เมื่อขึ้นจากเรือและนั่งพักเอาฝ่ามือท้าวแผ่นดิน ปรากฏว่าฝ่ามือและฝ่าเท้าของแต่ละคนกลายเป็นสีแดงตามสีดินในบริเวณนั้น จึงเรียกดินแดนดังกล่าวว่า “ตัมปปณณทวิป” แปลว่า “เกาะแห่งคนมีฝ่ามือแดง” ถือว่าประวัติศาสตร์ของชาวสิงหลในศรีลังกาเริ่มขึ้นในพุทธศักราชที่ 1 พร้อมกับการเจริญเติบโตของพุทธศาสนาในโลก ในอดีตชาวกรีกและโรมัน เรียกดินแดนศรีลังกาว่า ตาโปรบานะ (Taprobane) ซึ่งเพี้ยนมาจาก ตัมปปณณ (Tambapanni) ส่วนชาวอาหรับเรียกเกาะนี้ว่า เซอเรนดิป (Serendib) ซึ่งมาจากคำเรียกในภาษาสันสกฤตว่า สิงหลทวิป อันแปลว่าเกาะของพวกสิงหลหรือเกาะของผู้ที่สืบเชื้อสายจากสิงห์ ซึ่งอาจมาจากความเชื่อที่ว่าพระเจ้าวิชเยหรือเจ้าชายวิชเยนั้นเป็นปฐมกษัตริย์ที่สืบเชื้อสายมาจากพระราชบิดาที่เป็นสิงห์ ส่วนพวกโจฬะจากทางใต้ของประเทศอินเดียเรียกเกาะศรีลังกาว่า อีลัม (Eelam)

¹ ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง พ.ศ. 2539. (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2540) หน้า 4 .

² Bradnock, Robert & Roma. Sri Lanka Handbook. (London : Footprint handbook Ltd., 2000) p.292.

ซึ่งเพี้ยนมาจากภาษาสันสกฤตว่า สิงหลนามัน (Simhala Naman) ชาวยุโรปในอดีตนิยมเรียกเกาะนี้ว่า ซีแลน (Ceyland) ซึ่งต่อมาคือซีลอน¹ (Ceylon) เป็นชื่อในอดีตของเกาะศรีลังกาที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวตะวันตก

สภาพภูมิศาสตร์

นักธรณีวิทยาและนักโบราณคดีบางกลุ่มสันนิษฐานว่าประเทศศรีลังกาเคยจมอยู่ใต้ท้องมหาสมุทรอินเดียมาก่อน และโผล่ขึ้นมาเหนือผิวน้ำในช่วงปลายยุคเมโสโซอิก (Mesozoic Era) เมื่อ 350 – 370 ล้านปีมาแล้ว และได้กลับจมลงไปได้ท้องมหาสมุทรอีกครั้งหนึ่งในตอนกลางยุคเทอเชียรี (Tertiary Era) คือ เมื่อ 70 – 72 ล้านปีมาแล้ว จากการค้นพบโครงกระดูกและซากดึกดำบรรพ์ของสัตว์ใต้ทะเลจำนวนมากในเกาะนี้ แสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงของหินเมื่อถูกความร้อน ทำให้ก่อตัวเป็นหินปูนที่มีความหนาแน่นที่สุดในยุคไมโอซีน (Miocene Period) คือ เมื่อ 25 ล้านปีมาแล้ว ทำให้เกาะศรีลังกาโผล่ขึ้นมาเหนือมหาสมุทรอีกครั้งหนึ่ง² เกิดเป็นเกาะเล็กๆ รูปร่างคล้ายหยดน้ำหรือไข่มุก อยู่ห่างจากตอนใต้สุดของประเทศอินเดียประมาณ 22 ไมล์ (35 กิโลเมตร) โดยมีช่องแคบพอล์ค (Palk) กั้นอยู่

ประเทศศรีลังกาหรือเกาะศรีลังกา อยู่ระหว่างเส้นรุ้ง (ละติจูด) ที่ 6-10 เหนือ และเส้นแวง (ลองจิจูด) ที่ 80-82 ตะวันออก โดยอยู่เหนือเส้นศูนย์สูตรประมาณ 550 ไมล์ (880 กิโลเมตร) มีความยาวจากเหนือสุดจดใต้สุด 270 ไมล์ (432 กิโลเมตร) ความกว้างที่สุดจากตะวันออกถึงตะวันตก 140 ไมล์ (225 กิโลเมตร)

เนื่องจากประเทศศรีลังกาเป็นเกาะ มีความแตกต่างของระดับพื้นดินมาก ทำให้ส่งผลให้สภาพภูมิประเทศของศรีลังกาในแต่ละส่วนมีความแตกต่างกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ส่วนดังนี้³

1. แถบภูเขาสูง ซึ่งมีป่าปกคลุมทางภาคกลางค่อนข้างมาทางใต้ของเกาะ มีระดับความสูงตั้งแต่ 3,000 ฟุต ถึง 8,000 ฟุต โดยมียอดเขาสูงที่สุดคือ ปิทุรุทะละละละ (Piduruthalagala 8,281 ฟุต)

¹ ปิยนาด บุนนาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) หน้า 4-5.

² ปริชา มุ่นสุข. ศีลปะศรีลังกา. (กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์, 2541) หน้า 18.

³ Hoe, Cathi (ed.) Sri Lanka. (Hong Kong : Local Colour Company, 1998) p.13-14.

2. แถบที่ราบสูงหรือที่ดอน ตอนกลางของเกาะ มีความสูงตั้งแต่ 1,000 ฟุต ถึง 3,000 ฟุต
3. แถบที่ราบชายฝั่งโดยรอบ และที่ราบกว้างใหญ่ทางตอนเหนือของเกาะ

ลักษณะสำคัญของเกาะศรีลังกา คือ มีภูเขาสูงและที่ราบสูงอยู่ตอนกลาง ความสูงค่อย ๆ ลดระดับลาดลงไปรอบ ๆ เกาะ ที่ราบสูงตอนกลางของประเทศเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสั้น ๆ ถึง 16 สาย แม่น้ำเหล่านี้ไหลลงสู่ทะเลอย่างรวดเร็ว แม่น้ำสายที่ยาวและสำคัญที่สุดคือ แม่น้ำมหาเวลลิงกา (Mahaveli Ganga) มีความยาวทั้งสิ้น 2,096 ไมล์ (1,330 กิโลเมตร) ในสมัยของนายกรัฐมนตรี ดัดเลย์ เชนานายเก (Dudley Senanayake ค.ศ. 1965 – 1970/ พ.ศ. 2508 - 2513) เสนอโครงการพัฒนาที่ราบลุ่มแม่น้ำมหาเวลลิงกา เพื่อใช้ประโยชน์ในการด้านการชลประทานและการผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นโครงการระยะยาวต่อเนื่องหลายรัฐบาลได้รับความสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชียและธนาคารโลก โครงการนี้สิ้นสุดใน ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) มีการสร้างเขื่อนใหญ่ 2 เขื่อน และอ่างเก็บน้ำเล็ก ๆ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสายนี้เพื่อแก้ไขปัญหาภาวะแห้งแล้งในฤดูแล้ง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศมาตั้งแต่อดีตกาล¹

ข้อมูลพื้นฐานของสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกาใน ค.ศ. 2001-2002 (พ.ศ. 2544 – 2545)

ภูมิประเทศ	พื้นที่เกาะทั้งหมด 65,525 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดินบนเกาะ 62,336 ตารางกิโลเมตร พื้นที่น้ำบนเกาะ 3,189 ตารางกิโลเมตร น้ำตกที่สูงที่สุดคือ น้ำตกบัมบะระกันดะ (Bambarakanda) สูง 241 เมตร ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ปิทุรุทะละกะละ (Piduruthalagala) สูง 2,524 เมตร แม่น้ำที่ยาวที่สุดคือ แม่น้ำมหาเวลลิงกา (Mahaveli Ganga) ยาว 1,330 กิโลเมตร
------------	---

¹ Punchihewa, Gamini de S.G. The Great Sandy River of History and Legend. (Colombo : Vishva Lekha, 2000) p.6-11.

ภูมิอากาศ	อุณหภูมิเฉลี่ย 27 องศาเซลเซียส และเฉลี่ย 15 องศาเซลเซียส ที่เมือง นุวระเอลิยะ ซึ่งสูง 1,800 เมตร จากระดับน้ำทะเล ระดับความชื้นสัมพัทธ์ กลางวัน 70% กลางคืน 90% ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปีละ 2,500 มิลลิเมตรถึง 5,000 มิลลิเมตร ทาง ตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ และน้อยกว่า 1,250 มิลลิเมตร ทางตะวันตก เฉียงเหนือและตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ และได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ระหว่างเดือนพฤษภาคม สิงหาคม ตลอดจนมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง กุมภาพันธ์
ประชากร	ทั้งสิ้นประมาณ 19.3 ล้านคน เมืองหลวงคือ เมืองโคลัมโบ (Colombo) ความหนาแน่นของประชากร 292 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร อัตราการเกิด 17%
การอ่านออกเขียนได้	ชาย 90.5% หญิง 82.4% จำนวนผู้ใหญ่ที่รู้หนังสือ 91.6% การศึกษาทุกระดับรวม 66%
อายุเฉลี่ย	ชาย 71 ปี หญิง 76 ปี
เชื้อชาติ	สิงหล 74% ทมิฬ 18% มัวร์ 7% อื่น ๆ เช่น ยูเรเชียน มาเลย์ เบอร์เกอร์ และ เวททะ 1%
การแบ่งเขต	9 จังหวัด 25 อำเภอ 256 เขต 160 เขตเลือกตั้ง

ภาษา	สิงหล เป็นภาษาราชการ ทมิฬ เป็นภาษาที่สอง อังกฤษ เป็นภาษาราชการ
ศาสนา	พุทธ 69.3% ฮินดู 15.5% คริสต์ 7.6% อิสลาม 7.5% อื่น ๆ 0.1%
สายการบินของชาติ	สายการบินศรีลังกา (Srilankan Airlines) เป็นรัฐวิสาหกิจ เปิดโอกาสให้เอกชนร่วมบริหารกิจการ ใน ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) ได้รับรางวัลสายการบินดีเด่นในเอเชียกลาง
สินค้าออกของประเทศ	สิ่งทอและเสื้อผ้า ซา อัญมณี ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ผลิตภัณฑ์จากยางพารา และมะพร้าว
อาชีพ	เกษตรกร 37.4% ทำการอุตสาหกรรม 41.8% ให้บริการ 17.9% อัตราเฉลี่ยดัชนีความยากจน 20.3% อัตราเฉลี่ยดัชนีการพัฒนาคคุณภาพประชากร 0.733%
เงิน	รูปี ธนบัตร 10, 20, 50, 100, 200, 500, 1,000 เหรียญรูปี 1, 2, 5, 10 เซนต์ 5, 10, 25, 50 อัตราแลกเปลี่ยน 96.864 รูปี ต่อ หนึ่ง US\$ (20/2/2003)
เวลาทำงาน	ราชการ จันทร์-ศุกร์ 09.00 – 16.45 น. ธนาคาร จันทร์-ศุกร์ 09.00 – 13.00 น. หรือ 15.00 น. ขึ้นอยู่กับธนาคาร ไปรษณีย์ จันทร์-ศุกร์ 08.30 – 17.00 น. เสาร์ 08.30 – 13.00 น.

ที่มาของตาราง : 1. Sri Lanka Economic Journal. (Vol. 3, No.1, June 2002) p. 8-15.

2. Sri Lanka State of the Economy 2001. (Colombo : Institute of Policy Studies) p. 120-144.

3. Serendib : Sri Lankan Airlines. (Vol. 21, No.2, March-April 2002) p.49.

เพลงชาติของศรีลังกา

เพลง Namo Namo Matha (นะโม นะโม มาตา) ทุกคนต้องยืนตรงทำความเคารพ เมื่อได้ยินเพลงชาติ เนื้อหาสำคัญของเพลงเป็นการปลุกเร้าใจให้ประชาชนรักและปกป้องแผ่นดินของตน

ธงชาติของศรีลังกา

พื้นเป็นสีแดงเข้มขอบทอง มีรูปสิงห์สีทองถือดาบด้วยอุ้งเท้าหน้าขวา มีใบโพธิ์อยู่ตรงมุมทั้ง 4 ด้านหน้าของสิงห์นอกพื้นสีแดง มีแถบสีส้มและสีเขียวขอบทองเช่นกันในแนวตั้ง อันหมายถึงชาวฮินดูและชาวมุสลิม ที่อาศัยอยู่ในประเทศศรีลังกากับชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นชาวพุทธ

แต่เดิมนั้นใช้ธงชาติของกษัตริย์โบราณของนครแคนดี้ เป็นสิงห์สีทองถือดาบด้วยอุ้งเท้าหน้าขวา บนพื้นสีแดงเข้มเช่นกัน แต่ตรงมุมทั้งสี่เป็นรูปเจดีย์ เมื่อประเทศศรีลังกาได้รับเอกราชจากประเทศอังกฤษแล้ว จึงมีการเปลี่ยนแปลงจากรูปเจดีย์มาเป็นใบโพธิ์ และเพิ่มแถบลีลาตัวอักษรเพื่อให้ความสำคัญกับชนกลุ่มน้อย ธงนี้ใช้อย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ ค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) เป็นต้นมา

อาหาร

ชาวศรีลังกาบริโภคข้าวและแกงเป็นอาหารหลัก สำหรับแกงนั้นมีหลายชนิด ประกอบไปด้วยเครื่องเทศมากมาย เช่น พริก มัสตาร์ด อบเชย กระเทียม ฯลฯ มีทั้งแกงเนื้อแกงไส้กะทิต่าง ๆ ไปจนถึงแกงที่เป็นอาหารทะเล ที่มีอยู่มากมายและราคาถูก รสชาติอาหารค่อนข้างเผ็ดแต่หวาน

อาหารที่มีชื่อ ซึ่งนักท่องเที่ยวนิยมเป็นพวกอาหารทะเลที่มีราคาถูก เช่นปู กุ้งลอบสเตอร์ และปลาทะเล เป็นต้น สำหรับผลไม้ในศรีลังกาเป็นผลไม้ที่มีอยู่ทั่วไปในเขตร้อน ได้แก่ สับปะรด มะละกอ กัลลวย ขนุน ส่วนผลไม้ตามฤดูกาลได้แก่ มังคุด เงาะ ทุเรียน แต่ผลไม้ที่มีชื่อเสียงและเป็นสัญลักษณ์ของชาวศรีลังกา คือ มะพร้าวสีเหลือง ที่เรียกว่า “ราชามะพร้าว” (King Coconut) ชาวศรีลังกา นิยมปลูก และดื่มน้ำผลไม้ชนิดนี้ ส่วนมะพร้าวสีเขียวก็นิยมใช้ประกอบอาหารเท่านั้น

เทศกาลและวันหยุด¹

ประเทศศรีลังกามีงานเทศกาลและวันหยุดทางศาสนาเกือบตลอดปี เนื่องจากประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ฮินดู อิสลาม และ คริสต์ศาสนา เทศกาลการฉลองต่าง ๆ ถู้อตามปฏิทินจันทรคติ ดังนั้นไม่มีวันที่แน่นอนในแต่ละปี

เดือนมกราคม - วัน *Duruthu Poya* เป็นวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จเยือนเกาะศรีลังกา ซึ่งจะมีงานฉลองที่ยิ่งใหญ่ที่วัดกัลยาณิราชมหาวิหาร ในกรุงโคลัมโบ

- วัน *Tamil Thai Pongal* ของชาวฮินดู

เดือนกุมภาพันธ์ - วันชาติศรีลังกา คือวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นวันที่ศรีลังกาได้รับ

เอกราช มีขบวนแห่ เฉลิมฉลองเด่นรำกัน

- งานฉลอง *Navam Poya* ที่วัดคงคาราม ในกรุงโคลัมโบ

มีการแห่ขบวนช้างที่สวยงาม

- มหาศิวะราตรี (Maha Sivarathri) เป็นคืนที่พระศิวะรำรำ ชาวฮินดู

เฉลิมฉลองสวดถวายพระศิวะ

เดือนเมษายน - วัน *Bak Poya* (Good Friday) ของชุมชนคาทอลิกที่นิคมโบ

- วันที่ 13 เมษายน เป็นวันปีใหม่ของชาวสิงหลและทมิฬ มาตั้งแต่

โบราณ มีการเฉลิมฉลอง และปิดกิจการร้านค้าต่าง ๆ

เดือนพฤษภาคม วันที่ 1 พฤษภาคม เป็นวันแรงงานหรือ *May Day*

วันวิสาขบูชา (*Wesak Poya Day*) เป็นวันที่พระพุทธเจ้าประสูติ

ตรัสรู้ ปรีณิพพาน จะมีการจุดตะเกียงน้ำมันเพื่อบูชาทั่วประเทศ

วันที่ 22 พฤษภาคม เป็นวันวีรบุรุษแห่งชาติ (*National Heroes' Day*)

เดือนมิถุนายน *Poson Poya Day* เป็นวันแรกที่พระมหินทเถระ (Mahinda) เดินทาง

มาเผยแผ่พุทธศาสนาเป็นครั้งแรกในศรีลังกา มีการเฉลิมฉลองที่เมือง

อนูราชปุระ และที่เมืองมหินทเล (Mihintale)

วันที่ 30 มิถุนายน วันหยุดธนาคาร

¹ Bardnock, Robert & Roma. Sri Lanka Handbook. p.50-51.

เดือนกรกฎาคม วันอาสาฬหบูชา (*Esala Poya Day*) เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนาในศรีลังกา มีขบวนแห่ช้างที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีการแห่พระเขี้ยวแก้วที่เมืองแคนดี้ และเทศกาลฉลองที่วัดพระเขี้ยวแก้ว ถึง 10 วัน นอกจากนี้มีการบูชาพุทธศาสนาตามสถานที่สำคัญในเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ

เดือนสิงหาคม *Nikini Poya Day*

เดือนกันยายน *Binara Poya Day*

เดือนตุลาคม *Wap Poya day*

วันดวงปี่ป (Deepavali) เป็นเทศกาลแห่งแสงสี โดยจุดไฟบูชาเทพของชาวฮินดู โดยเฉพาะพระราม ชาวฮินดูถือว่าเป็นการฉลองการเสด็จกลับสู่เมืองอโยธยา ของพระราม หลังจากที่ต้องเข้าป่าไปเป็นเวลา 14 ปี ชาวฮินดูจะบูชาด้วยการจุดตะเกียงน้ำมันดินตามบ้านเรือนและเทวสถาน

เดือนธันวาคม *Unduwap Poya Day* เป็นวันที่ราชาธิดาของพระเจ้าอโศก คือนางสังฆมิตตา (*Sanghamitta*) นำกิ่งตอนพระศรีมหาโพธิ์ที่พระพุทธรเจ้าตรัสรู้จากอินเดีย มาปลูกที่เมืองอนุราธปุระ มังงานที่เมืองอนุราธปุระ เบนโตตา และ โคลัมโบ

วันที่ 25 วันคริสต์มาส

วันที่ 31 วันหยุดธนาคาร

การตกทาย “อายุบวร” (Ayubowan) เป็นคำกล่าวตกทายอย่างสุภาพอ่อนน้อมของชาวศรีลังกา พร้อมกับการยกมือขึ้นพนมเหมือนกับการไหว้สวัสดีของคนไทย มีความหมายให้มีอายุยืนยาว

จำนวนนักท่องเที่ยว

	1996	1997	1998	1999	2000
จำนวนนักท่องเที่ยว (,000 คน)	302,265	366,165	381,063	436,440	400,414
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านเหรียญ US\$)	173	216.7	231.5	274.9	252.8

ที่มา : Ceylon Tourist Board, Annual Statistical Report. Various issues

ข้อมูลสถิติทางเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจของประเทศศรีลังกาขึ้นอยู่กับสินค้าการเกษตรเป็นหลัก โดยที่รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศได้มาจากสินค้าเกษตรกรรมสถิติ ใน ค.ศ.2000 (พ.ศ. 2543) ศรีลังกาผลิตสินค้าได้ดังนี้¹

ชา	265,000 ตัน
ยาง	110 ,000 ตัน
ข้าวเปลือก	3 ล้านตัน
มะพร้าว	3 พันล้านตัน

สินค้าหลักที่ส่งออกใน ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) มีมูลค่าส่งออกดังนี้²

ผ้าและสิ่งทอ	2 พันล้าน US\$
ชา	500 ล้าน US\$
ยาง	100 ล้าน US\$
มะพร้าว	100 ล้าน US\$
ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม	85 ล้าน US\$
อัญมณี	85 ล้าน US\$

ดัชนีการเติบโตของการผลิตสินค้าและบริการ

	1996	1997	1998	1999	2000
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (พันล้านรูปี)	768.0	890.0	1018.0	1106.0	1256
การเติบโตของ GDP (%)	3.8	6.3	4.7	4.3	6.0
สินค้าเกษตร ป่าไม้ ประมง(%)	-4.6	3.0	2.5	4.5	1.8
เหมืองแร่ อัญมณี(%)	8.9	3.8	-5.4	4.1	4.8
โรงงานอุตสาหกรรม(%)	6.5	9.1	6.3	4.4	9.2
การก่อสร้าง(%)	3.4	5.4	7.1	4.8	4.8
การบริการ(%)	5.8	7.1	5.2	4.2	6.9

ที่มา : Central Bank of Sri Lanka. *Annual Report*. Various issues *

¹ Institute of Policy Studies. Sri Lanka State of the Economy 2001. (Colombo : Institute of Policy Studies, 2001) p.138.

² Ibid, p.138.

สถานที่น่าสนใจในศรีลังกา ในกรุงโคลัมโบ (Colombo) และใกล้เคียง

กัลยาณีราชมหาวินัย หรือเกลลาณีราชมหาวินัย (Kelaniya Raja Maha Vihara) เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและภูมิปัญญาที่สำคัญที่สุดสำหรับชาวพุทธในกรุงโคลัมโบ ตั้งอยู่ห่างจากป้อมโคลัมโบไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 11 กิโลเมตร กล่าวกันว่าเป็นสถานที่ที่พระพุทธองค์เสด็จมาประทับ ในวิหารมีภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังอย่างงดงาม แสดงภาพการอัฏฐิพระเชี้ยวแก้วสู่ศรีลังกาในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 4 (หรือกลางคริสต์ศตวรรษที่ 5) โดยเจ้าชายทันตกุมาร และเจ้าหญิงเหมมาลา ซึ่งได้ซ่อนพระเชี้ยวแก้วไว้ในพระเกศา

โบราณวัตถุที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ อัมจันทร์ศิลา (Moon Stone) เป็นแผ่นหินรูปครึ่งวงกลม วางอยู่บนพื้นบันไดหน้าวิหาร เป็นภาพสลักตรงกลางเป็นรูปดอกบัวครึ่งดอก ถัดออกมาเป็นแนววงโค้งรอบดอกบัวต่อกันออกไปหลายแถว ในแต่ละแถวจะสลักเป็นรูปต่าง ๆ แถวนอกสุดสลักเป็นรูปลายดอกไม้ ถัดมานิยมสลักเป็นรูปสัตว์ 4 ประเภทเรียงกัน คือ รูปช้าง ม้า โค และสิงห์ แถวภายในอาจมีรูปหงส์หรือห่าน และมีลายเครือเถาหรือลายก้านดอกไม้ประกอบอยู่

นักวิชาการสันนิษฐานว่า รูปช้าง ม้า โค และสิงห์ หมายถึงทิศทั้ง 4 ส่วนหงส์ หมายถึงทิศที่ 5 ถือเป็นทิศที่อยู่เหนือศีรษะ การที่มีอัมจันทร์อยู่หน้าบันไดทางเข้าศาสนสถาน อาจเป็นการอำนวยความสะดวกสมบูรณ์ให้แก่ผู้ที่เข้าไปประกอบพิธี หรือ เคารพพระพุทธรูปในศาสนสถาน¹

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1877 (พ.ศ. 2420) โดยผู้ว่าการ เซอร์ วิลเลียม เกรกอรี ของอังกฤษ ภายในมีโบราณวัตถุศิลปะศรีลังกา อายุกว่า 2500 ปี พระพุทธรูปโบราณในยุคสมัยต่าง ๆ เช่น สมัยอนูราธปุระ สมัยโปโลนนรุวะ สมัยแคนดี้ รวมทั้งรูปจำลอง เทวรูปของฮินดู ศิลปวัตถุของกษัตริย์ในสมัยต่างๆ เครื่องประดับ เครื่องทอง งานแกะสลักที่สวยงาม เครื่องดนตรีพื้นเมืองและนิทรรศการที่น่าสนใจของศรีลังกา

กอลล์ เฟซ (Galle Face) เป็นย่านธุรกิจการค้าของโคลัมโบ ที่ติดกับฝั่งมหาสมุทรอินเดีย มีร้านค้าต่างๆมากมายรวมทั้งเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชาวเมืองโคลัมโบมีถนนที่เลียบริมฝั่งมหาสมุทรอินเดีย มีสวนสาธารณะที่ชาวเมืองนิยมมานั่งพักผ่อนยามเย็น บริเวณฟอร์ตโคลัมโบ (Fort Colombo) สามารถมองเห็น ปืนใหญ่รักษาชายฝั่งเรียงราย บนถนนนี้มีตึกรัฐสภาเก่าที่สวยงาม และโรงแรมใหญ่ ๆ ที่มีชื่อเสียง ธนาคาร และอาคารที่สวยงามอื่น ๆ

¹ สุภัทรดิศ ดิศกุล. เที่ยวเมืองลังกา. (กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา, 2517) หน้า 20.

วัดคงคาราม (Gangaramaya Temple) เป็นวัดที่มีวิหารอยู่กลางทะเลสาบไบรา (Beira Lake) กลางกรุงโคลัมโบ วัดนี้มีประติมากรรมสลักหินพระพุทธรูปไสยาสน์ และรอยพระพุทธรูปบาทสี่บาทที่สวยงาม

เมืองอนูราธปุระ (Anuradhapura)

เมืองอนูราธปุระ (Anuradhapura) ตั้งอยู่ในเขตที่ราบภาคเหนือ เป็นอดีตราชธานีที่ยิ่งใหญ่แห่งแรกของศรีลังกา ตั้งแต่ประมาณ 500 ปีก่อนคริสตกาล จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 11 สลายตัวลงจากการรุกรานของอาณาจักรโจละในอินเดียได้ เมื่อประมาณศตวรรษที่ 3 ได้กลายเป็นศูนย์กลางของยุคทองในประวัติศาสตร์ศรีลังกา ที่เมืองอนูราธปุระ มีโบราณสถานหลายแห่งที่น่าสนใจเช่น

วัดพระศรีมหาโพธิ์ (Sri Maha Bodhi Temple) เป็นวัดที่ประดิษฐานต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่เก่าแก่ที่มีอายุกว่า 300 ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งนางสังฆมิตตาเถรี พระธิดาของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย นำกิ่งตอนของต้นศรีมหาโพธิ์ต้นเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ที่พุทธคยา รอนแรมมาถวายพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (Devanampiyatissa) นับเป็นต้นโพธิ์ที่มีอายุนานที่สุดในโลก เนื่องจากต้นศรีมหาโพธิ์ต้นเดิมที่อินเดียภายหลังถูกทำลาย ดังนั้นต้นศรีมหาโพธิ์ที่อนูราธปุระจึงห้ามมิให้ผู้ใดเข้าใกล้โคนต้น เว้นเฉพาะผู้ดูแลและแขกผู้ทรงเกียรติของรัฐบาลศรีลังกาเท่านั้น อย่างไรก็ตามชาวพุทธศรีลังกาก็พากันมาราบไหว้บูชากันอย่างไม่ขาดสาย

โลหะปราสาท (Brazen Palace หรือ Loha Prasada) สร้างขึ้นโดยพระเจ้าทุฏฐคามณี (King Dutugemunu) ครองราชย์ระหว่าง 101 –77 ปีก่อนคริสตกาล แต่เดิมเป็นโลหะปราสาทสูงถึง 9 ชั้น แต่ละชั้นแบ่งเป็น 100 ห้อง เพื่อให้เป็นที่พำนักของพระสงฆ์ แต่ภายหลังได้ถูกทำลายลง และมีการบูรณะอีกหลายครั้ง ครั้งสุดท้ายคือเมื่อสมัยพระเจ้าปรักรมพามุหหาราชแห่งกรุงโปโลนนรุวะ ซึ่งขณะนี้ยังคงเหลือแต่ซากเสาคอนกรีตจำนวน 1,600 ต้น และโลหะปราสาทนี้มีเพียง 3 แห่งในโลก คือที่อินเดีย ศรีลังกาและประเทศไทย แต่ปัจจุบันเหลือที่คงรูปสมบูรณ์ในประเทศไทยเท่านั้น

สุวรรณมาลิกเจดีย์ หรือ มหาสถูปเจดีย์ รุวันเวลีเซยะ (Great Stupa Ruvanvaliseya) สร้างโดยพระเจ้าทุภูฐคามณี แต่สำเร็จลงในสมัยพระเจ้าสัทธาติสสะ เป็นเจดีย์ใหญ่ทรงลังกา สีขาว ประดับ ตกแต่งด้วยปะการังจากทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ พระพุทธเจ้า องค์เจดีย์สูงกว่า 300 ฟุต ล้อมรอบด้วยกำแพงรูปช้างเรียงรายโดยรอบอย่าง สวยงามจำนวน 344 เชือก สถาปัตยกรรมแบบช้างล้อมของศรีลังกายุคนี้อิทธิพลต่อ สถาปัตยกรรมไทย และพม่า

ธูปาราม (Thuparamaya) โบราณสถานเก่าแก่คู่เมืองอนูราธปุระ เป็นสถูปที่มีอายุ เก่าแก่ที่สุดในศรีลังกา มีอายุ กว่า 300 ปีก่อนคริสตกาล เป็นสถานที่ที่บรรจุพระธาตุรากขวัญ (กระดูกไหปลาร้า) ข้างขวา พระบรมสารีริกธาตุส่วนอื่นๆ พร้อมทั้งบาตรของพระพุทธเจ้า ที่พระ เจ้าอโศกมหาราชทรงมีพระราชานุญาตให้จัดส่งมาถวายให้พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ นอกจากนั้นแล้ว ธูปารามยังเป็นที่ที่พระมหินทเถระ พระโอรสของพระเจ้าอโศกมหาราชได้เสด็จ มาสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นครั้งแรกในศรีลังกา แต่เป็นครั้งที่ 4 ของโลก โดย 3 ครั้งแรกทำที่ อินเดีย ธูปารามมีอัมมจันทรศิลาและทวารบาลเก่าแก่ที่ยังคงสภาพอยู่ สามารถพบเห็นได้ โดยทั่วไปตามโบราณสถานในเมืองอนูราธปุระ

มหาสถูปเจดีย์ที่เจตวัน (The Jetawana Stupa) สร้างขึ้นด้วยอิฐดินเผาทั้งองค์ นับเป็นเจดีย์ทรงลังกาที่ใหญ่ที่สุดในโลก มีความสูง 370 ฟุต สร้างขึ้น ประมาณ 300 ปีก่อน คริสตกาล ในอดีตเคยมีพระสงฆ์จำนวน 3,000 รูป จำพรรษาอยู่ที่วัดนี้ ปัจจุบันเป็นโบราณ สถานที่สำคัญของศรีลังกาแห่งหนึ่ง

เมืองสิคิริยะ (Sigiriya)

พระราชวังสิคิริยะ (Sigiriya Palace) ตั้งอยู่ในเขตที่ราบสูงตอนกลางของประเทศ สร้าง ขึ้นในรัชสมัยพระเจ้ากัสสปะที่ 1 (Kassapa) ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 ที่เมืองสิคิริยะ เป็น พระราชวังบนภูเขาหลักในรูปสิงห์มโอบ มีระบบการจัดสรรการใช้ น้ำแบบโบราณโดยการขุดอ่างเก็บ น้ำไว้โดยรอบ มีทางเดินขึ้นลงเพียงทางเดียวเพื่อเป็นการรักษาความปลอดภัยของกษัตริย์โบราณ ในพระราชวังนี้มีสิ่งที่รู้จักกันทั่วโลกคือ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งวาดด้วยผงสีผสมยางไม้หรือกา สารประเภทยาง หรือเนยและไข่แดง ใช้สีดินเหลือง ดินเทศ (ดินสีแดง) และดินสีเขียว โดยใช้ กรรมวิธีในการวาดเหมือนจิตรกรรมฝาผนังพุทธศาสนาที่ถ้ำอชันตา (Ajanta) ในประเทศอินเดีย

จิตรกรรมภาพฝาผนัง ที่สิริริยะ ตามตำนานระบุว่า มีประมาณ 500 ภาพ แต่ปัจจุบันปรากฏเป็นภาพผู้หญิงเท่าจริง 21 ภาพ ผู้หญิงเหล่านั้นตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประดับเพชรพลอยประดับศีรษะด้วยเครื่องประดับสตรีชั้นสูง ตรงกลางหน้าผากมีปอยผมหรือตุ้มกลมที่เรียกว่า อูรณา สันนิษฐานว่าสตรีเหล่านั้นเป็นนางสวรรค์ หรืออัปสร (Apsaras) หมายถึง นางฟ้าพวกหนึ่ง

แต่มีนักวิชาการบางท่านสันนิษฐานว่าภาพสตรีเหล่านี้อาจเป็น

1. สตรีในราชสำนักของพระเจ้ากัสสปะ ที่เตรียมไปทำบุญที่วัดปิทุรังคละ (Pidurangala) ซึ่งตั้งอยู่ใกล้ ๆ โดยภาพที่เขียนด้วยสีทอง คือ ภาพของราชินีหรือเจ้าหญิง ส่วนภาพที่เขียนด้วยสีแก่เป็นหญิงรับใช้หรือนางกำนัล

2. ภาพสตรีสีทองเป็นภาพของเจ้าหญิงแห่งสายฟ้าหรือวิซุคุมารี (Vijju Kumari) ส่วนที่วาดด้วยสีแก่กว่าเป็นภาพของนางแห่งเมฆ หรือเมฆลดา (Megha Lata)

ภาพทั้งหมดเป็นภาพวาดจำลองสถานที่ที่เรียกว่า อลคมันทา (Alakamanda) บนยอดเขาไกรลาส (Kailasa) อันเป็นที่ประทับของท้าวกูเวร (Kuvera)

เมืองโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa)

เมืองโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของเกาะ เป็นอดีตราชธานีที่สองของศรีลังกาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11-14 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ อาณาจักรโปโลนนารูวะ ในอดีตมีความเจริญสูงสุดในการสร้างเครือข่ายระบบการชลประทาน โดยการขุดอ่างเก็บน้ำ (Veva) จำนวนนับพันแห่งกระจายทั่วอาณาจักร โดยมีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุด

มีพื้นที่เก็บกักน้ำ 14,000 ไร่ ชื่อ ปรักรมสมุทร เป็นอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าปรักรมพามหาราชที่ 1 (Parakramabahu I) สร้างขึ้นประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 12 มีจุดประสงค์เพื่อการเกษตร

ในเมืองโปโลนนารูวะ มีพิพิธภัณฑ์แสดงถึงประวัติและความเป็นมา และโบราณวัตถุสมัยโปโลนนารูวะหลายชิ้น ทั้งยังมีการบูรณะเมืองเก่าภายในบริเวณกำแพงเมืองหลายแห่ง เช่น พระบรมมหาราชวังที่สร้างเป็นชั้น ๆ นอกจากนั้นยังมีวัดและสถูปมากมาย เช่น

วิหารหรือวัดลังกาดิลก (Lankatilaka Image House) เป็นวิหารขนาดใหญ่มาก สร้างด้วยอิฐ ภายในเป็นโถงใหญ่ มีพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่อยู่ท้ายห้อง ขณะนี้เหลือเพียงผนังใหญ่อยู่สองด้าน และมีร่องรอยจิตรกรรมฝาผนังที่งดงาม

สถูปรังโกตเวหะ (Rankot Vehera) เป็นสถูปแบบลังกาสูงกว่า 55 เมตร สร้างเลียนแบบรูปทรงสถูปในเมืองอนูราปุระ โบราณสถานที่สันนิษฐานว่าเก่าแก่ที่สุดในเมืองเก่าโปโลนนรุวะคือ วัฏทาเค (Vatadage) เป็นโบราณสถานที่มียุขอยู่ตรงกลาง รอบ ๆ สถูปเป็นอาคารทรงกลมและมีเสาล้อมรอบสถูปนั้น ตรงกันข้ามกับ วัฏทาเค เป็นที่ตั้งของ ฮาตะทาเค (Hatadage) ซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานพระเขี้ยวแก้ว

ถัดไปทางทิศตะวันออกของฮาตะทาเค เป็นที่ตั้งของหนังสือหิน คัลโปตะ (Gal Pota) ซึ่งเป็นศิลาจารึกขนาดใหญ่ เป็นแผ่นหินกว้าง 4.25 เมตร ยาว 8 เมตร จารึกเกี่ยวกับการยกทัพไปรุกรานอินเดียของพระเจ้านิลังกมัลละ และสัมพันธภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน

สถาปัตยกรรมที่เป็นที่รู้จักกันดีอีกแห่งหนึ่งคือ คัลวิหาร (Gal Vihara) แปลว่า วิหารหินหรืออารามหิน (Rock Shrine) ในบริเวณที่เรียกว่าอุตตราราม (Uttararama) มีประติมากรรมขนาดใหญ่ของพระพุทธรูป 4 องค์ในอิริยาบถต่างๆ โดยสลักจากแนวหินแกรนิตก้อนเดียวกันเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นแนวภูเขาหน้าผาหินธรรมชาติ มีพระพุทธรูปประทับนั่งปางสมาธิ 2 องค์ พระพุทธรูปยืนคล้ายปางรำพึง และพระพุทธรูปปางไสยาสน์

สระอาบน้ำรูปดอกบัว (Lotus Bath) หรือบัทมนโกฏฐะ เป็นสระอาบน้ำที่ทำเป็นรูปดอกบัว สร้างขึ้นราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 12 เป็นสระอาบน้ำที่สลักด้วยศิลาเป็นรูปกลีบบัว 8 กลีบ สลักกลดหลั่นเป็นชั้น ๆ เป็นกลีบบัวซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ค่อย ๆ ย่อลงไปจนถึงก้นสระอย่างสวยงาม

นอกจากนั้นแล้ว ในบริเวณเมืองโปโลนนรุวะยังมีโบราณสถานที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง เช่น พัทธสีมาปราสาท (Baddhasima Pasada) เจดียสุภัทธา (Subhadra Cetiya) ตลอดจนมหาถูปา (Mahathupa) ซึ่งเป็นสถูปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเกาะลังกา

เมืองดัมบูลละ (Dumbulla)

วัดดัมบูลละ (Dumbulla Cave Temple) หรือวัดราชมหาวิหาร (Raja Maha Vihara) ตั้งอยู่ที่ตำบลดัมบูลละ บนลาดเขาขนาดใหญ่สูงกว่า 100 เมตร ทางตอนกลางของเกาะ สร้างขึ้นโดยกษัตริย์แห่งกรุงอนูราปุระ เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล ประกอบด้วยถ้ำใหญ่ 5 คูหา ประดับประดาไปด้วยภาพจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งวาดขึ้นใหม่ในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 ไปตามรอยคดโค้งของหินอย่างสวยงาม เป็นภาพพระพุทธรูปเจ้าและเทวดาทั้งหลาย มีทั้งพระพุทธรูปจำนวนมากในปางต่าง ๆ พระพุทธรูปที่นี่จะมีลักษณะพิเศษคือจะมีฝ่ามือเป็นสีแดง

วัดนี้ได้รับการบูรณะใหม่ราวคริสต์ศตวรรษที่ 18 ดังนั้นภาพจิตรกรรมและพระพุทธรูปที่เห็นจึงมีหลายยุคหลายสมัยผสมปนกัน

เมืองแคนดี้ (Kandy)

แคนดี้ เป็นเมืองศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชนที่สำคัญที่สุดของชาวศรีลังกา เป็นเมืองหลวงที่สำคัญในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 15 – 18 นอกจากเป็นเมืองศูนย์กลางของพุทธศาสนาแล้ว แคนดียังได้ชื่อว่าเป็นเมืองที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่งดงามแห่งหนึ่งของโลก เป็นเมืองที่มีทำเลที่ตั้งพิเศษ โดยตั้งอยู่ในเขตที่ราบสูงตอนกลางค่อนมาทางใต้ของเกาะ สูงจากระดับน้ำทะเลกว่าพันเมตร ที่สำคัญคือ เมืองแคนดี้ถูกปิดล้อมด้วยเทือกเขาขนาดใหญ่ทั้งสามด้าน นับเป็นปราการทางธรรมชาติที่ปกป้องให้เมืองแคนดี้ สามารถรักษาเอกราชของตนได้หลายร้อยปี ในระยะเวลาที่ถูกจักรวรรดินิยมตะวันตกุกรานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 โปรตุเกส และฮอลันดา ไม่สามารถยึดครองแคนดี้ได้ อย่างไรก็ตามอังกฤษประสบความสำเร็จในการยึดเมืองแคนดี้ใน ค.ศ. 1815 (พ.ศ. 2358) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง กองทัพสัมพันธมิตร ใช้แคนดี้เป็นศูนย์กลางของกองบัญชาการทหารภาคพื้นเอเชีย ชุมชนชาวแคนดี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ตามไหล่เขาตลอดหุบเขาไปอย่างสวยงาม สถานที่สำคัญในเมืองนี้ ได้แก่

วัดพระเขี้ยวแก้ว (Temple of The Tooth) หรือดาลาดามาลิกาวะ (Dalada Maligawa) ตั้งอยู่กลางเมืองแคนดี้ ริมทะเลสาบแคนดี้ เมื่อครั้งพระเขี้ยวแก้วถูกอัญเชิญมาศรีลังกา โดยซ่อนอยู่ในมวยพระเกศาของเจ้าหญิงเหมมาลาแห่งแคว้นโอริสสาในอินเดีย กลางคริสต์ศตวรรษที่ 4-5 และได้นำมาซ่อนไว้ที่กรุงอนูราชปุระนั้น เมื่อกรุงอนูราชปุระเสื่อมสลายลงพระเขี้ยวแก้วซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาวพุทธ ก็ได้ถูกอัญเชิญหนีภัยไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ จนสุดท้ายประดิษฐานอยู่ที่เมืองแคนดี้ พระบรมสารีริกธาตุหรือพระเขี้ยวแก้ว เป็นที่เคารพบูชาในหมู่พุทธศาสนิกชนทั่วโลก จึงเป็นสมบัติที่ทรงคุณค่าของชาวศรีลังกา

ปัจจุบัน พระเขี้ยวแก้วบรรจุอยู่ในผอบทองคำบริสุทธิ์ 7 ชั้น และประดับตกแต่งด้วยเพชรพลอยมีค่ามหาศาล ซึ่งน้อยคนนักจะมีโอกาสเห็นพระเขี้ยวแก้ว เนื่องจากอยู่ในเขตหวงห้าม แต่จะเปิดโอกาสให้มีช่วงเวลาสำหรับการบูชาวันละ 3 ครั้งเท่านั้น คือเวลาประมาณ 6.00 น. 11.00 น.และประมาณ 18.30 น. ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีประชาชนจำนวนมากคอยนำดอกไม้มานบูชาอย่างแน่นหนา ส่วนการอัญเชิญพระเขี้ยวแก้วแห่รอบเมืองเฉลิมฉลองใหญ่เป็นเวลา 10 วันในรอบปี จะทำกันในวันอาสาฬหบูชา

สวนพฤกษชาติเปราเดเนีย (Peradeniya, The Royal Botanical Garden) อยู่ทางทิศใต้ของกรุงแคนดี้ มีเนื้อที่ประมาณ 60 เฮกเตอร์ หรือประมาณ 600,000 ตารางเมตร ล้อมด้วยแม่น้ำมหาเวลลิงกา (Mahaweli Ganga) ถึง 3 ด้าน ทำให้สวนนี้ชุ่มชื้นและเต็มไปด้วยพรรณไม้กว่า 4,000 สายพันธุ์ แต่เดิมสวนนี้เป็นสวนส่วนพระองค์ของกษัตริย์กิริติศรีราชสิงเห (Kirthi Sri Rajasinghe) ต่อมาใน ค.ศ. 1821 (พ.ศ. 2364) เมื่ออังกฤษยึดครองแคนดี้ได้สำเร็จ อังกฤษจึงจัดสวนเป็นแบบอังกฤษ และเปิดเป็นสวนสาธารณะ มีพันธุ์ไม้เก่าแก่ หายากและสวยงาม เป็นหนึ่งในสวนพฤกษชาติที่ดีที่สุดในโลก ใกล้กับสวนนี้เป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเปราเดเนียที่มีชื่อเสียงของศรีลังกาตั้งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485)

วิหารลังกาดิลก (Lankatilaka Vihara) ตั้งอยู่ทางใต้ของเมืองแคนดี้ เป็นโบราณสถานที่มีสถาปัตยกรรมรูปแบบสิงหล ตั้งอยู่บนยอดเชิงผาอันเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณที่สร้างขึ้นด้วยอิฐและ ปูนปั้น ภายในมีเทวาลัย ซึ่งเป็นที่ประทับของจตุโลกบาลของศรีลังกา เทวาลัยนี้มีอิทธิพลของศิลปะพม่าปนอยู่ด้วย

เมืองนุวาระเอลิยะ (Nuwara Eliya)

นุวาระเอลิยะ (Nuwara Eliya) ตั้งอยู่บริเวณที่ราบสูงค่อนไปทางตะวันตกเฉียงใต้ อยู่ใต้เมืองแคนดี้ ประมาณ 50 กิโลเมตร เป็นเมืองที่สวยงาม เต็มไปด้วยภูเขา หุบเขาและน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง ตัวเมืองมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเล 1,889 เมตรทำให้อากาศเย็นตลอดปี เป็นแหล่งปลูกชาที่มีชื่อเสียงรู้จักกันในชื่อชาซีลอน (Ceylon Tea) นุวาระเอลิยะเคยเป็นเมืองที่ชาวอังกฤษใช้เป็นสถานที่พักผ่อนตากอากาศ ดังนั้น ในเมืองจึงมีสนามกอล์ฟที่สวยงามติดอันดับหนึ่งในสิบของโลก รอบ ๆ บริเวณเขา มีการปลูกชาและมีโรงงานผลิตใบชาที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ตั้งของสถาบันวิจัยชาแห่งชาติ

เขาสุมณภู (Adam's Peak)

เขาสุมณภู (Adam's Peak) เป็นยอดเขาคักดีสิทธิ์ สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 2,243 เมตร (7,359 ฟุต) ตั้งอยู่เมืองรัตนปุระ เดิมมีชื่อว่าสมณะกะกันทะ (Samanala Kanda) แปลว่าขุนเขาที่ประทับของสมันเทวา ต่อมาชาวพุทธในศรีลังกาเรียกว่า ศรีปาทะ (Sri Pada)

หมายถึงพุทธบาทอันศักดิ์สิทธิ์ เชื่อว่าบนยอดเขาสุมนภูฏ มีรอยพระบาทของพระพุทธเจ้าเสด็จมาประทับไว้ ชาวฮินดูเชื่อว่าเป็นวิษณุบาท คือรอยพระบาทของพระวิษณุ ชาวคริสต์และมุสลิมก็เชื่อว่าอดัมซึ่งเป็นมนุษย์คนแรกของโลกที่พระเจ้าสร้างขึ้นตามพระคัมภีร์ได้มาประทับรอยเท้าไว้ที่ยอดเขานี้เช่นกัน จึงเรียกว่า Adam's Peak การขึ้นสุมนภูฏใช้เวลาเดินขึ้นบันไดประมาณ 5 ชั่วโมงจากเชิงเขา ชาวพุทธศรีลังกา มีความเชื่อว่าหาญใดที่ได้ปีนขึ้นเขานี้แล้ว ชาติหน้าจะได้เกิดเป็นชาย

เมืองกอลล์ (Galle)

เมืองกอลล์ (Galle) เป็นเมืองท่าสำคัญของศรีลังกา ทางภาคใต้เป็นเมืองแรกของศรีลังกาที่ถูกโปรตุเกสนำกองทัพอเรือขึ้นบุกยึดครองได้สำเร็จเมื่อ ค.ศ. 1505 (พ.ศ. 2048) สิ่งที่เหลืออยู่เป็นสถาปัตยกรรมแบบโปรตุเกส เช่น อาคารที่ทำงาน ประภาคาร โบสถ์ ตึกกองบัญชาการ และ บ้อมปราการต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีบ้อมปราการที่ตั้งปืนใหญ่ของดัตช์ และสถานที่ที่แสดงถึงการเป็นอาณานิคมของทั้งดัตช์และอังกฤษอีกหลายแห่ง ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์ ปัจจุบันกอลล์ เป็นเมืองท่าและเมืองท่องเที่ยวชายทะเลที่สำคัญทางภาคใต้ของประเทศอยู่ห่างจากโคลัมโบ 110 กิโลเมตร

เมืองมาตาระ (Matara)

เมืองมาตาระ (Matara) เป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเลทางทิศใต้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของศรีลังกา อยู่ห่างชายทะเลทางใต้ของประเทศ ห่างจากโคลัมโบ ประมาณ 150 กิโลเมตร และห่างจากกอลล์ 40 กว่ากิโลเมตร มีการทำประมงแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะที่เมืองเวลิกะมะ (Weligama) มีวิธีการตกปลาทะเลโดยชาวประมงจะปีนขึ้นไปนั่งบนเสาไม้ที่ปักอยู่ตามชายฝั่ง ตกปลาด้วยคันเบ็ดหนึ่งหรือสองเสา (Stick Fishermen) เป็นถิ่นที่มีหมู่บ้านประมงจำนวนมาก รวมทั้งการทำฟาร์มเลี้ยงเต่าด้วย

เมืองรัตนปุระ (Ratnapura)

เมืองรัตนปุระ (Ratnapura) เป็นเวลาหลายนับศตวรรษที่ศรีลังกาเป็นที่รู้จักในนามของดินแดนแห่งพลอย คือดินแดนรัตนปุระสถาน ที่มีการทำเหมืองพลอย และแร่ธาตุต่าง ๆ ถึง 17 ชนิด พลอยที่มีชื่อเสียงมากคือ ไพลินสีน้ำเงิน พลอยที่มีชื่อเสียงในตำนานที่เล่ากันมา คือ ไพลินที่ยอดมงกุฏของกษัตริย์อังกฤษ ที่ชื่อว่า “ Star of India “ ได้ขุดพบที่รัตนปุระแห่งนี้¹

เมืองรัตนปุระ นอกจากจะมีเหมืองพลอยแล้วยังมีพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับอัญมณี อีก 2 แห่ง คือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เอฮีเลโปลา (Ehelepola National Museum) และเจม มิวเซียม (Gem Museum) ในอดีตรัตนปุระ เป็นแหล่งค้าขายอัญมณีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ แต่ในปัจจุบันการขุดพลอยที่เมืองนี้น้อยลงมาก บ่อพลอยใหญ่ ๆ หลายสิบบ่อปิดตัวลง

สถานที่และธุรกิจด้านบันเทิง

ชาวศรีลังกาเป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งเคร่งครัด คนพื้นเมืองส่วนใหญ่ไม่นิยมเที่ยวกลางคืน ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวยามราตรีจึงมีไว้รองรับนักท่องเที่ยวตามโรงแรมใหญ่ ๆ เท่านั้น อีกทั้งรัฐบาลมีนโยบายประหยัดพลังงานอันเนื่องมาจากบางปีฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกิดการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้า ทำให้รัฐบาลต้องมีการหมุนเวียนการดับไฟในบางเวลาและบางพื้นที่สำหรับในเมืองท่องเที่ยวใหญ่ ๆ ตามโรงแรมจะมีเครื่องปั่นไฟสำรองไฟไว้ให้นักท่องเที่ยวใช้

อย่างไรก็ตามธุรกิจด้านบันเทิงในเมืองท่องเที่ยวก็ยังมียู่ เช่นการแสดงการเต้นระบำแบบโบราณ ที่สมาคมศิลปะแคนเดียนและศูนย์วัฒนธรรม ที่เมืองแคนดี้ (Kandyan Art Association & Cultural Centre) ก็ยังมีการแสดงระบำโบราณแบบต่าง ๆ ทุกวัน

สำหรับสื่อบันเทิง รัฐบาลมีเครือข่ายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (Sri Lanka's National Radio and Television Network) ออกอากาศเป็นภาษาสิงหล และภาษาอังกฤษ ระหว่างเวลา 05.40 น. – 23.00 น. นอกจากนี้ยังมีสถานีโทรทัศน์อีก 2 ช่อง และโทรทัศน์ดาวเทียมที่สามารถรับชมข่าว สารคดี และภาพยนตร์จากต่างประเทศได้ทางโทรทัศน์ เช่น ETV MTV TNL เป็นต้น

¹ Gunaratna, Rohan. Sri Lanka. (Florence : Editrice Bonechi, 2001) p. 125.

หนังสืออ้างอิง

- โกวิท ตั้งตรงจิตร.**แผ่นดินนี้ศรีลังกา**.กรุงเทพฯ: อมรรการพิมพ์,2545
- **ประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง พ.ศ. 2539** . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2540
- ปรีชา มุ่นสุข.**ศิลปะศรีลังกา** .กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์ ,2541.
- ปิยนาค บุญนาค.**ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสัมัยโบราณก่อนถึงสมัยอาณาจักร และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย** . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2534.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล.**เที่ยวเมืองลังกา**. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา,2517
- Bradnock ,Robert & Roma . **Sri Lanka Handbook** .London:Footprint Handbook Ltd.,2000.
- Gunaratna Rohan. **Sri Lanka** .Florence:Casa Editrice Bonechi,2001.
- Hoe, Cathi (ed.) **Sri Lanka**. Hong Kong : Local Colour Company, 1998.
- Institute of policy Studies.**Sri Lanka Sanka State of The Econom ic 2001**, Colombo:Institute of Policy studies,2001.
- UESCO, **The Cultural Triangle of Sri lanka**, Colombo:Aitken Spence Printing,1993.

วารสาร

Serendib : Sri Lankan Airlines. (Vol. 21, No.2, March-April 2002)

Sri Lanka Economic Journal. (Vol.3, No.1, June 2002.)

บทที่ 2

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ศรีลังกา : จากอดีตสู่ปัจจุบัน

2.1 ศรีลังกายุคก่อนประวัติศาสตร์:คนพื้นเมืองดั้งเดิม การตั้งถิ่นฐานของชาวสิงหลและทมิฬ

ศรีลังกาในยุคก่อนประวัติศาสตร์เริ่มขึ้นพร้อมกับการบันทึกตำนานพื้นเมืองที่เก่าแก่ที่สุด 3 เรื่อง ได้แก่ คัมภีร์ทีปวงส์ (Dipavamsa) คัมภีร์มหาวงศ์ (Mahavamsa) และคัมภีร์จุลวงส์ (Culavamsa) ในระยะเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล แต่การศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีของศรีลังกายุคก่อนประวัติศาสตร์ พึ่งมีการศึกษากันอย่างจริงจังและกว้างขวางในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักโบราณคดีและนักธรณีวิทยาบางกลุ่มเชื่อว่า เกาะศรีลังกาเคยจมอยู่ใต้มหาสมุทรอินเดียเป็นเวลานาน โผล่ขึ้นเหนือผิวน้ำและจมลงไปหลายครั้งแต่หลักฐานทางโบราณคดีที่เก่าแก่ที่สุด ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาจำพวก จาน ชาม ไห หม้อ โครงกระดูกมนุษย์ และโครงกระดูกปลาวาฬ หลักฐานเหล่านี้มีอายุประมาณ 10,000 – 1,000 ปี ก่อนคริสตกาล ส่วนหลักฐานโบราณคดีที่ทำด้วยโลหะประเภทเครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้มีอายุประมาณ 3,000 – 700 ปี ก่อนคริสตกาล เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่ศรีลังกาตั้งอยู่ในเส้นทางการค้าโบราณ ระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันตก ทำให้หลักฐานทางโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ของศรีลังกา ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องมือเครื่องใช้มีลักษณะคล้ายคลึงกับของที่ขุดพบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ภาคเหนือของเวียดนาม ภาคใต้ของมาเลเซีย และ ภาคกลางของฟิลิปปินส์ ซึ่งหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านี้มีอายุอยู่ในระยะเวลาใกล้เคียงกันประมาณ 10,000 – 1,000 ปี ก่อนคริสตกาล¹

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งเป็นตำนานพื้นเมืองของชาวสิงหล ระบุว่า ในระยะเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล (พุทธศตวรรษที่ 1) ในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพาน ชาวอินโดอารยันจาก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแถบแคว้นเบงกอลของอินเดีย นำโดยเจ้าชายวิชยะ (Vijaya) ผู้สืบเชื้อสายวงศ์กษัตริย์และพระยาราชาสีห์ พร้อมด้วยบริวารประมาณ 700 คน ถูกเนรเทศลี้ภัยมาขึ้นฝั่งที่เกาะศรีลังกา ภาคตะวันตกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งรกรากอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยเจ้าชายวิชยะ มีความสัมพันธ์กับนางกูเวนิ (Kuveri) ผู้ซึ่งเป็นธิดาของเจ้าพื้นเมืองเดิม ซึ่งตามตำนานในคัมภีร์มหาวงศ์ เรียกคนพื้นเมืองว่าเป็นยักษ์ และนาค (Yaksas & Nagas)

¹ Wilhelm G. Solheim II and S. Deraniyagala. "Archaeological Survey to Investigate South-East Asian Presence in Ceylon." Ancient Ceylon (August, 1971) occasional paper I.

ตำนานดังกล่าวยังระบุว่า เจ้าชายวิชัยะ สามารถฆ่ายักษ์และนาครได้ หลังจากนั้นตั้งตนเป็นกษัตริย์ ได้สำเร็จด้วยความช่วยเหลือของ นางกุเวณี แม้ว่าพระเจ้าวิชัยะ มีโอรสและธิดา 2 องค์ กับนาง กุเวณี แต่ไม่ยอมสถาปนานางกุเวณี เป็นพระชายา เนื่องจากนางกุเวณี มีได้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ พระเจ้าวิชัยะ มีพระราชสาสน์ไปสู่ขอพระราชธิดา และหญิงในวรรณะกษัตริย์จากพระเจ้าปณท ราช แห่งเมืองมธูรา (Madura) ในอินเดียใต้ เพื่อมาอภิเษกสมรสกับพระองค์ และข้าราชบริพาร พระเจ้าปณทราช ทรงส่งพระราชธิดาพร้อมทั้งหญิงในสกุลสูง 100 คน นอกจากนี้ยังมีชาวเมือง มธูรา อีก 1,000 ตระกูล ซึ่งมีอาชีพต่าง ๆ กัน เดินทางมาพร้อมกับคณะเจ้าหญิงเพื่อมาตั้งถิ่นฐาน ในศรีลังกา คนเหล่านี้ได้แต่งงานกับชาวอินโดอารยัน พวกแรกที่เข้ามาอยู่ก่อน มีบุตรหลานสืบต่อกันมาเรียกว่า “ชาวสิงหล”

ส่วนนางกุเวณี ภายหลังถูกขับไล่ออกจากเมือง พร้อมทั้งโอรสและธิดา เดินทาง กลับบ้านเดิมทางใต้ (เมืองลังกา) ปรากฏว่า นางกุเวณี ถูกฆ่าตายในฐานะทาสต่อพวกพ้อง ต่อมา โอรส (ชีวหัตถกุมาร) และธิดา (ธิสัลละ) ของนางกุเวณี อภิเษกสมรสกันเอง และได้ตั้งถิ่นฐานใน มลยะประเทศ อาณาจักรทางภาคใต้ เชื้อสายของนางกุเวณีและพระเจ้าวิชัยะ ได้กลายเป็นบรรพ บุรุษของคนพื้นเมืองซึ่งแต่งงานผสมผสานกับชาวอินโดอารยัน ตั้งรกรากอยู่ในอาณาจักรทาง ภาคใต้ของเกาะลังกา ซึ่งต่อมาเรียกว่า พวกเวดดาห์ (Veddahs)¹

นักประวัติศาสตร์และโบราณคดีศรีลังกาส่วนใหญ่เชื่อว่า ชาวทมิฬ ซึ่งเป็นเชื้อ สายดราวิเดียน ตั้งรกรากอาศัยอยู่ทางภาคเหนือ ของเกาะลังกามานานหลายพันปีก่อนการเข้ามา ตั้งรกรากของชาวอินโดอารยัน แม้ว่าจะไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรแน่ชัด แต่มีการขุดพบ โบราณวัตถุหลายอย่างในเขตภาคเหนือที่แสดงถึงความคล้ายคลึงของอารยธรรมของคนพื้นเมือง ในเขตภาคเหนือของเกาะลังกา กับอารยธรรมของชาวทมิฬในอินเดียใต้ การขุดพบที่สำคัญมีขึ้นใน ค.ศ. 1956-1957 (พ.ศ. 2499 – 2500) ที่เมืองปอมปารีปปู (Pomparippu) ในแถบภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ขุดพบเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะ หม้อไหซึ่งเคลือบด้วยสีดำและแดง โกศบรรจุ กระดูก และกระดูกของผู้ตาย ถึงเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดเล็ก แท่งหินสีเหลี่ยม และเศษเสื้อผ้า นักประวัติศาสตร์โบราณคดีศรีลังกา สันนิษฐานว่าวัตถุโบราณที่ขุดพบนี้มีอายุประมาณ 3,000 – 4,000 ปีก่อนคริสตกาล ที่สำคัญคือ โบราณวัตถุเหล่านี้คล้ายคลึงกับวัตถุโบราณที่ขุดพบในอินเดีย ได้ทุกชิ้น อายุของโบราณวัตถุที่ขุดพบในทั้งสองดินแดนอยู่ในระยะเวลาเดียวกัน นักโบราณคดีตั้ง ข้อสังเกตว่า อารยธรรม

¹ ปิยนาด บุนนาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสัมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความ สัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534).

อินเดียได้มีอิทธิพลต่ออารยธรรมโบราณทางภาคเหนือของศรีลังกา และสังคมศรีลังกามีลักษณะเป็นพหุสังคม (Plural Society) มาตั้งแต่โบราณกาล ไม่มีเชื้อชาติสิงหลหรือทมิฬบริสุทธิ์ ในดินแดนนี้¹

2.2 ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรโบราณยุคต่าง ๆ ก่อนตกเป็นอาณานิคมตะวันตก

สมัยอาณาจักรอนูราธปุระ (Anuradhapura Kingdom ระยะเวลาประมาณ

คริสต์ศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาล – ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 11/พุทธศตวรรษที่ 1-6)

เมื่อเจ้าชายวิชัย ประกอบพิธีอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงแห่งเมืองมถุรา จากอินเดียได้ และได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นพระเจ้าวิชัย ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์สิงหลของศรีลังกา พระองค์ทรงครองราชย์ประมาณปี 543-505 ก่อนคริสตกาล (พ.ศ. 0-38) เจ้าเมืองใหญ่น้อยในศรีลังกาพากันมาสวามิภักดิ์ต่อพระองค์ พระเจ้าวิชัย ทรงส่งเครื่องราชบรรณาการไปถวายพระเจ้าปัทมราช แห่งเมืองมถุรา ทุกปีเพื่อแสดงความกตัญญูตเวที พระเจ้าวิชัยทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรม ราษฎรได้รับความสุขตลอดระยะเวลา 38 ปี แห่งรัชกาลของพระองค์² แต่สิ่งที่เป็นปัญหาคือการที่พระองค์ไม่มีพระราชโอรสหรือพระราชธิดา ทำให้พระองค์ทรงส่งราชทูต ไปเชิญพระญาติวงศ์จากเมืองเดิมของพระองค์ในอินเดียเหนือ คือ เมืองสิหบุรวัดนราชธานีมาเป็นรับทายาท ฉะนั้นในระยะแรกตั้งอาณาจักรมีการแต่งงานผสมผสานระหว่างชาวสิงหล กับชาวทมิฬ ขึ้นสูงในอินเดียได้ และชาวอินโดอารยันในอินเดียเหนือ เรื่องราวของชาวสิงหลทายาทของพระเจ้าวิชัย ในระยะแรก ๆ มีลักษณะเป็นตำนานคล้ายเทพนิยายบางสมัยมีการแย่งชิงอำนาจในชนชั้นสูง มีการหลบหนีและตั้งเมืองใหม่

ตามตำนานระบุว่า เมืองอนูราธปุระ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเมืองหลวง เมื่อ 438 ปีก่อนคริสตกาล (พ.ศ. 105) โดยพระเจ้าปัทมกยาปะ กษัตริย์สิงหล องค์ที่ 4 อนูราธปุระ นับเป็นราชธานีแรกที่มีอายุยืนยาวที่สุด เป็นสมัยที่ศรีลังกามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทางด้านการวางรากฐานของระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจและระบบสังคม โดยเฉพาะการรับเอาพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำอาณาจักร

เมืองอนูราธปุระ มีการวางผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เขตราชธานีถูกแบ่งออกเป็นชั้น ๆ ชั้นนอกสุดเป็นเขตกำแพงเมือง ถัดมาเป็นเขตชานเมือง และเขตชุมชน ในเขตชุมชนประกอบด้วยที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ย่านชุมชนที่อยู่อาศัยของชาวเมือง ศาสนสถานทั้งฮินดู

¹ S.P.F. Senaratne. Prehistoric Archaeology in Ceylon. (Colombo, 1969). P.29-31.

² มหาวงศ์ พงษาวดารลังกา เล่ม 1. หน้า 243.

และพุทธ สถานพักพิงผู้เจ็บป่วย ที่สำคัญคือมีการสร้างอ่างเก็บน้ำมากมาย เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการบริโภค และอุปโภค อย่างพอเพียง ถือเป็นลักษณะเด่นของอารยธรรมโบราณของศรีลังกา ซึ่งได้รับสมญานามว่า “อารยธรรมแห่งพลังงานน้ำ” (Hydraulic Civilization)¹

รูปแบบการปกครองของกษัตริย์อนูราธปุระ มีลักษณะการกระจายอำนาจกษัตริย์ มีคณะเสนาบดี ซึ่งเป็นขุนนาง ช่วยในการบริหารกิจการบ้านเมืองด้านต่าง ๆ โดยมีตำแหน่งขุนนางระดับสูง เรียกว่า “ประมุข” (paramukhas) ในระดับหมู่บ้าน (คาม) มีหัวหน้าหมู่บ้านเรียกว่า “คามิก” (gamika)²

ในด้านเศรษฐกิจนั้นศรีลังกาเป็นประเทศเกษตรกรรมและเป็นเกาะที่อยู่ในเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันตกมาตั้งแต่โบราณกาล ที่ดินในอาณาจักรอนูราธปุระถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของกษัตริย์ โดยที่กษัตริย์อนุญาตให้ประชาชนเข้าจับจองทำมาหากิน ระบบการเก็บภาษีในระยะแรกไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าประชาชนอาจจ่ายภาษีแก่รัฐเป็นผลผลิตทางการเกษตร ในคริสต์ศตวรรษที่ 7 มีหลักฐานระบุว่าประชาชนต้องเสียภาษีการใช้น้ำให้แก่กษัตริย์ เรียกว่า “ดาคาปาตี” (dakapathi) ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 9-10 ภาษีน้ำเรียกว่า “ดิยะเดดัม” (diyadedum) ในอาณาจักรโปโลนนารูวะ ภาษีชนิดนี้เรียกว่า “ดิยะดาดา” (diyadada)³

ทางการค้าขายกับต่างประเทศนั้น แม้ว่าอาณาจักรอนูราธปุระ ตั้งอยู่ลึกเข้าไปในดินแดนตอนเหนือค่อนข้างไปทางภาคกลาง แต่เนื่องจากเกาะศรีลังกาตั้งอยู่กลางมหาสมุทรอินเดีย อยู่ในเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียกับตะวันตกกลาง และยุโรป เมืองท่าค้าขายที่สำคัญของอาณาจักรอนูราธปุระ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะคือ เมืองมหาติฏฐะ (Mahatittha) เป็นศูนย์กลางการค้าเครื่องเทศ และพลอยศรีลังกา

เนื่องจากทั้งชาวสิงหล และชาวทมิฬต่างก็อพยพมาจากอินเดีย ฉะนั้นระบบวรรณะซึ่งเป็นโครงสร้างของสังคมอินเดีย จึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดโครงสร้างสังคมโบราณของศรีลังกาเช่นกัน แต่ชาวสิงหลได้ปรับเปลี่ยนระบบวรรณะของตนแตกต่างไปจากของอินเดียเดิม แม้ว่าระบบวรรณะของทั้งสองชาติยังคงเน้นการจัดแบ่งกลุ่มคนในสังคมตามอาชีพการงาน ความรับผิดชอบ และชาติกำเนิด แต่ระบบวรรณะของศรีลังกาซึ่งเริ่มปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรตั้งแต่สมัยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (Devanampiya Tissa) เป็นระบบวรรณะที่มีความยืดหยุ่นไม่ยึดมั่นในชาติกำเนิด และกฎเกณฑ์ของระบบวรรณะแบบอินเดีย ไม่มีกลุ่มชนไร้อาชีพที่

¹ De Silva, K.M. A History of Sri Lanka. (Delhi : Oxford University Press, 1997), p.27-34.

² Ibid., p.23.

³ Ibid., p.36-37.

อินเดียเรียกว่า จัณฑาล ถึงแม้จะมีกลุ่มชนไร้อาชีพที่เรียกว่า โรดิ (rodi) แต่สถานภาพของคนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการเหยียดหยาม เหมือนจัณฑาลในอินเดีย ระบบวรรณะโบราณของศรีลังกา

ประกอบด้วย 4

ชนชั้น ได้แก่¹

1. ชนชั้นกษัตริย์ (Ekshastri wanse) ได้แก่กลุ่มกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ เชื่อว่า ชนชั้นนี้สืบเชื้อสายจากพระอาทิตย์ และพระจันทร์ เป็นชนชั้นสูงสุดในสังคม ทำหน้าที่ปกครองบริหารบ้านเมือง เพื่อความสงบสุขของประชาชน
2. ชนชั้นพราหมณ์ (Brahmana wanse) ก่อนที่จะนับถือพุทธศาสนา ชาวสิงหลได้รับอิทธิพลความเชื่อของศาสนาฮินดู มีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
3. ชนชั้นกลาง (Wiessia wanse) ชนชั้นนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ พ่อค้า เกษตรกรผู้ซึ่งทำไร่ทำสวน และผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์
4. ชนชั้นแรงงาน (Kshoodra wanse) เป็นกลุ่มชนที่ใช้แรงงานหนัก หรือมีอาชีพที่ไร้เกียรติ เป็นชนชั้นต่ำสุดในสังคม ชนชั้นนี้แบ่งออกเป็น 60 กลุ่มตามอาชีพต่าง ๆ เช่น ชาวประมง ช่างทำเงินทำทอง ช่างตัดผม ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตีเหล็ก ช่างปั้นหม้อ ฯลฯ

เหตุการณ์สำคัญประการหนึ่งในอาณาจักรอนูราชปุระ คือ การเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (ครองราชย์ระหว่าง 247-207 ปีก่อนคริสตกาล) กับพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย (ครองราชย์ระหว่าง 274-233 ปีก่อนคริสตกาล) และการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในศรีลังกา ในระยะเวลาประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาลพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งคณะสมณทูตนำโดย พระราชโอรสของพระองค์คือ พระมหินทเถระ เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศรีลังกา พระมหินทเถระ ทรงแสดงธรรมถวายพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ และข้าราชการบริวาร พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ทรงเลื่อมใสประกาศพระองค์เป็นพุทธมามกะ พร้อมทั้งเริ่มส่งเสริมเผยแผ่พุทธศาสนาทำให้พุทธศาสนากลายเป็นศาสนาประจำประเทศศรีลังกา นับตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา² หลังสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พุทธศาสนาเสื่อมลงในอินเดีย ศรีลังกากลายเป็นศูนย์กลางเผยแผ่พุทธศาสนาเถรวาท สู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระยะเวลาต่อมาเมื่อศรีลังกาถูกพวกทมิฬและชาตินิคมอำนาจในยุโรปุกราน พุทธศาสนาเสื่อมลง

¹ Naidu, Sushil K. Sri Lanka : Society and Culture. (Delhi : Kalinga Publication, 2002). P.130-135.

² ปิยนาค นุนาค. ประวัติศาสตร์อารยธรรมของศรีลังกาสมาชิกโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. หน้า 57-59.

สมณทูตไทยและพม่ามีบทบาทสำคัญในการช่วยฟื้นฟูพุทธศาสนาเถรวาทในศรีลังกาในระยะเวลาต่อมา

สมัยอาณาจักรโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa Kingdom ระยะเวลาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11-14/พุทธศตวรรษที่ 6-9) อาณาจักรอนูราชปุระ สลายตัวลงในคริสต์ศตวรรษที่ 10 เนื่องจากการรุกรานของกษัตริย์แห่งอาณาจักรโจฬะ (Cola Kingdom) ในอินเดียใต้ พวกโจฬะเข้ายึดครองดินแดนตอนเหนือของเกาะ รวมทั้งอาณาจักรอนูราชปุระเป็นเวลานานถึง 77 ปี อาณาจักรอิสระของชาวสิงหล ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคใต้พยายามรวบรวมกำลังกันขับไล่พวกโจฬะ ปรากฏว่า พระเจ้าวิชัยพาหุ (Vijayabahu) แห่งอาณาจักรโรหนะ (Rohana) รวบรวมกำลังพลยึดเมืองอนูราชปุระ โปโลนนารูวะ และขับไล่พวกโจฬะ ออกจากศรีลังกาได้ ใน ค.ศ. 1070 (พ.ศ. 1613) พระเจ้าวิชัยพาหุ ทรงประกอบพระราชพิธีราชาภิเษกพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกของอาณาจักรโปโลนนารูวะ ครองราชย์ในระยะเวลาประมาณ ค.ศ. 1073 -1120 (พ.ศ. 1616-1663) อาณาจักรโปโลนนารูวะ ตั้งอยู่ในเขตร้อนและแห้งแล้ง ด้านตะวันออกของเกาะศรีลังกา แต่จุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของดินแดนนี้คือ แม้ว่าจะเป็นเขตร้อนและแห้งแล้งแต่เป็นบริเวณที่มีแม่น้ำสั้น ๆ หลายสายไหลผ่านไปรวมกันเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำมหาเวลลิงกา (Mahaveli Ganga) แม่น้ำสายยาวที่สุดนอกจากนี้ยังเป็นบริเวณที่ควบคุมเส้นทางจากภาคกลางสู่ภาคใต้¹ พระเจ้าวิชัยพาหุ ทรงบูรณะฟื้นฟูประเทศ ทรงโปรดให้ซ่อมแซมอ่างเก็บน้ำจำนวนมาก ทรงฟื้นฟูพุทธศาสนา โดยส่งทูตไปอัญเชิญพระภิกษุพม่า มาสืบอายุพระพุทธศาสนาในศรีลังกา โปรดให้สร้างวิหารและสถูปเป็นจำนวนมากที่เมืองโปโลนนารูวะ หลังจากพระองค์สิ้นพระชนม์ อาณาจักรโปโลนนารูวะ เสื่อมลง ดินแดนต่าง ๆ แยกตัวเป็นอิสระ ผู้ที่มากอบกู้ความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรอีกครั้งหนึ่ง ได้แก่เจ้าชายจากรัฐอิสระทางภาคใต้ ซึ่งสามารถรวบรวมเมืองต่าง ๆ ของอาณาจักรโปโลนนารูวะ ให้เข้ามารวมเป็นปึกแผ่น ทรงสถาปนาพระองค์เองขึ้นเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามว่า พระเจ้าปรักรมพาหุที่ 1 (Parakramabahu I ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1161-1186/พ.ศ. 1704 - 1729) ทรงเป็นกษัตริย์นักพัฒนาผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดของอาณาจักรโปโลนนารูวะ ประชาชนถวายพระนามให้เป็น “มหाराชา” หลังจากทรงรวบรวมอาณาจักรแล้ว พระองค์ทรงบูรณะป้อมและกำแพงเมืองใหม่ ทรงฟื้นฟูส่งเสริมการค้าและการเกษตรกรรม โปรดให้สร้างและซ่อมแซมถนนทั่วอาณาจักร โปรดให้สร้างและซ่อมแซมอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 163 แห่ง อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก 2,346 แห่ง ชุดคูและคลองชลประทาน 3,910 แห่ง อ่างเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ซึ่งซ่อมแซมและใช้จนกระทั่งทุกวันนี้

¹Ministry of Cultural Affairs. A Guide To Polonnaruwa. (Colombo:State Printing Corporation,1998). p.2.

คือ ทะเลปรักรมะ (Parakrama Samudra)² นอกจากจะทรงขยายอาณาจักรไปโลนนารูวะ แล้ว ทรงโปรดให้พื้นฟูบูรณะและสร้างพุทธศาสนสถานทั้งในเมืองไปโลนนารูวะ และอนุราชปุระ โปสถ์วิหาร เจดีย ในเมืองทั้งสองใหญ่โตงดงามเป็นมรดกสืบทอดสู่ชนรุ่นหลังตราบนานทุกวันนี้

อาณาจักรไปโลนนารูวะ เจริญรุ่งเรืองอยู่ในระยะเวลาประมาณ 300 ปี เสื่อมลงในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 เนื่องจาก กษัตริย์ในระยะหลังไร้พระปรีชาสามารถ เกิดการแย่งชิงราชสมบัติบ่อยครั้ง ที่สำคัญคือ ชาวทมิฬขยายอาณาเขตจากคาบสมุทรจัมปนาทางเหนือเข้ารุกรานอาณาจักรไปโลนนารูวะ ทำให้ชาวสิงหลต้องอพยพถอยร่นลงสู่ภาคใต้และภาคตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นเขตที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศ แต่ขณะเดียวกันในดินแดนดังกล่าวมีการก่อตั้งรัฐอิสระเก่าแก่เล็ก ๆ หลายแห่ง เช่น แคนดี้ (Kandy) โกตเต (Kotte) มลยะ (Malaya) โรหนะ (Rohana) และสีตาวากะ (Sitavaka) พุทธศาสนาจากไปโลนนารูวะ ได้รับการสืบทอดและวางรากฐานที่มั่นคงที่อาณาจักรแคนดี้ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอุดมสมบูรณ์ของที่ราบสูงก่อนไปทางใต้

อาณาจักรแคนดี้ (Kandyan Kingdom คริสต์ศตวรรษที่ 15-18/พุทธศตวรรษที่ 10-13)

อาณาจักรแคนดี้ เป็นดินแดนที่มีสภาพภูมิศาสตร์โดดเด่นในการใช้ธรรมชาติเป็นปราการปกป้องรักษาเมือง อาณาจักรแคนดี้ตั้งอยู่ในเขตที่ราบสูงตอนกลางก่อนไปทางใต้ของเกาะสูงจากระดับน้ำทะเลกว่าพันเมตร ที่สำคัญคือ เมืองแคนดี้ ถูกปิดล้อมด้วยเทือกเขาขนาดใหญ่ทั้งสามด้าน กลางเมืองมีแม่น้ำมหาเวลลิกงกา ไหลผ่านจึงเป็นดินแดนที่ราบสูงที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธัญญาหาร มีระบบเศรษฐกิจที่เลี้ยงตนเองได้เป็นอย่างดี สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวเป็นปราการทางธรรมชาติที่ปกป้องรักษาเมืองแคนดี้ให้รอดพ้นจากการรุกรานของจักรวรรดินิยมตะวันตกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-18 นอกจากนี้แคนดียังกลายเป็นศูนย์กลางของการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ค่านิยม และประเพณีของอารยธรรมโบราณของศรีลังกา จนกระทั่งทุกวันนี้

แคนดี้ เป็นเมืองอิสระ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 (พุทธศตวรรษที่ 7) กษัตริย์ผู้ซึ่งมีบทบาททำให้เมืองแคนดี้ขยายอาณาเขตกว้างขวางขึ้น และมีความสำคัญในการเป็นผู้นำทางศาสนาและการเมืองคือ พระเจ้าเสนาสัมมาตะวิกรัมพาหุ (Senasammata Vikramabahuครองราชย์ ค.ศ. 1469-1511/พ.ศ. 2012-2054) กษัตริย์แคนดี้ต้องเผชิญกับการรุกรานของจักรวรรดินิยมตะวันตก นับตั้งแต่พ่อค้าโปรตุเกสเดินทางเข้ามาติดต่อกับชาวกับอาณาจักรโกตเต ใน ค.ศ. 1505 (พ.ศ. 2048) เกิดการกระทบกระทั่งต่อสู้กับโปรตุเกสหลายครั้ง จนกระทั่งในสมัยพระเจ้า

² Ibid., p.15.

วิมลธรรมสุริยะ (Vimala Dharma Suriya ค.ศ.1591–1604/พ.ศ.2134-2147) ทรงเปลี่ยนนโยบายหันไปใช้วิธีทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับโปรตุเกส โดยยอมรับว่า โปรตุเกสมีอิทธิพลเหนือดินแดนตอนใต้ของเกาะ และอนุญาตให้โปรตุเกส เข้ามาค้าขายในอาณาจักรตน กษัตริย์แคนดีในระยะหลัง ๆ ดำเนินนโยบายทางการทูตกับโปรตุเกสและฮอลันดา ตามวิธีการดังกล่าวเพื่อความอยู่รอดและพยายามถ่วงดุลย์อำนาจในบรรดาชาติตะวันตก ที่เข้ามาติดต่อกับค้าขาย¹ อย่างไรก็ตามเมื่ออังกฤษเริ่มขยายอำนาจมายังเกาะศรีลังกา นับตั้งแต่ปี 1802 เป็นต้นมา อังกฤษมีความมุ่งมั่นที่จะแทรกแซงและยึดครองอาณาจักรแคนดีให้ได้ ในท้ายที่สุดอังกฤษสามารถเข้ายึดครองอาณาจักรแคนดีได้เป็นดินแดนสุดท้ายในต้นปี 1815 อย่างไรก็ตาม หลังจากตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษแล้ว ชาวเมืองแคนดียังเป็นผู้นำชุมชนก่อนการกบฏครั้งใหญ่ต่ออังกฤษในช่วง ค.ศ. 1817–1818 (พ.ศ.2360-2361) ค.ศ.1842–1843 (พ.ศ.2385-2386) และใน ค.ศ.1848 (พ.ศ. 2391) ผลของการกบฏทั้งสามครั้ง เป็นเหตุให้อังกฤษต้องทำการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา รวมทั้งยินยอมให้คนพื้นเมืองนับถือและปฏิบัติภารกิจทางพุทธศาสนาได้อย่างเสรี² การต่อสู้และความเข้มแข็งของชาวแคนดี เป็นสิ่งที่ชาวสิงหลภาคภูมิใจตราบนานทุกวันนี้

2.3 ศรีลังกาในยุคตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกและผลกระทบ

ในปลายปี 1505 (ค.ศ.2048) พ่อค้าโปรตุเกส ซึ่งเป็นชาวตะวันตกชาติแรกที่เดินทางมาค้าขายกับชาติต่าง ๆ ในเอเชีย ได้แล่นเรือสินค้า 9 ลำ เดินทางมาขึ้นฝั่งเมืองโคลัมโบของอาณาจักรโกตเต นับเป็นจุดเริ่มต้นที่คนพื้นเมืองได้ติดต่อกับค้าขายกับชาวตะวันตกโดยตรง พ่อค้าโปรตุเกส เข้ามาผูกขาดการค้าเครื่องเทศ โดยเฉพาะอบเชยและพริกไทกับอาณาจักรฮิสระทางภาคใต้ โดยที่ชาวโปรตุเกสนำเอาอาวุธที่ทันสมัยเข้ามาขายให้คนพื้นเมือง ขณะเดียวกันโปรตุเกสค่อย ๆ ขยายอำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงอาณาจักรทางภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออก ในที่สุดสามารถผนวกดินแดนดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโปรตุเกสในช่วง ค.ศ. 1597-1658 (พ.ศ. 2140-2201) โดยมีศูนย์กลางการปกครองที่กรุงโคลัมโบ อาณาจักรแคนดีในเขตที่ราบสูงตอนกลาง เป็นดินแดนเดียวที่ยังคงรักษาเอกราชไว้ได้

ในช่วงเวลากว่าร้อยปีที่พ่อค้าโปรตุเกส เดินทางเข้ามาติดต่อกับคนพื้นเมืองโปรตุเกสเป็นผู้เริ่มต้นทำให้เศรษฐกิจและสังคมของคนพื้นเมืองเปลี่ยนแปลงไป ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพดั้งเดิม เริ่มเปลี่ยนสู่ระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาตลาดโลก นอกจากนี้ โปรตุเกสได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนพื้นเมืองที่สำคัญได้แก่ ภาษาโปรตุเกส เข้าปะปนกับภาษาสิงหล การเริ่มใช้

¹ UNESCO. The Cultural Triangle of Sri Lanka. (Colombo : Aitken Spence Printing Ltd., 1993).p.35-36.

² De Silve, K.M. A History of Sri Lanka. P.277-281.

นามสกุลและการเผยแพร่คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ทำให้มีชุมชนคริสเตียนโรมันคาทอลิก ในดินแดนทางตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศ โดยเฉพาะที่เมืองนิคมโบ (Nicombo)

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 บริษัท VOC ซึ่งเป็นบริษัทการค้าของฮอลันดา ได้เข้ามาติดต่อดำขายกับอาณาจักรแคนดี้ กษัตริย์แคนดี้ อนุญาตให้ฮอลันดาผูกขาดการค้าอบเชย และพริกไทย โดยมีสัญญาแลกเปลี่ยนให้ฮอลันดาขับไล่อิทธิพลของโปรตุเกสออกไปจากเกาะลังกา เกิดการปะทะกันระหว่างกองทัพเรือโปรตุเกสและกองทัพเรือฮอลันดา ในช่วงปี 1618–1658 (พ.ศ. 2161-2201) ยุติลงด้วยชัยชนะของฮอลันดาในปี 1658 หลังจากนั้นฮอลันดาได้ผนวกดินแดนส่วนต่าง ๆ ของเกาะศรีลังกาเป็นอาณานิคม (ยกเว้น อาณาจักรแคนดี้) ในช่วงเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 1658 – 1796 (พ.ศ. 2201-2339) โดยมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่กรุงโคลัมโบ

ในระยะเวลา 138 ปี ภายใต้การปกครองของฮอลันดา ระบบเศรษฐกิจการค้า เครื่องเทศของศรีลังกาขยายตัวกว้างขึ้นกว่าเดิม ฮอลันดาเป็นผู้แนะนำให้คนพื้นเมืองรู้จักการทำไร่ชานาใหญ่ (plantation) ฮอลันดามุ่งสนใจการค้าขายมากกว่าการเผยแพร่ภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของตนให้แก่คนพื้นเมือง มรดกจากการปกครองของฮอลันดาที่ทิ้งไว้ให้แก่คนพื้นเมือง คือ ระบบกฎหมายที่เรียกว่า “Roman-Dutch Law” ซึ่งชาวศรีลังกา ใช้เป็นพื้นฐานของระบบกฎหมายมาจนกระทั่งภายหลังได้รับเอกราช นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรมแบบดัตช์ ในอาคารโบราณที่กรุงโคลัมโบและเมืองกอลล์ นับเป็นสถาปัตยกรรมที่งดงามไม่แพ้สถาปัตยกรรมแบบอังกฤษ

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 อังกฤษเข้าครอบครองดินแดนของอินเดียหลายส่วน อังกฤษสนใจครอบครองศรีลังกาเพื่อใช้เป็นฐานทัพเรือในการควบคุมเส้นทางการเดินเรือสู่ยุโรป กองทัพเรือของบริษัทการค้าอังกฤษประสบความสำเร็จในการขับไล่ฮอลันดาออกไปจากศรีลังกา ในปี 1796 (พ.ศ. 2339) อังกฤษเข้าปกครองศรีลังกาแทนที่ฮอลันดานับตั้งแต่ต้นปี 1802 (พ.ศ. 2345) โดยมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองมัทราสในอินเดียภาคใต้ (The Crown Colony) แต่ขณะนั้นอาณาจักรแคนดี้ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาและความเจริญในภาคกลางยังเป็นอิสระ อังกฤษจึงแทรกแซงกิจการภายในของอาณาจักรนี้ จนกระทั่งต้นปี 1815 (พ.ศ. 2358) อาณาจักรแคนดี้และดินแดนทั้งหมดของเกาะศรีลังกา ตกเป็นอาณานิคมโดยตรงของอังกฤษ ตามสนธิสัญญาแคนดี้ (Kandyan convention of 1815)¹ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1815

¹ Ibid., p.230-231.

ศรีลังกาภายใต้การปกครองของอังกฤษ

- การจัดระบบการเมืองการปกครอง

ในระยะแรก ๆ ภายหลังจากที่อังกฤษยึดครองอาณานิคมอินเดียและดินแดนทั้งหมดใน ค.ศ. 1815 คนพื้นเมืองในอาณานิคมอินเดียซึ่งเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาที่เข้มแข็งที่สุด ได้ก่อการกบฏต่อต้านอำนาจของอังกฤษในช่วง ค.ศ. 1817-1818 (พ.ศ. 2360-2361) เมื่ออังกฤษปราบกบฏสำเร็จลงในปลายปี 1815 อังกฤษประกาศรับรองอิสรภาพในการนับถือศาสนาของประชาชน ใน ค.ศ. 1832 (พ.ศ. 2375) อังกฤษออกกฎหมายจัดการปฏิรูปการปกครองครั้งใหญ่โดยจัดระบบการปกครอง ระบบการศาลและระบบกฎหมายให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ โดยมีศูนย์กลางการปกครองที่กรุงโคลัมโบ ใน ค.ศ. 1833 (พ.ศ. 2376) อังกฤษวางรัฐธรรมนูญให้ผู้สำเร็จราชการมีอำนาจเด็ดขาดจัดตั้งสภการบริหารและสภานิติบัญญัติ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษ แต่เปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองเป็นสมาชิกได้ไม่เกิน 5 คน ใน ค.ศ. 1848 (พ.ศ. 2391) ชาวแคนดีก่อการกบฏใหญ่ขึ้นอีก ทั้งนี้เพราะไม่พอใจบทบาทของมิชชันนารีอังกฤษในเรื่องปัญหาที่ดินและปัญหาของระบบกฎหมายอังกฤษ อังกฤษปรับปรุงรัฐธรรมนูญอีกหลายครั้ง จนกระทั่งเปิดโอกาสให้คนพื้นเมืองมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไประดับท้องถิ่นเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474)

- การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ในระยะเวลาเกือบ 150 ปีที่อังกฤษปกครองศรีลังกา (ค.ศ. 1802-1948/พ.ศ. 2345-2491) เป็นสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ก่อนที่อังกฤษจะยึดครองศรีลังกา พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของคนพื้นเมืองคือ ข้าว อปเชย พริกไทย และมะพร้าว เป็นพืชที่ทั้งโปรตุเกสและฮอลันดา เข้ามาผูกขาด ในระยะแรกที่อังกฤษปกครองประเทศศรีลังกา อังกฤษสนับสนุนการปลูกกาแฟ โกโก้ ชา ฝ้าย คราม มะพร้าว เพื่อส่งออกตลาดโลก แต่ปรากฏว่า กาแฟและโกโก้จากศรีลังกา ราคาตกต่ำลงในตลาดโลกหลังปี 1880 (พ.ศ. 2423) อังกฤษนำเอายางพาราเข้ามาปลูกนับตั้งแต่ปี 1877 (พ.ศ. 2420) เป็นต้นมา ชา ยางพารา และมะพร้าว ได้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

นับตั้งแต่จักรวรรดินิยมตะวันตก ได้เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของศรีลังกาจากระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาตลาดภายในเป็นเศรษฐกิจที่แอบอิงกับตลาดภายนอกเกิดการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกในเขตภาคกลาง และภาคใต้ อังกฤษได้ส่งเสริมและปรับปรุงระบบชลประทานของคนพื้นเมืองให้กว้างขวางขึ้น อ่างเก็บน้ำดั้งเดิมซึ่งกระจายอยู่ทั่วเกาะได้รับการปรับปรุง นับตั้งแต่ทศวรรษ 1870 (พ.ศ. 2413) เป็นต้นมา อังกฤษนำเอารถไฟเข้ามาใช้ในการคมนาคมขนส่งสินค้า มีการวางทางรถไฟกระจายทั่วทั้งเกาะ เมื่อคลองสุเอซเปิดใช้นับตั้งแต่ปี 1870 เป็นต้นมา มีเรือสินค้า

จำนวนมากมาแวะจอดที่เมืองกอลล์ ทางภาคใต้สุดของเกาะศรีลังกา และเมืองโคลัมโบ ทางตะวันตกเฉียงใต้ ทั้งสองเมืองกลายเป็นเมืองท่าสำคัญของประเทศ¹

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในศรีลังกาในคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมที่สำคัญคือ การขาดแคลนแรงงาน ทำให้อังกฤษสนับสนุนแรงงานอพยพจากชาวทมิฬในภาคใต้ของอินเดีย ใน ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2444) ศรีลังกามีประชากร 3.56 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นผู้อพยพชาวทมิฬถึงร้อยละ 15 ต่อมาในปี 1931 (พ.ศ. 2474) ศรีลังกามีประชากร 5.31 ล้านคน เป็นผู้อพยพชาวทมิฬสูงถึงร้อยละ 18¹ การทะลักของแรงงานอพยพชาวทมิฬก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ซึ่งเป็นปัญหาดังเดิมมาตั้งแต่สมัยก่อนคริสตกาล แต่รัฐบาลอังกฤษไม่ได้ให้สิทธิพิเศษหรือสิทธิความเป็นพลเมืองแก่ผู้อพยพชาวทมิฬ อย่างไรก็ตาม แรงงานชาวทมิฬเหล่านี้จะกลายเป็นปัญหาสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ภายหลังจากที่ศรีลังกาได้รับเอกราช

การวางรากฐานระบบการศึกษาที่มั่นคงในศรีลังกา นับเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงในการพัฒนาสังคมของคนพื้นเมือง คณะบาทหลวงอังกฤษเป็นกลุ่มผู้มีบทบาทสำคัญในด้านนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาในปี 1920 (พ.ศ. 2463) บังคับให้เด็กอายุระหว่าง 5-14 ปี ต้องเข้ารับการศึกษาระดับบังคับ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการเรียนการสอน และมีคณะบาทหลวงช่วยเป็นผู้สอน ในระหว่างปี 1920-1930 (พ.ศ. 2463-2473) โรงเรียนรัฐบาลขยายจาก 919 โรงเรียน เป็น 1,490 โรงเรียน และยังมีโรงเรียนเอกชนของบาทหลวงอังกฤษก่อตั้งขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวถึง 2,122 โรงเรียน ใน ค.ศ. 1925 (พ.ศ. 2468) มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 441,372 คน ต่อมาในปี 1930 (พ.ศ. 2473) จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 539,755 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ 5 ล้านคน ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษาเริ่มต้นเมื่อมีการตั้งราชวิทยาลัย (The Royal College) ในกรุงโคลัมโบ เมื่อปี 1921 (พ.ศ. 2464) ตั้งมหาวิทยาลัยท้องถิ่นแห่งแรกที่แคนดี้ ในปี 1942 (พ.ศ. 2485) ยกย่องราชวิทยาลัยเป็น มหาวิทยาลัยซีลอน ในกรุงโคลัมโบ ต่อมาใน ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) มหาวิทยาลัยซีลอน แยกออกเป็นสองมหาวิทยาลัยคือ มหาวิทยาลัยโคลัมโบ และมหาวิทยาลัยปีราเดเนีย (Peradeniya) ซึ่งตั้งอยู่ ณ เมืองแคนดี้ ทั้งสองเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในประเทศในปัจจุบัน

¹ De Silva, K.M. A History of Sri Lanka. P.284-286.

¹ Ibid., p.407.

2.4 ความเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมและการได้รับเอกราช

ขบวนการชาตินิยมเริ่มก่อตัวขึ้นในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อคนพื้นเมืองทั้งชาวสิงหลและทมิฬศรีลังกา ได้รับการศึกษาพัฒนาตามระบบการศึกษาแบบตะวันตก ก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 มีการก่อตั้งองค์กรและสมาคมฟื้นฟูศาสนาและวัฒนธรรมเป็นจำนวนมากในอินเดีย ในช่วง ค.ศ. 1905-1910 (พ.ศ. 2448-2453) ทำให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มและสมาคมฟื้นฟูพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูขึ้นหลายกลุ่มในศรีลังกา มีจุดมุ่งหมายปฏิรูปสิ่งที่ล้าสมัย พื้นฟูอนุรักษวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ยุติลง ใน ค.ศ. 1917 (พ.ศ. 2460) มีการก่อตั้งสันนิบาตเพื่อการปฏิรูปซีลอน (Ceylon Reform League) เรียกร้องให้ชาวพื้นเมืองมีส่วนร่วมในสถานิติบัญญัติ ใน ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) สันนิบาตเพื่อการปฏิรูปเปลี่ยนชื่อเป็น สมาพันธ์ชาติซีลอน (Ceylon National Congress) เป็นการรวมพลังชาวสิงหลและชาวทมิฬศรีลังกาในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ฉะนั้นในรัฐธรรมนูญปี 1920 (พ.ศ. 2463) อังกฤษเพิ่มจำนวนสมาชิกสถานิติบัญญัติที่มาจากตัวแทนของคนพื้นเมืองแต่อำนาจของสภายังคงจำกัด ผู้สำเร็จราชการยังคงมีอำนาจสูงสุดในการบริหารงาน

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของขบวนการชาตินิยมศรีลังกา ไม่มีความรุนแรงเหมือนประเทศเพื่อนบ้าน แต่สามารถปลดตนเองจากความเป็นอาณานิคมอย่างสันติ มีเพียงความขัดแย้งภายในกลุ่มชนชาวสิงหลและทมิฬ ที่ทำให้การได้รับเอกราชล่าช้า ใน ค.ศ. 1927-1928 (พ.ศ. 2470-2471) อังกฤษตั้งคณะกรรมการศึกษาระบบการปกครองและรายละเอียดของร่างรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) อังกฤษประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่พร้อมทั้งเปิดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรก แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังไม่เป็นที่พอใจของนักชาตินิยมเพราะผู้สำเร็จราชการยังคงมีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ แต่นับเป็นครั้งแรกที่คนพื้นเมืองมีโอกาสคุมที่นั่งทั้งหมดในสถานิติบัญญัติ และในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 1931 นี้ มีการก่อตั้งพรรคการเมืองของชาวทมิฬศรีลังกาเป็นครั้งแรกคือ สันนิบาตเยาวชนจัฟฟนา (Jaffna Youth League) เรียกร้องการเลือกตั้งเฉพาะเขตของตนเอง

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945/พ.ศ. 2482-2488) เกาะลังกาเป็นฐานที่มั่นทางการทหารที่สำคัญของฝ่ายสัมพันธมิตร ลอร์ด หลุยส์ เมาท์แบตเตน ใช้เมืองแคนดี้เป็นศูนย์บัญชาการฝ่ายสัมพันธมิตรในเอเชียแปซิฟิก เพื่อเป็นการเอาใจคนพื้นเมือง ในปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1943 (พ.ศ. 2486) รัฐบาลอังกฤษประกาศว่า หลังสงครามยุติศรีลังกาจะได้รับสิทธิในการปกครองตนเองในกิจการภายใน โดยยังคงอยู่ภายใต้พระราชอำนาจของกษัตริย์อังกฤษ ส่วนกิจการภายนอกประเทศและการป้องกันประเทศ ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของอังกฤษ ปรากฏว่า สมาพันธ์ชาติซีลอน นำโดย นาย ดี. เอส. เสนานายเก (D.S. Senanayake) ได้ต่อต้านคำ

ประกาศดังกล่าว พร้อมทั้งเรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยศรีลังกาอย่างไม่มีเงื่อนไข มีการเจรจาต่อรองกันหลายครั้ง เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง สภาอังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติความเป็นเอกราชของซีลอน ในปี 1947 (พ.ศ. 2490) โดย สภาซีลอน มีอำนาจเต็มทีในอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารปกครองตนเอง ศรีลังกาได้รับเอกราชจากอังกฤษอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)

2.5 พัฒนาการและปัญหาทางการเมืองการปกครองภายหลังเอกราช

ในระยะเวลา 146 ปี ที่อังกฤษเข้าปกครองเกาะศรีลังกาทั่วประเทศ อังกฤษได้วางรากฐานความมั่นคงในระบบการปกครองแบบรัฐสภา ศรีลังกาได้รับการยกย่องว่ามีระบบการปกครองแบบรัฐสภาที่มั่นคงแห่งหนึ่งในเอเชียใต้ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละสมัยเป็นไปตามกติกาของระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก

นับตั้งแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญรับรองเอกราชของศรีลังกา ฉบับแรก (Ceylon Independence Act of 1947) เป็นต้นมา มีการกำหนดรูปแบบการปกครองของประเทศตามระบบรัฐสภาเป็นระบบสภาเดียวเรียกว่า สภาแห่งชาติ (National Congress) สมาชิกสภา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ วุฒิสมาชิก (สภาสูง) และสภาผู้แทนราษฎร (สภาล่าง) จำนวนสมาชิกสภาทั้งหมดประมาณ 225 คน ดำรงตำแหน่งวาระ 6 ปี โดยได้รับเลือกตั้งจากประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป นับตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 1977 (พ.ศ. 2520) เป็นต้นมา ตำแหน่งประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ประธานาธิบดีดำรงตำแหน่งวาระ 6 ปี มีฐานะเป็นประมุขของประเทศ เป็นหัวหน้ารัฐบาล และเป็นผู้แต่งตั้งหรือถอดถอนนายกรัฐมนตรีและคณะ ในปัจจุบันมีพรรคการเมืองเกือบ 30 พรรค มีพรรคที่เป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อย เช่น พรรคของกลุ่มทมิฬ (Tamil United Liberation Front หรือ TULF) พรรคของกลุ่มมุสลิม (Sri Lanka Muslim Congress หรือ SLMC) พรรคของกลุ่มแรงงาน (Ceylon Workers' Congress หรือ CWC) และอื่นๆ อย่างไรก็ตามมีเพียงพรรคใหญ่ 2 พรรคที่ผลัดเปลี่ยนกันคุมเสียงข้างมากในรัฐสภา คือ พรรคเสรีภาพศรีลังกา (Sri Lanka Freedom Party หรือ SLFP) พรรคนี้ในปัจจุบันยุบรวมกับพรรคพันธมิตรประชาชน (People's Alliance) และพรรคสหชาติ (United National Party หรือ UNP)

การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 9 จังหวัด 25 อำเภอ 256 เขต และ 160 เขตเลือกตั้ง ในส่วนจังหวัดมี ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง ในเขตเลือกตั้งมีเขตสภาการพัฒนา (District Development Council) ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของชุมชนในท้องถิ่น 160 เขต การจัดให้มีการเลือกตั้งในเขต DDC เริ่มขึ้นในปี 1981 (พ.ศ. 2524) เป็นต้นมา มีจุดประสงค์ในการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง เปิดโอกาสให้ชุมชนปกครองและบริหารงานภายใน

ท้องถิ่นของตนเอง ทั้งยังต้องการแก้ไขปัญหการเรียกร้องขอปกครองตนเองของกลุ่มชาวทมิฬในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออก แต่ปรากฏว่า บทบาทการทำงานของ DDC ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะอำนาจการบริหารกิจการยังคงอยู่ในมือของรัฐมนตรีเขต (District Minister) จากส่วนกลางและหัวหน้าหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนทางการเงิน¹

อย่างไรก็ตาม ประชาชนศรีลังกา มีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสังเกตได้จากอัตราผู้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทนเข้าสู่รัฐสภาตั้งแต่แรกได้รับเอกราชจนถึงปี 1994 (พ.ศ. 2537) ตามตารางที่ 1 และ การเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1988 (พ.ศ. 2531) ตามตารางที่ 2 มีอัตราส่วนอยู่ในเกณฑ์สูง

Table I : Voting Patterns at Elections to Parliament (1947-1994)

year	Total No. of Voters	Votes Polled	% Polled	% Rejected Votes	Election Won By	No. Seats Won	No. Votes	% of Total Polled
1947	3,048,145	1,710,150	55.8	2.1	U.N.P.	42	751,432	43.9
1952	2,990,912	2,114,615	70.7	1.34	U.N.P.	54	1,026,005	48.5
1956	3,464,159	2,391,538	69	.95	M.E.P.	51	1,046,277	43.7
1960-March	3,724,507	2,889,282	77.6	.89	U.N.P.	50	909,043	31.4
1960-July	3,724,507	2,821	75.9	.63	S.L.F.P.	75	1,022,171	36.2
1965	4,710,887	3,821,918	82.1	.75	U.N.P.	66	1,590,929	41.6
1970	5,505,028	4,672,656	85.2	.053	S.L.F.P.	91	2,442,402*	52.2
1977	6,666,589	6,243,573	86.7	.53	U.N.P.	140	3,179,221	50.9
1989	9,374,164	5,962,031	63.6	6.13	U.N.P.	110	2,838,005	47.6
1994	10,945,065	8,344,101	76.24	4.80	P.A.	91	3,887,823	46.5

*SLFP got 91 seats and received 1,839,979 votes which was 36.9% of total polled.

Source : Data obtained from Parliament of Sri Lanka, Lake House Colombo, 1972-1995

¹ Samaranayake, Gamini. "Ethnic Conflict in Sri Lanka : Reconstituting the Polity Through Constitutional Reform." Ethnicity and Constitutional Reform in South Asia. (Colombo : Manohar, 1998) p.184-185.

Table 2 : Sri Lankan presidential election, 1988

Candidate	Votes	%
Ranasinghe Premadasa (UNP)	2,569,199	50.4
Sirimavo Bandaranaike (SLFP)	2,289,868	44.9
Ossie Abeygoonsekara (USA)*	235,719	4.6

Turn-out = 53.4%

*USA = United Socialist Alliance

Source : Austin, Dennis, Democracy and Violence in India and Sri Lanka. (London : The Royal Institute of International Affairs, 1994) p.78.

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศที่สำคัญแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก ตั้งแต่ ค.ศ.1948-1971 (พ.ศ. 2491-2514) เป็นยุคที่ศรีลังกายังคงสืบทอดอุดมการณ์ระบบรัฐสภาแบบอังกฤษ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารประเทศ มีผู้สำเร็จราชการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก กษัตริย์อังกฤษเป็นประมุข รัฐบาลยุคต้นบริหารประเทศโดยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ปรากฏว่า เมื่อศรีลังกามีนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก คือ นางสิริมาโว บันดาร์นาเย (Sirimavo Bandaranaike) หัวหน้าพรรคเสรีภาพศรีลังกา (SLFP) ดำรงตำแหน่งสองวาระคือ วาระแรกปี 1960-1965 (พ.ศ. 2503-2508) และ วาระที่สอง ปี 1970-1977 (พ.ศ. 2513-2520) นางสิริมาโว เริ่มนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาใช้บริหารประเทศตั้งแต่วาระแรก รัฐเข้าแทรกแซงควบคุมธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศ รัฐจัดตั้งระบบสหกรณ์และผูกขาดผลผลิตทางการเกษตร นโยบายสังคมนิยมที่เข้มงวดทำให้นางสิริมาโว ได้รับการต่อต้านจากพรรคการเมืองเสรีนิยมที่ร่วมมือกันกีดกันพรรคของนาง ในการเลือกตั้งเมื่อต้นปี 1966 แต่เมื่อ นางสิริมาโว กลับคืนสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่งในสมัยที่สอง (ค.ศ.1970-1977/พ.ศ. 2513-2520) นางได้เปลี่ยนแปลงระบบการปกครองของประเทศครั้งใหญ่ ในต้นปี 1972 รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นำประเทศสู่ระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐที่หนึ่ง (First Republic ค.ศ. 1972-1978) มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ เปลี่ยนชื่อประเทศจาก ซีลอน เป็น สาธารณรัฐศรีลังกา ยกเลิกตำแหน่ง

ผู้สำเร็จราชการ เปลี่ยนเป็นตำแหน่งประธานาธิบดี ซึ่งดำรงตำแหน่งประมุขสูงสุด ฝ่ายบริหารประกอบด้วยคณะรัฐบาล ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าผู้บริหาร คณะรัฐบาลรับผิดชอบต่อรัฐสภา ซึ่งเรียกว่า สภาแห่งชาติ รัฐธรรมนูญฉบับปี 1972 มีสาระที่ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ที่รุนแรงขึ้น กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุว่า พุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ และภาษาสิงหล เป็นภาษาราชการของประเทศ แต่ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุความเท่าเทียมกันของประชาชนภายใต้กฎหมายทั้งทางด้านชีวิต ทรัพย์สิน การแสดงออกทางความคิด การนับถือศาสนา การจ้างงาน และการอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน¹ ค.ศ. 1977 มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเป็นผู้เลือกประธานาธิบดีโดยตรง การเปลี่ยนแปลงในระยะที่สาม เกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1978 ถึงปัจจุบัน การเลือกตั้งทั่วไปกลางปี 1977 พรรคสหชาติ (United National Party หรือ UNP) ครองเสียงข้างมากในรัฐสภา นำโดย นายรณสิงเห เปรมทาส ในกลางปี 1978 รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นำประเทศเข้าสู่ระบบการปกครองแบบสาธารณรัฐที่สอง (Second Republic ค.ศ. 1978 -1994) เปลี่ยนชื่อประเทศเป็น สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

¹ Indraratna, A.D.V. de S. (ed.) Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio Economic Review. (Colombo : Sri Lanka Institute of Social and Economic Studies. 1998). P.46-47.

รัฐธรรมนูญฉบับปี 1978 ระบุให้ภาษาสิงหลเป็นภาษาราชการ และภาษาทมิฬ เป็นภาษาแห่งชาติ ทั้งสองภาษาเป็นภาษาที่ใช้ในระบบกฎหมาย¹ รัฐบาลพรรคสหชาติ ประกาศปรับนโยบายการบริหารเศรษฐกิจของประเทศเป็นแบบผสม แม้ว่าจะยังคงยึดนโยบายสังคมนิยม แต่เปิดรับนโยบายทุนนิยม ผ่อนคลายการควบคุมธุรกิจเอกชน ลดภาษีนำเข้าสินค้าต่างชาติ สนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ และส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวภายในประเทศ ภายหลังจากที่ประธานาธิบดีรณสิงเห ถูกลอบสังหารในต้นเดือนพฤษภาคม ปี 1993 (พ.ศ. 2536) การเลือกตั้งประธานาธิบดี ในกลางปี 1994 (พ.ศ. 2537) ปรากฏว่า บุตรีของนางศรีมาโว คือ นางจันทริกา กุมารตุงคะ (Chandrika Kumaratunge) หัวหน้าพรรคพันธมิตรประชาชน (People's Alliance) ได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีหญิงคนแรกของประเทศ ดำรงตำแหน่งถึงสองสมัยตั้งแต่ ค.ศ. 1994-2003 /พ.ศ. 2537-2546) ส่วนคณะรัฐบาลและตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของพรรคสหชาติ ซึ่งได้รับเลือกตั้งสู่สภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก นายกรัฐมนตรีจากพรรคสหชาติซึ่งดำรงตำแหน่งสามสมัยติดกันตั้งแต่ ค.ศ. 1993-ปัจจุบัน คือ นายรานิล วิกรมสิงเห (Ranil Wickremesinghe)² รัฐบาลในปัจจุบันเป็นรัฐบาลผสมระหว่างพรรคพันธมิตรประชาชนของประธานาธิบดีกับพรรคสหชาติของนายกรัฐมนตรี แต่ปรากฏว่าในระยะหลัง ๆ พรรคร่วมผสมรัฐบาลทั้งสองพรรคดำเนินนโยบายขัดแย้งกันเอง โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อย และปัญหาเศรษฐกิจ เกิดการทะเลาะวิวาทกันในรัฐบาลบ่อยครั้ง ทำให้คณะรัฐมนตรีและนักการเมืองของทั้ง 2 พรรค เรียกร้องให้มีการยุบรัฐสภาก่อนครบวาระใน ค.ศ. 2006³ (พ.ศ. 2549)

แม้ว่าการเมืองภายในศรีลังกามีความมั่นคงตามระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก แต่การเมืองภายในมีความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจของพรรคการเมืองที่เข้ามาเป็นพรรครัฐบาลการแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองแต่ละครั้งเป็นไปเพื่อรักษาอำนาจของกลุ่มตน นอกจากนี้ปัญหาคความขัดแย้งระหว่างชาวสิงหลและทมิฬ ยังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลแต่ละชุดที่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

2.6 พัฒนาการและปัญหาด้านเศรษฐกิจภายหลังเอกราช

ในระยะเวลาเกือบ 150 ปี ที่อังกฤษเข้าปกครองศรีลังกา อังกฤษได้ส่งเสริมการขยายตัวของระบบการค้าเสรี โดยเน้นการทำไร่ขนาดใหญ่ พืชเศรษฐกิจดั้งเดิมของศรีลังกาได้แก่ มะพร้าว อปเชย พริกไทย และกระวาน อังกฤษได้นำเอาพันธุ์พืชต่างถิ่นเข้ามาส่งเสริมให้คน

¹ Ibid., p.49.

² "Ranil Wickremesinghe". Time. (April 28, 2003) p.48.

³ "Snap polls sought in Sri Lanka". Bangkok Post. (May 11, 2003). p.4.

พื้นเมืองปลูกจนกลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ที่สำคัญได้แก่ ชา และยางพารา รัฐบาลศรีลังกาภายหลังเอกราชชุดแรกภายใต้การนำของ นาย ดี.เอส. เสนานายเก (ค.ศ. 1948-1952/พ.ศ. 2491-2545) ได้บริหารเศรษฐกิจตามแนวทางเสรีนิยม ที่อังกฤษได้วางรากฐานไว้ ในปี 1948 (พ.ศ. 2491) เมื่อศรีลังกาได้รับเอกราชนั้น จำนวนประชากรในประเทศมีประมาณ 7 ล้านคนเศษ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เฉลี่ยต่อหัวต่อปีประมาณ 400 รูปี (120 เหรียญสหรัฐ) มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศประมาณ 77 ล้านรูปี ไม่มีหนี้สินระหว่างประเทศ ไม่มีปัญหาการว่างงาน¹

แต่สิ่งที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็วคือ ความวุ่นวายทางการเมืองอันเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มชน และการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในแต่ละพรรคการเมือง ส่งผลให้นโยบายเศรษฐกิจของประเทศขาดความต่อเนื่อง ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต้องปรับเปลี่ยนหลายครั้ง การพัฒนาเศรษฐกิจของศรีลังกาสามารถแบ่งเป็น 3 ระยะเวลาดังนี้

- การพัฒนาเศรษฐกิจระยะแรกตั้งแต่ ค.ศ. 1948-1955 (พ.ศ. 2491-2498) รัฐบาลพรรคสหชาติของนายกรัฐมนตรีนาย ดี.เอส. เสนานายเก ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติระยะ 6 ปี โดยเริ่มต้นตั้งแต่ ค.ศ. 1947/1948 (พ.ศ. 2490-2491) - 1952/1953 (พ.ศ. 2495-2496) แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่สอง ประกาศใช้ระหว่าง ค.ศ. 1954/1955-1960/1961 ในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจทั้งสองฉบับนี้เป็นระยะเวลาที่เศรษฐกิจของประเทศเติบโตมากที่สุด การส่งออกสินค้าการเกษตรในปี 1954/1955 (พ.ศ. 2497-2498) เพิ่มขึ้นถึง 60% และรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติสูงถึง 78% แต่แนวโน้มที่เห็นได้ชัดเจนคือการส่งออกสินค้าออกกับการนำเข้าสินค้าเข้าประเทศมีอัตราไม่สมดุลย์กันคือ ในปี 1951 (พ.ศ. 2494) อัตราการนำเข้าสินค้าเข้าประเทศประมาณ 40% แต่อัตราการส่งออกสินค้าออกมีเพียง 31% ลักษณะการขาดดุลย์การค้ากับต่างประเทศเช่นนี้ เพิ่มมากขึ้นหลังปี 1951 เป็นต้นมา²

ในช่วง 10 ปีแรกภายหลังเอกราช รัฐบาลมุ่งพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคม ในด้านเศรษฐกิจนั้น รัฐสร้างและขยายเส้นทางคมนาคมทั้งรถยนต์ รถไฟ ระบบการสื่อสาร โทรเลข โทรศัพท์ ปรับปรุงการชลประทานและท่าเรือต่าง ๆ รัฐบาลมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างภายในประเทศแต่ขาดการวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเฉพาะขาดการสนับสนุนหรือกระตุ้นการส่งออกและขาดการรณรงค์ส่งเสริมการลงทุน

¹ Indraratna, A.D.V. de S. "Economic Development and Policy : An Overview." Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio-Economic Review. p.1

² Ibid., p.2.

จากต่างประเทศ ลักษณะการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1951 เป็นต้นมา ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจของประเทศในระยะเวลาต่อมา

- การพัฒนาเศรษฐกิจในระยะที่สอง ตั้งแต่ ค.ศ. 1956-1977 (พ.ศ. 2499-2520) ในทศวรรษ 1950 เงินทุนสำรองของประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการเพิ่มภาษีทางตรง ใน ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) เริ่มใช้นโยบายโอนกิจการเอกชนเข้าเป็นของรัฐ โดยเริ่มจากการโอนกิจการรถโดยสารประจำทางระหว่างเมืองและท่าเรือใหญ่ ๆ หลายแห่ง เมื่อกฎหมายอุตสาหกรรมร่วมของรัฐ (State Industrial Corporation Act 1957) ประกาศใช้ในปี 1958 (พ.ศ. 2501) ธุรกิจอุตสาหกรรมใหญ่ถูกโอนเข้าเป็นของรัฐด้วยเช่นกัน¹

เมื่อ นางศิริมาโว บันดาร์นาเยก หัวหน้าพรรคเสรีภาพศรีลังกา ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีบริหารประเทศ 2 สมัยในช่วง ค.ศ. 1960-1965 (พ.ศ. 2503-2508) และ ค.ศ. 1970-1977 (พ.ศ. 2513-2520) เป็นระยะเวลาที่รัฐนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาใช้อย่างเข้มงวด รัฐบาลยกเลิกแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 6 ปี และประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 10 ปี (ค.ศ. 1959-1968/พ.ศ. 2502-2511) ประกาศขึ้นภาษีสินค้านำเข้าในอัตราสูง เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายใน ในปี 1961 มีการโอนกิจการของบริษัทน้ำมันต่างชาติเข้าเป็นของรัฐ จัดตั้งบริษัทประกันภัยของรัฐ การโอนกิจการของบริษัทต่างชาติเข้าเป็นของรัฐทำให้ประเทศเสรีนิยมตะวันตกรวมตัวกันประท้วงรัฐบาลศรีลังกา ฉะนั้นในการเลือกตั้งเมื่อปลายปี 1965 พรรคเสรีภาพศรีลังกา สูญเสียอำนาจให้แก่ พรรคสหชาติ ซึ่งเข้ามาบริหารประเทศในช่วง ค.ศ. 1966-1969 (พ.ศ. 2509-2512) พรรคสหชาติซึ่งดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ได้ประกาศยกเลิกแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 10 ปี ประกาศลดภาษีสินค้านำเข้า ทำให้ภาวะการขาดดุลการค้ากับต่างชาติเพิ่มสูงขึ้น เกิดภาวะเงินเฟ้อและปัญหาการว่างงานในอัตราสูง การที่รัฐบาลพรรคสหชาติไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติได้ ส่งผลให้รัฐบาลสูญเสียอำนาจให้แก่ พรรคเสรีภาพศรีลังกา ซึ่งได้กลับมาเป็นรัฐบาลในช่วง ค.ศ. 1970-1977 (พ.ศ. 2513-2520) รัฐบาลพรรคเสรีภาพศรีลังกาหันกลับไปใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ในปี 1971 รัฐบาลประกาศกฎหมายการยึดครองธุรกิจ (The Business Acquisitions Act) เปิดโอกาสให้รัฐบาลเข้ายึดครองธุรกิจเอกชนรายใหญ่ รวมทั้งธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตรซึ่งถูกโอนเข้าเป็นของรัฐตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน ปี 1972 (พ.ศ. 2515) (Land Reform Law in 1972) นอกจากรัฐบาลใช้นโยบายการขึ้นภาษีสินค้านำเข้าในอัตราสูงแล้ว รัฐยังมีนโยบายเข้มงวดกับการเก็บภาษีสินค้าออก เข้มงวดกับการลงทุนของชาวต่างประเทศ ไม่เปิดโอกาสให้มีธนาคารของต่างชาติ นโยบายดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ในปี 1977 การส่งออกของประเทศเหลือเพียง 20%

¹ Ibid., p.4.

ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ขณะเดียวกันการนำเข้าสินค้าต่างประเทศเหลือเพียง 20% ของรายจ่ายมวลรวมภายในประเทศ (GDE) เกิดปัญหาการว่างงานในประเทศสูงถึง 1 ใน 4 ของแรงงานทั้งประเทศ¹ แม้ว่ารัฐบาลประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะ 5 ปี (ค.ศ. 1972-1976/พ.ศ. 2515-2519) เพื่อแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่มาตรการตามแนวทางสังคมนิยมไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของชาติได้ ดังนั้นในการเลือกตั้งทั่วไปกลางปี 1977 (พ.ศ. 2520) พรรคสหชาติได้อำนาจในการบริหารประเทศกลับคืน

- การพัฒนาเศรษฐกิจแบบผสม ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) – ปัจจุบัน เมื่อรัฐบาลศรีลังกาได้ทดลองระบบเศรษฐกิจทั้งแบบเสรีนิยมและสังคมนิยม มาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี รัฐบาลพรรคสหชาติซึ่งบริหารประเทศนับตั้งแต่ ค.ศ. 1978 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันพยายามดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบผสมระหว่างเสรีนิยมและสังคมนิยม เริ่มต้นด้วยการลดภาษีสินค้านำเข้า ผ่อนคลายกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดในการส่งออกและการนำเข้าสินค้า สนับสนุนการลงทุนของต่างชาติภายในประเทศ โดยจัดตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม (Investment Promotion Zone / Free Trade Zone) จำนวน 3 เขตทางตอนเหนือและตอนใต้ของกรุงโคลัมโบ ใน ค.ศ. 1987 (พ.ศ. 2530) รัฐบาลออกกฎหมาย 2 ฉบับแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เอกชนร่วมลงทุน (Presidential Commission on Privatization และ Public Companies Act) ตัวอย่างของธุรกิจที่ให้ต่างชาติเข้าร่วมทุนและประสบความสำเร็จมากธุรกิจหนึ่งคือ ธุรกิจการบิน ใน ค.ศ. 1985 (พ.ศ. 2528) รัฐบาลขายหุ้นประมาณ 40% ของสายการบินศรีลังกา ซึ่งเผชิญกับภาวะขาดทุนให้แก่สายการบินสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ปรากฏว่า ใน ค.ศ. 2001-2002 (พ.ศ. 2544-2545) สายการบินศรีลังกา ได้รับรางวัลสายการบินดีเด่นที่สุด ในเอเชียกลาง ในด้านการบริการและความทันสมัย ที่สำคัญคือสายการบินศรีลังกา กลายเป็นธุรกิจที่ทำกำไรมากถึง 1,593.83 ล้านดอลลาร์ ในช่วงปี 2001-2002 หลังจากขาดทุนมานานหลายปี² ในปี 1998 (พ.ศ. 2541) รัฐบาลขายหุ้นประมาณ 35% ของกิจการโทรคมนาคมของรัฐให้แก่บริษัทร่วมลงทุนของญี่ปุ่นโดยคาดหวังกำไรเช่นเดียวกัน

รายได้ที่สำคัญของประเทศอีกประการหนึ่ง คือรายได้จากการท่องเที่ยวเนื่องจากศรีลังกาเป็นเกาะเล็ก ๆ ที่มีธรรมชาติงดงาม ทั้งยังมีประวัติศาสตร์ โบราณสถานและวัฒนธรรมที่เก่าแก่ยาวนานนับพันปี ได้รับสมญานามว่า เกาะมรกตแห่งเอเชีย ในช่วงเวลาก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลอังกฤษพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวของเกาะศรีลังกา ในบรรดานักท่องเที่ยวชาวยุโรป พร้อมกันนี้อังกฤษได้พัฒนาระบบการคมนาคมขนส่ง โรงแรมที่พักและพื้นฐานโครงสร้างซึ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ภายหลังเอกราชมีนักท่องเที่ยวชาว

¹ Ibid., p.6-7.

² Sri Lanka Daily News. (October 16, 2002). p.19.

ยุโรป อเมริกาเหนือ และชาวเอเชีย เดินทางท่องเที่ยวในศรีลังกาจำนวนมากแต่ปัจจัยที่ทำให้การท่องเที่ยวในศรีลังกาดึงดูดนักท่องเที่ยวในช่วง ๆ คือ ความสวยงามทางธรรมชาติของเมืองภายในประเทศ ทั้งในด้านการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลสังคมนิยมที่ควบคุมนักท่องเที่ยวและระบบการใช้เงินตราต่างประเทศอย่างเข้มงวด นอกจากนี้การจลาจลก่อวินาศกรรมของกลุ่มชาวมิฬิ ซึ่งรุนแรงมากในช่วงทศวรรษ 1970-1990 (พ.ศ. 2513-2533) ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวยังคงเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศ ซึ่งรัฐบาลศรีลังกาต้องสร้างเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมืองภายในและปรับปรุงบริการด้านการท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น

(ดูตารางจำนวนนักท่องเที่ยวในบทที่ 1)

โดยภาพรวมแล้ว เศรษฐกิจศรีลังกาค่อย ๆ ฟื้นตัวภายใต้นโยบายเศรษฐกิจแบบผสมนับตั้งแต่ปี 1978 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 1, 2, 3 และ 4 ประกอบ) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลศรีลังกามีภารกิจสำคัญทางเศรษฐกิจที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนตามข้อเสนอของคณะกรรมการอุตสาหกรรมแห่งชาติซีลอน (The Ceylon National Chamber of Industries) ซึ่งเป็นคณะกรรมการจัดทำงบประมาณแห่งชาติประจำปี 2003 เสนอปัญหาที่รัฐบาลต้องแก้ไข มีสาระสำคัญคือ¹

1. ลดการขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ ปริมาณการส่งออกสินค้าและการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศต้องไม่แตกต่างกันมากนัก

2. ปรับปรุงและสนับสนุนการเพิ่มพูนผลผลิตทุกด้านทั้งในส่วนของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจของทั้งรัฐและเอกชน

3. สนับสนุนการส่งออกสินค้า โดยสนับสนุนการขยายตัวของภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมภายในประเทศ ธุรกิจการลงทุนรายใหม่ต้องได้รับการลดหย่อนภาษี กระตุ้นการลงทุนในเขตชนบทโดยผ่อนปรนการเก็บภาษีในระยะแรก

4. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในภาครัฐให้กระชับและมีประสิทธิภาพ โดยมีมาตรการดังนี้

4.1 ตัดทอนรายจ่ายฟุ่มเฟือยในภาครัฐ

4.2 ปรับปรุงระบบการเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพและยุติธรรม สำหรับประชาชนทุกระดับ

4.3 ยุบรวมกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน องค์กรการแก้ไขปัญหาคือราชากร์บังหลวง การจ่ายค่าจ้างข้าราชการขึ้นอยู่กับผลงานของบุคคล

¹ "Budget Proposal-2003 by CNCI". Sri Lanka Daily News. (October 11, 2002). p.19.

4.4 รัฐมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำ โรงเรียน โรงพยาบาล ต้องมีบริการให้ประชาชนได้ทั่วถึงทั้งในเขตเมือง และชนบท

5. ส่งเสริมการใช้สื่อสารสนเทศ โดยเฉพาะการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการทำงานราชการ

ตาราง 1 : ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศในช่วง ค.ศ. 1980-2000 (พ.ศ. 2523-2543)

Gross domestic product (GDP), mid-year population (POP), Per capita GDP (PGDP), and their growth rates, 1980-2000						
	1996 Prices		POP	Growth Rates		
	GDP Rs. mn.	PGDP Rs.		GDP	PGDP	POP
1980	340207.8	23080.6	14740.0	-	-	-
1981	359864.2	24156.8	14897.0	5.8	4.7	1.1
1982	378112.9	24893.9	15189.0	5.1	3.1	2.0
1983	396867.0	25743.8	15416.0	5.0	3.4	1.5
1984	416915.0	26727.0	15599.0	5.1	3.8	1.2
1985	437582.1	27630.4	15837.0	5.0	3.4	1.5
1986	456316.2	28312.7	16117.0	4.3	2.5	1.8
1987	462949.6	28295.9	16361.0	1.5	-0.1	1.5
1988	475441.7	28665.2	16586.0	2.7	1.3	1.4
1989	486140.6	28926.6	16806.0	2.3	0.9	1.3
1990	516152.7	30374.4	16993.0	6.2	5.0	1.1
1991	539954.8	31307.2	17247.0	4.6	3.1	1.5
1992	563061.9	32350.6	17405.0	4.3	3.3	0.9
1993	602171.5	34177.4	17619.0	6.9	5.6	1.2
1994	636061.5	35603.8	17865.0	5.6	4.2	1.4
1995	670742.2	37033.0	18112.0	5.5	4.0	1.4
1996	695934.0	37998.0	18315.0	3.8	2.6	1.1
1997	739763.0	39875.1	18552.0	6.3	4.9	1.3
1998	774796.0	41269.6	18774.0	4.7	3.5	1.2
1999	808340.0	42448.1	19043.0	4.3	2.8	1.4
2000 (a)	857035.0	44270.6	19359.0	6.0	4.1	1.7

Notes : (a) Provisional.

Source : Central Bank of Sri Lanka, Annual Report, various issues.

ตารางที่ 2 : การนำเข้าสินค้าต่างขาติ ในช่วง ค.ศ. 1995-1999 (พ.ศ. 2538-2542)

MAJOR IMPORTS – 1995 – 1999 (VALUE IN Rs. Mn.)

GATEGORY	1995	1996	1997	1998	1999
1. Consumer Goods	60,508	68,372	72,062	80,956	87,060
Food & Drinks	36,901	44,374	45,996	46,543	46,116
Rice	122	5,118	4,331	2,621	3,290
Sugar	8,737	8,026	10,788	8,384	7,448
Wheat	10,155	11,267	8,128	8,133	7,792
Other	17,887	19,966	22,749	27,405	27,586
Other Consumer Goods	23,607	23,995	26,066	34,413	40,943
2. Intermediate Goods	138,475	153,117	182,754	192,240	210,439
Petroleum	19,827	26,525	31,828	22,275	30,124
Fertilizer	4,406	4,189	3,916	3,989	4,690
Chemicals	7,310	7,402	8,024	9,241	9,590
Textiles & Clothing	59,375	64,601	81,816	90,099	93,105
Other Intermediate Goods	47,557	50,400	57,170	66,636	72,929
3. Investment Goods	60,916	66,647	78,232	95,322	110,599
Machinery & Equipment	25,769	35,987	43,853	50,592	47,736
Transport Equipment	15,564	9,885	12,276	17,098	37,191
Building Materials	13,956	14,540	16,030	19,590	18,296
Other Investment Goods	5,627	6,235	6,073	8,042	7,376
4. Unclassified	12,301	12,940	12,978	11,757	8,126
TOTAL IMPORTS	272,200	301,076	346,026	380,275	416,223

Source – Annual Report 1999, Central Bank of Sri Lanka

ตารางที่ 3 : การส่งสินค้าออกในช่วง ค.ศ. 1991-2000 (พ.ศ. 2534-2543)

Real output Growth	Unit	1991	1992	1995	1996	1999	2000 (a)	1991- 2000 (b)
Agriculture, Forestry, and fishing	% growth	1.9	-1.6	3.3	-4.6	4.5	1.8	1.9
Agriculture	% growth	0.8	-2.4	3.3	-5.1	4.4	1.7	1.6
Tea	% growth	3.2	-25.7	1.6	5.1	1.3	7.8	3.6
Rubber	% growth	-8.8	2.1	0.9	6.3	1.0	-8.0	-1.8
Coconut	% growth	-13.3	5.1	5.1	-7.6	9.1	8.0	2.1
Paddy	% growth	-5.9	-2.0	4.7	-26.7	6.6	-0.3	2.0
Mining and Quarrying	% growth	-10.0	-6.0	3.4	8.9	4.1	4.8	2.2
Manufacturing	% growth	6.8	8.8	9.2	6.5	4.4	9.2	8.0
Export Processing	% growth	-5.6	-12.6	4.4	1.0	3.8	4.2	1.9
Factory Industry	% growth	9.5	13.0	10.0	7.3	4.5	10.4	9.3
Small Industry	% growth	5.4	5.1	7.1	6.3	4.8	5.5	6.0
Services	% growth	5.8	5.6	5.1	5.5	9.8	2.3	5.7
GDP	% growth	6.2	4.6	5.6	5.5	4.7	5.2	6.0

Notes : (a) Provisional ; (b) Average annual growth rate.

Source : Central Bank of Sri Lanka, Annual Report, various issues.

ตารางที่ 4 : การลงทุนของต่างชาติในศรีลังกา ค.ศ. 1999** (พ.ศ. 2542)

REALIZED INVESTMENTS IN BOI INTERPRISES – 1999

SECTOR	No. of Projects	Foreign Rs. Mn.	Local Rs. Mn.	Total Rs. Mn.
1. Food, Beverages & Tobacco	147	5,475.5	6,325.4	11,800.9
2. Textile, Wearing Apparel & Leather (a)	417	18,248.3	10,381.4	28,629.7
3. Wood & Wood Products	25	578.2	394.0	972.2
4. Paper, Paper Products, Printing & Publishing	21	489.4	208.3	697.7
5. Chemicals, Petroleum, Coal, Rubber & Rubber Products	100	7,930.2	2,398.4	10,328.6
6. Non-Metallic, Mineral Products	63	4,080.5	2,918.2	6,998.7
7. Fabricated Metal, Machinery&Transport	38	4,702.6	958.1	5660.7
8. Manufactured Products (n.e.s.)	158	5,104.5	3,120.5	8,225.0
9. Services	430	70,363.1	32,340.6	102,703.7
Total	1399	116,972.3	59,044.9	176,017.2

**Provisional

(a) Including 200 Garment Factory Programme, Projects approved under section 17 of the Board of Investment Law
For the Year 1999.

2.7 พัฒนาการและปัญหาทางด้านสังคม

ศรีลังกาเป็นประเทศเล็ก ทรัพยากรธรรมชาติจำกัด แม้ว่าจำนวนประชากรไม่หนาแน่นมากนัก แต่รัฐบาลศรีลังกาภายหลังเอกราช เลือกดำเนินนโยบายพัฒนาสังคม และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวทางรัฐสวัสดิการ (Social Welfare) แม้ว่ารัฐบาลบางสมัยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม แต่เน้นการพัฒนาสังคมตามนโยบายรัฐสวัสดิการมาโดยตลอด โดยมีเป้าหมายลดช่องว่างทางสังคม ให้ประชาชนทุกระดับมีความสุขตามสถานภาพของตน

อย่างไรก็ตามนโยบายรัฐสวัสดิการที่รัฐบาลศรีลังกา สามารถทำได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิผลคือการให้บริการด้านการศึกษาเท่านั้น ส่วนการให้บริการด้านสาธารณสุข และการจัดหาที่อยู่อาศัยหรือการประกันภัยต่าง ๆ ทำได้ในวงจำกัด

พัฒนาการทางการศึกษาศรีลังกานั้นเป็นมรดกทางสังคมที่ได้รับจากการปกครองอันยาวนานของอังกฤษ เริ่มตั้งแต่ เด็กชายหญิงอายุระหว่าง 5-14 ปี ถูกบังคับเข้าสู่การศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2464) งบประมาณหลวงอังกฤษเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาระดับประถมและมัธยมทั่วทั้งเกาะ โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษ จำนวนนักเรียนในปี 1930 (พ.ศ. 2473) มีประมาณ 539,755 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมดประมาณ 5 ล้านคน ใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ซึ่งเป็นปีที่ประเทศได้รับเอกราช อัตราผู้รู้หนังสือทั้งหมดสูงเกินครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดประเทศ ประมาณ 7 ล้านคนเศษ ในขณะนั้น (ดูตารางที่ 1)

ส่วนการศึกษาระดับอุดมศึกษา เริ่มต้นเมื่อมีการตั้งราชวิทยาลัย (The Royal College) ในกรุงโคลัมโบ เมื่อปี 1921 (พ.ศ. 2464) ต่อมาราชวิทยาลัยยกระดับเป็น มหาวิทยาลัย ซิลอน และเปลี่ยนชื่อเป็น มหาวิทยาลัยโคลัมโบ ในท้ายที่สุด มหาวิทยาลัยท้องถิ่นแห่งแรกตั้งขึ้นในปี 1942 (พ.ศ. 2485) ได้แก่ มหาวิทยาลัยที่เมืองแคนดี้ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยปีราเดเนีย (Peradeniya University) ทั้งสองเป็น มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของประเทศในปัจจุบัน¹

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) จนถึงปัจจุบันประชาชนศรีลังกา สามารถเข้ารับการศึกษาในสถาบันของรัฐ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ใน ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) อัตราประชากร (ผู้ใหญ่) ซึ่งรู้หนังสือในประเทศสูงถึงร้อยละ 91.1 อัตราเฉลี่ยผู้ลงทะเบียนเรียนหนังสือในทุกระดับคิดเป็นร้อยละ 66² แต่ปัญหาของการ

¹ De Silva, K.M. A History of Sri Lanka. p. 413-416.

² Institute of Policy Studies. Sri Lanka : State of the Economy 2001. (Colombo : Institute of Policy Studies, 2001) p.120.

พัฒนาการศึกษาคือจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาในแต่ละปีไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนนักเรียนซึ่งจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ฉะนั้นในภาพรวมจำนวนประชากรที่มีคุณภาพในประเทศยังมีจำนวนจำกัด การพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำให้ประชาชนมีโอกาสเลื่อนสถานภาพของตนทางสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคล ทั้งนี้รัฐต้องช่วยสนับสนุนจัดหางานให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศในช่วงทศวรรษ 1960-1980 (พ.ศ. 2503-2523) ตกต่ำเกิดภาวะการว่างงานสูง (ดูตารางที่ 2) ส่งผลให้นักเรียนมัธยมศึกษาจากครอบครัวชนชั้นกลางเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยลดน้อยลงจาก 81% ในปี 1950 (พ.ศ. 2493) เป็น 34% ในปี 1967 (พ.ศ. 2510) แต่นักเรียนมัธยมศึกษาจากครอบครัวกรรมกรและเกษตรกร เข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 11% ในปี 1950 (พ.ศ. 2493) เป็น 60% ในปี 1967 (พ.ศ. 2510) อย่างไรก็ตามการพัฒนาการศึกษาช่วยยืดระยะเวลาการสมรสมีครอบครัวของประชาชนจากอายุเฉลี่ยของประชากรที่มีครอบครัวในปี 1950 (พ.ศ. 2493) ประมาณ 20 ปี หรือต่ำกว่า เป็นประมาณ 25 ปี ในทศวรรษ 1990 (พ.ศ. 2533) ทำให้อัตราการเกิดของประชากรในทศวรรษ 1990 (พ.ศ. 2533) ลดลงจากทศวรรษ 1980 (พ.ศ. 2523) ถึง 1.2%

ตารางที่ 1 : จำนวนประชากรที่รู้หนังสือในช่วงปี 1946-1994 (พ.ศ. 2489-2537)

Literacy by Sector and Sex

	Census 1946	Census 1953	Census 1963	Census 1971	Census 1981	LF&SE Survey 1985/86	Household Survey 1991	Demographic Survey 1994
All Island								
Total	62.8	69.0	76.8	78.5	86.5	84.2	86.9	90.1
Male	76.5	80.7	85.6	85.6	90.5	88.6	90.0	92.5
Female	46.2	55.5	67.1	70.9	82.8	80.0	83.8	87.9
Urban								
Total	76.2	82.6	87.7	86.2	93.3	89.1	92.3	93.2
Male	84.5	88.5	91.8	90.3	95.3	92.4	94.0	94.8
Female	65.7	74.1	82.5	81.5	91.0	86.1	84.3	91.8
Rural								
Total	60.1	66.4	70.1	76.2	84.5	84.6	87.1	89.5
Male	74.7	79.0	83.9	84.1	89.0	88.5	89.9	92.1
Female	43.0	52.4	63.6	67.9	79.9	80.7	84.36	87.1
Estate								
Total						59.4	66.1	
Male						74.5	79.0	
Female						45.9	52.8	

Source :

- Labour Finance and Socio-economic Survey (1985-1986), Department of Census and Statistics
- Household Income and Expenditure Survey (1991), excluding North & East
- Department of Census and Statistics,
- Demographic Survey 1994, excluding North & East

ตารางที่ 2 : อัตราผู้รู้หนังสือซึ่งตกงานในช่วงปี 1973-1994 (พ.ศ. 2516-2537)

Unemployment Rates by Educational Levels

Educational Level	1973	1981/82			1994		
	Total	Male	Female	Total	Total	Male	Female
No Schooling	8.4	2.4	2.4	2.6	3.5	4.6	2.3
Primary Education	14.1	4.8	3.8	7.8	3.8	3.8	3.7
Incomplete Secondary Education	37.1	14.6	9.6	33.5	16.8	14.9	22.9
GCE (OL)	47.4	24.5	14.5	42.0	20.3	16.3	28.3
GCE (AL)	44.4	34.8	22.0	52.2	22.6	15.6	30.7
Undergraduate	-	41.2	42.9	40.0	-	-	-
University degree & higher degree	16.2	9.7	8.1	12.1	3.1	2.5	4.0
All levels	24.0	11.7	7.8	21.3	13.3	11.4	17.9

Source : Consumer Finances and Socio-Economic Survey 1973, Central Bank Labour Force Survey 1981/82, Department of Census and Statistics Demographic Survey 1994, excluding North & East, Department of Census.

ส่วนนโยบายรัฐสวัสดิการด้านการประกันสุขภาพอนามัยให้แก่ประชาชนนั้น รัฐบาลกระทำได้ในวงจำกัด ยังไม่สามารถให้บริการฟรีได้เหมือนบริการด้านการศึกษา ทั้งนี้เพราะจำนวนโรงพยาบาลแพทย์และพยาบาลแผนใหม่มีจำนวนจำกัด ใน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ประชากรศรีลังกา มีจำนวน 6 ล้านคนเศษ มีสถานอนามัยทั่วประเทศประมาณ 153 แห่ง มีเตียงสำหรับคนไข้พักรักษาภายในได้เพียง 19,938 เตียง ปรากฏว่าใน ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) ประชากรมีจำนวนเกือบ 18 ล้านคน มีสถานอนามัยแผนใหม่ของรัฐทั่วประเทศประมาณ 929 แห่งมีเตียงสำหรับผู้ป่วยภายในประมาณ 55,441 เตียง¹

เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวศรีลังกานิยมเข้ารับการรักษายาบาลแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า อายุรเวท (Ayurvedic Treatment) ซึ่งมีมานานนับพันปี คลินิกอายุรเวท มีอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ การรักษาแบบอายุรเวทนี้ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างจริงจังตั้งแต่ปี 1961 (พ.ศ. 2504) เป็นต้นมา ใน ค.ศ. 1977 (พ.ศ. 2520) วิทยาลัยอายุรเวท เป็นสาขาหนึ่งในมหาวิทยาลัยโคลัมโบ ต่อมาในปี 1990 (พ.ศ. 2533) มหาวิทยาลัยกัลยาณี เปิดสอนการแพทย์แบบอายุรเวทเช่นกัน²

นโยบายรัฐสวัสดิการของรัฐบาลศรีลังกากระทำได้ในวงจำกัด ดังนั้นรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนบริษัทประกันทุกประเภทให้เติบโตและมั่นคง โดยรัฐเก็บภาษีบริษัทประกันในอัตราต่ำ และลดภาษีรายได้ให้แก่ประชาชนที่ทำประกันทุกประเภท แม้ว่านโยบายรัฐสวัสดิการของรัฐบาลยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่คุณภาพชีวิตของชาวศรีลังกา โดยทั่วไปยังดีกว่า หรือเท่าเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ (ดูตารางที่ 1) จากรายงานของสถาบันการศึกษานโยบายแห่งชาติศรีลังกา ใน ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ดัชนีการพัฒนาคคุณภาพประชากร มีแค่ 0.733 อัตราเฉลี่ยของดัชนีความยากจนภายในประเทศสูงถึง 20.3 แต่อายุเฉลี่ยของประชากรยาวนานประมาณ 73.1 (ดูตารางที่ 2) อย่างไรก็ตามรัฐบาลศรีลังกาควรเร่งแก้ไขและยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความหมายของประชาชนผู้ซึ่งอาศัยในแผ่นดินแห่งความรุ่งโรจน์

¹ Samarasinghe, Daya. "Health", Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio-Economic Review. p.343.

² Ibid., p.343-344.

ตารางที่ 1 : ดัชนีแสดงคุณภาพชีวิตของประชากรในบางประเทศแบบเอเชีย ค.ศ. 1995-1997
(พ.ศ. 2538-2540)

Country	Population Growth Rate	Crude Birth Rate	Crude Death Rate	Life Expectancy	Total Fertility Rate* (1994)	Contraceptive Prevalence Rate* (1994)
India	1.8	26.6	8.9	62.2	3.2	41
Pakistan	2.8	37.3	7.9	64.0	5.4	12
Malaysia	2.0	25.2	4.8	72.0	3.5	-
Philippines	2.0	28.0	5.7	68.3	3.9	40
Indonesia	1.5	23.2	7.6	65.1	2.8	55
Thailand	1.0	19.2	7.0	68.3	1.8	74
China	1.0	17.3	7.1	69.9	1.8	83
Sri Lanka	1.2	19.0	5.8	73.1	2.1	66

Source : World Health Statistics, 1995 and Human Development Report, 1997,

ตารางที่ 2 : ดัชนีแสดงจำนวนประชากรและคุณภาพชีวิตประชากรศรีลังกา ใน ค.ศ. 2000
(พ.ศ. 2543)

1. Basic Indicators	Unit	
Area :	Sq. km.	65,606
Mid Year Population (2000) :	('000)	19,359
Population growth rate (2000)	%	1.7
Life expectancy at birth (2000)	Years	73.1
Infant mortality rate (2000)	per 1000 live births	17
Gross school enrolment ratio (2000) (a)	%	66
Adult literacy rate (2000)	%	91.1
Human development index (HDI) (2000)	Value	0.733
Human poverty index (HPI) (2000)	Value	20.3

Source : Sri Lanka State of the Economy 2001. p.120.

2.8 พัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ในสมัยอาณาจักรอนูราธปุระ และโปโลนนารูวะ เป็นยุคที่ศรีลังกาได้รับการยกย่องว่าเป็นอารยธรรมแห่งพลังงานน้ำ เทคโนโลยีในยุคโบราณของศรีลังกา เริ่มต้นจากการพัฒนาระบบการชลประทานและระบบการเก็บกักน้ำ เพื่อใช้ในการเกษตรกรรม เทคโนโลยีด้านเกษตรกรรม ได้รับการพัฒนาสืบทอดกันต่อมา ในยุคที่อังกฤษปกครองศรีลังกา นอกจากอังกฤษยังคงสนับสนุนและพัฒนาระบบเครือข่ายอ่างเก็บน้ำและการชลประทานของศรีลังกาแล้ว อังกฤษได้จัดตั้งกระทรวงเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมการปลูกและแปรรูปพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

3 ประเภทคือ ชา ยางพารา และมะพร้าว มีการก่อตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาพืชทั้ง 3 ประเภท ดำรงอยู่มาจนทุกวันนี้¹

ใน ค.ศ. 1941 (พ.ศ. 2484) อังกฤษสนับสนุนการก่อตั้งสถาบันเคมีวิทยาแห่งซีลอน (The Institute of Chemistry Ceylon) ต่อมาใน ค.ศ. 1947 ได้ก่อตั้งสมาคมเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์แห่งชาติซีลอน (Ceylon Association for the Advancement of Science) สถาบันทั้งสองมีบทบาทพัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศมาจนถึงภายหลังเอกราช รัฐบาลสนับสนุนการทำงานของสถาบันทั้งสอง และเปลี่ยนชื่อใหม่อีกหลายครั้ง ในช่วงทศวรรษ 1960-1980 รัฐบาลศรีลังกา ได้ก่อตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมหลายสถาบัน เช่น ศูนย์วิจัยและพัฒนาวิศวกรรมศาสตร์แห่งชาติ (National Engineering Research and Development Centre) คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrial Development Board) สถาบันวิจัยอายุรเวทเพื่อรำลึกถึงนาย

บันดารานายเก (Bandaranaike Memorial Ayurvedic Research Institute) ศูนย์พัฒนาพลังงานอะตอม (Atomic Energy Authority) ฯลฯ แต่ปรากฏว่า สถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ต้องสนับสนุนช่วยเหลือตนเองทางการเงิน ทั้งนี้เพราะรัฐบาลจัดสรรงบประมาณสนับสนุนสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้น้อยมาก ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแต่ละแผนที่ประกาศใช้มิได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากนัก ฉะนั้นในภาพรวมแล้วการพัฒนาในด้านนี้ของรัฐบาลศรีลังกาเป็นไปอย่างเชื่องช้าและไร้ประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญของการพัฒนาในด้านนี้ ได้แก่ การขาดเงินทุนสนับสนุนการทำงานของสถาบันต่าง ๆ ส่งผลให้สถาบันต่าง

¹ Wijesekera, R.O.B. "Science and Technology in Independent Sri Lanka." Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio-Economic Review. p.401.

ๆ ซึ่งตั้งขึ้นมากมายไว้ประสิทธิภาพ ขาดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ให้ความช่วยเหลือและพัฒนาการทำงานของสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้² ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของรัฐบาลศรีลังกากับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียและประเทศที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาในด้านนี้ของศรีลังกาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (ดูตารางที่ 1 ประกอบ)

ตารางที่ 1 : ค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศต่าง ๆ โดยคำนวณจากเปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) ในช่วง ค.ศ. 1993-1996 (พ.ศ. 2536-2539)

Table : Expenditure on Science & Technology

Expressed as a percentage of Gross National Product in between 1993-1996

Country	% From Government Funding	% From Private Sector (Industry)	Total Funds Available for R&D as % of GNP
Australia a	0.86	0.69	1.55
Germany b	0.79	1.79	2.58
India a	0.61	0.18	0.79
Indonesia a	0.31	#	#
Japan a	0.61	2.06	2.67
Malaysia e	0.49	#	0.49
New Zealand a	0.60	0.28	0.88
Singapore a	0.41	0.49	0.90
South Korea a	0.21	1.38	1.59
Taiwan a	0.51	0.89	1.40
Thailand b	0.19	#	#
United Kingdom a	0.70	1.33	2.03
United States a	0.68	2.04	2.72
Sri Lanka d	<0.18	0.00	<0.18

Not estimated

Sources :

- a Science and Technology Budget statement : Australian. Government publishing House 1995 as quoted by Ray shaw in Proceeding of the ASCA Seminar on R&D Management for

² Ibid., p.405.

- Sustainable Industry Development in Asia & Pacific Region, JISTEC, Bangkok, Jan. 1996
- b Dr Shanthad Rjanasoonthod, at ASCA Seminar
 - c Dr M Achmad Rifai at ASCA Seminar.
 - d M A T de Silva (1993X, NARESA in References cited.
 - e Ministry of Science, Technology and the Environment, Annual Report (1996), Kuala Lumpur.

ในด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ศรีลังกาเริ่มนำเอาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในประเทศ ในต้นทศวรรษ 1970 (พ.ศ. 2513) ผู้นำในการใช้และเผยแพร่เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ใน ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) มหาวิทยาลัยเปราเดเนีย (มหาวิทยาลัยแคนดี้) เป็นผู้นำในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการทำงานลงทะเบียนนักศึกษา ตามด้วยมหาวิทยาลัยโคลัมโบ ใน ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) ในระยะเวลาต่อมา มหาวิทยาลัยอื่น ๆ และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เริ่มใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานเพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ปี 1980 (พ.ศ. 2523) เป็นต้นมา สถาบันอุดมศึกษาชั้นนำของประเทศหลายแห่งเริ่มเปิดสอนวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ และได้รับความนิยมจากนักเรียนนักศึกษาเป็นอย่างมาก รัฐบาลศรีลังกาประกาศให้ปี 1998 (พ.ศ. 2541) เป็นปีแห่งการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ¹ รัฐบาลได้ระบุงการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในงบประมาณประจำปีของรัฐ ตั้งแต่ปี 2000 (พ.ศ. 2543) เป็นต้นมา

¹ Samaranyake, V.K. "Fifty Years of Information Technology." Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio-Economic Review. p.419.

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

ปิยนาค บุญาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสมายโบราณถึงก่อน
สมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

มหาวงส์ พงษาวดารลังกา เล่ม 1. (ม.ป.ท. : ม.ป.ป.)

มหาวงส์ พงษาวดารลังกาทวีป เล่ม 2 ฉบับหลวงในหอสมุดวชิรญาณ. พระนคร :

โรงพิมพ์ไทย, ร.ศ. 129.

ภาษาอังกฤษ

Austin, Dennis. *Democracy and Violence in India and Sri Lanka*. London : The Royal
Institute of International Affairs, 1994.

De Silva, K.M. *A History of Sri Lanka*. Delhi : Oxford University Press, 1997.

Dissanayake, T.D.S.A. *The Politics of Sri Lanka*. Colombo : Swastika Ltd., 1999.

Indraratna, A.D.V. de S. (ed.) *Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio-
Economic Review*. Colombo : Sri Lanka Institute of Social and Economic
Studies, 1998.

Institute of Policy Studies. *Sri Lanka State of the Economy 2001*. Colombo : Institute of
Policy Studies, 2001.

Ministry of Cultural Affairs. *A Guide to Polonnaruwa*. Colombo : State Printing
Corporation, 1998.

Naidu, Sushil K. *Sri Lanka : Society and Culture*. Delhi : Kalinga Publications, 2002.

Samaranayake, Gamini. *Ethnicity and Constitutional Reform in South Asia*. Colombo :
Manohar, 1998.

Shanmugaratnam, N. *Forced Migration and Changing Local Political Economies*.
Colombo : Karunaratne and Sons Ltd., 2001.

S.P.E. Senaratne. *Prehistoric Archaeology in Ceylon*. Colombo : 1969.

UNESCO. *The Cultural Triangle of Sri Lanka*. Colombo : Aitken Spence Printing Ltd.,
1993.

วารสาร

Ancient Ceylon (August, 1971)

Bangkok Post (May 11, 2003)

Sri Lanka Economic Journal (Vol.3, No. 1, June 2002)

Sri Lanka Daily News (October 11, 2002)

Sri Lanka Daily News (October 16, 2002)

Time (April 28, 2003)

บทที่ 3

การเมือง เรื่องชาติพันธุ์ในสาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา

ศรีลังกาเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากรประมาณ 19 ล้านคน ที่มีลักษณะเป็นพหุสังคม (Plural Society) ประชากรในพื้นที่แบ่งเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่ได้รับวัฒนธรรมต้นแบบมาจากอินเดีย โดยมีประชากรชาวสิงหล นับถือพุทธศาสนา 74% กลุ่มที่สองเป็นพวกทมิฬที่อาศัยอยู่ในศรีลังกาเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว มีประมาณ 12% และทมิฬอินเดียที่ได้เข้ามาเมื่อสองร้อยปีที่แล้ว ภายใต้การปกครองของอังกฤษ เพื่อเป็นแรงงานเพาะปลูกแบบอุตสาหกรรมการเกษตรในเขตป่าชุ่มชื้น 6% ชาวทมิฬทั้งสองกลุ่มนับถือศาสนาฮินดู นอกจากนี้ยังมีพวกมัวร์ที่เป็นพวกอินเดีย-อาหรับ นับถือศาสนาอิสลาม 7% และชาวมาเลย์

ที่มาจากชาวอีกเล็กน้อย¹ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความขัดแย้งและก่อให้เกิดปัญหาภายในประเทศมากที่สุด คือ ชาวสิงหลกับชาวทมิฬ

ศรีลังกามีพัฒนาการในการก่อเกิดชุมชนมานานนับพันปี ความเป็นชุมชนของศรีลังกา เกิดขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยผ่านกลไกการสร้างความรู้สึกรักพวกเรา-พวกเขา (inclusion and exclusion)² ที่นำมาซึ่งเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในกลุ่มพวกเราและความแตกต่างจากกลุ่มพวกเขา เป็นการสร้างภาพพจน์เพื่อแสดงการรับรู้เกี่ยวกับคนอื่นและความเป็นอื่น โดยเฉพาะการใช้แนวคิดในลักษณะคู่ตรงข้าม (binary opposition) ที่ก่อให้เกิดการสร้างเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เป็นมาตรฐานว่าอะไรคือความเหนือกว่า หรือด้อยกว่าโดยมีเหตุผลมาสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นเรือนร่างทางกายภาพ (Physical body) เรือนร่างทางวัฒนธรรม (Cultural body) ภาษา และถิ่นฐานบ้านเมือง บางครั้งที่ปรากฏการณ์ของความแตกต่างได้รับการยอมรับให้เป็นเรื่องของความหลากหลายและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และบางครั้งอีกเช่นเดียวกันที่ความแตกต่างถูกสร้างให้เป็นความแตกแยก โดยผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงขัดแย้ง แข่งขัน ต่อรอง ต่อสู้ เพื่อแย่งชิงความหมายและพื้นที่สำหรับแสดงตัวตน หมายถึงพื้นที่ที่จะบอกว่าพวกเขาเป็นใคร

¹ De Silva, Purnaka. "The Growth of Tamil Paramilitary Nationalisms : Sinhala Chauvinism and Tamil Responses". Conflict and Community in Contemporary Sri Lanka. (New Delhi : Sage Publications, 1999) p.89.

² ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ 3 สมัย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546) หน้า 7.

3.1 การเมืองชาติพันธุ์ (Ethnic Politics) : ความเป็นมาในปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬ

ความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Sense of belongings) และคุณภาพของการนับถือตนเอง (Quality of self esteem) ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity)¹ ขึ้นทั้งในกลุ่มของชาวสิงหลและชาวทมิฬ ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ดังกล่าวนี้ได้นำมาโดยกำเนิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มและเป็นพื้นฐานสำคัญให้มีความรู้สึกผูกพันกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน โดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดอดีตและกำหนดสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตของความเป็นสิงหล และความเป็นทมิฬ

ดังนั้นการเข้าใจถึงความเป็นมาในปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬ อาจทำให้ผู้ศึกษาตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดต่อความขัดแย้งของคนทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีความเป็นมาอันยาวนานก่อนที่จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น

ประการแรก คือ ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติและภาษา ชาวสิงหลมีเชื้อสายอินโด-อารยัน หมายถึง ชาวอารยันที่เข้ามาอยู่ในอินเดียตั้งแต่ประมาณ 1,500 ปีก่อนคริสตกาล เป็นต้นมา ผู้อพยพชาวอารยันมีรากดั้งเดิมในเอเชียตอนกลาง ยุโรปตะวันออก หรือยุโรปใต้ ชาวอารยันถือว่าตนเป็นผู้ที่เจริญแล้ว เข้ามาขับไล่ลูกหลานคนพื้นเมืองดั้งเดิม (ชาวทมิฬ/ดราวิเดียน) จนต้องอพยพลงสู่ภาคภาคใต้ของอนุทวีป อินโด-อารยันมีรูปร่างสูงใหญ่ จมูกโด่ง ศีรษะค่อนข้างยาว ใช้ภาษาในตระกูลอินโด-ยูโรเปียน ซึ่งเป็นที่มาของภาษาสันสกฤตและภาษาอื่น ๆ ในภาคเหนือของอินเดีย เช่น ภาษาฮินดี เบงกาลี มาราฐี และคุชราตี ในขณะที่ชาวพื้นเมืองซึ่งเรียกตนเองว่าทมิฬ อาศัยอยู่ในเขตอินเดียตอนใต้ตั้งแต่แม่น้ำกฤษณาลงไป มีภาษาที่เป็นต้นกำเนิดของภาษาในตระกูลมอญ-ขแมร์ และมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง พวกอินโด-อารยันได้ค่อย ๆ ขยายตัวทีละน้อยจากทางตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดียเข้าสู่ตอนกลางของประเทศ ในระยะเวลาหลายร้อยปีที่เข้ามาในอินเดียนี้ อินโด-อารยันได้บังคับให้พวกทมิฬ ตกเป็นเชลย เป็นทาส (ทาสย์) ของพวกตน การติดต่อเกี่ยวข้องกับชาวพื้นเมืองเดิมทำให้วิถีชีวิตของชาวอินโด-อารยันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากชีวิตชนเผ่าที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานได้เปลี่ยนมาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรและได้เริ่มทำไร่ไถนา จนกระทั่ง 600 ปีก่อนคริสตกาล จึงเริ่มมีการตั้งอาณาจักรเล็ก ๆ มีราชธานี มีราชาเป็นผู้นำ และมีสถานกรับกับปุโรหิตเป็นที่ปรึกษา อินโด-อารยันยังได้เปลี่ยนแปลงความเชื่อทางศาสนา ซึ่งแต่เดิมมีพิธีกรรมและการทำพิธีต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ ตามคัมภีร์พระเวท มาเป็นการประกอบพิธีบวงสรวงที่สลับซับซ้อน ทำให้พราหมณ์หรือผู้ประกอบพิธีมีความสำคัญมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มี

¹ พึ่งอ้าง. หน้า13.

การใช้เวทมนต์คาถาและมีการนับถือเทพเจ้าต่าง ๆ มากมาย ซึ่งไม่ปรากฏมาก่อน ในสมัยพระเวทตอน

ต้น (1,500-900 ปีก่อนคริสตกาล) เช่น พระพรหม พระวิษณุ พระศิวะ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นต้นกำเนิดศาสนาฮินดูในเวลาต่อมา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอีกอย่างหนึ่งในสมัยปลายพระเวท (900-500 ปีก่อนคริสตกาล) ได้แก่ ระบบวรรณะ แต่เดิมสังคมอินโด-อารยัน แบ่งออกเป็น 3 ชั้น ได้แก่ ผู้ปกครอง (กษัตริย์) พระ (พราหมณ์) และสามัญชน (แพศย์) ในเวลาต่อมาเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างอินโด-อารยัน กับชนพื้นเมืองเดิม คือ ทมิฬ ทำให้อินโด-อารยัน เริ่มเน้นในความบริสุทธิ์ของสายเลือดมากยิ่งขึ้น การแบ่งชั้นวรรณะจึงทวีความเข้มงวดและสลับซับซ้อนกว่าเดิม เพื่อแยกพวกทมิฬ ออกจากพวกอินโด-อารยัน ทำให้เกิดระบบวรรณะที่ตายตัวในสังคมอินเดียโบราณ 4 วรรณะ ตามลำดับความสำคัญและหน้าที่ในสังคม ดังต่อไปนี้¹

1. วรรณะพราหมณ์ ทำหน้าที่ประกอบพิธีทางศาสนา และเป็นพี่ปรึกษาของกษัตริย์
2. วรรณะกษัตริย์ ทำหน้าที่ปกครองและป้องกันบ้านเมือง
3. วรรณะแพศย์ ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตอาหารและหารายได้ให้แก่รัฐ ได้แก่ ชาวนา

ช่างฝีมือ และพ่อค้า

4. วรรณะศูทร มีหน้าที่รับใช้ 3 วรรณะแรก ได้แก่ กรรมกร คนงานที่ไม่มีฝีมือ และชนพื้นเมืองเดิม

เมื่อทั้ง 2 กลุ่มชาติพันธุ์ต่างก็อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ที่เกาะศรีลังกา ซึ่งอยู่ปลายสุดของอนุทวีปอินเดีย ความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา และวรรณะ ยังคงเป็นเครื่องขัดขวางความเหนียวแน่นและความด้อยกว่าอยู่เช่นเดิม อย่างไรก็ตาม ตำนานมหาวงศ์ ของชาวสิงหลได้ชี้ให้เห็นการกลืนกลายทางชีวภาพ (Amalgamation) และการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Acculturation) ระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬ ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งบ้านเมือง ตำนานได้กล่าวถึง เจ้าชายวิชยะ ผู้นำชาวอินโด-อารยัน จากอินเดียภาคเหนือหรือภาคกลางเข้ามาตั้งหลักแหล่งในศรีลังกา เมื่อพุทธศตวรรษที่ 1 คือ บรรพบุรุษของชาวสิงหล ในระยะนั้นชาวพื้นเมืองเดิมไม่มีระบบการปกครองที่รวมกลุ่มเข้าด้วยกันเป็นปึกแผ่น ชาวสิงหลจึงเป็นผู้วางรากฐานระบบการปกครองที่เข้มแข็ง และใช้การแต่งงานข้ามกลุ่มเข้ามาเป็นนโยบายทางการเมือง ดังเช่นที่เจ้าชายวิชยะได้ทรงส่งขอเจ้าหญิงและหญิงชนชั้นกษัตริย์ทมิฬในอินเดียได้ จำนวน 100 คน เพื่อสมรสกับพระองค์และข้าราชการบริวาร เวลาต่อมามีธรรมเนียมปฏิบัติในราชตระกูลสิงหล ในการแสวงหา

¹ สุภัทรา วรรณพิน. ประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ปัจจุบันในเอเชียใต้. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532) หน้า 9.

เจ้าสาววรรณะสูงจากอินเดียตอนใต้ ฉะนั้นประวัติศาสตร์ศรีลังกาในระยะแรกจึงมีการผสมผสานทั้งทางชีวภาพและทางวัฒนธรรมระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬชั้นสูง

ประการที่สอง ในแง่ของความมาก่อนมาหลัง เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ถูกเลือกมาเป็นสัญลักษณ์เพื่อสร้างจิตสำนึกและทำให้คนกลุ่มหนึ่งดำรงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันได้ ทั้งสิงหลและทมิฬ ต่างก็อ้างความเป็นเจ้าของแผ่นดินด้วยการสร้างความชอบธรรมโดยการเขียนตำนานหรือพงศาวดาร ซึ่งเป็นความพยายามที่จะรักษา “สภาวะเดิมของสรรพสิ่ง” ให้คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง แต่เป็นความพยายามที่เป็นไปได้ยาก ตัวอย่างเช่น การเขียนหนังสือพงศาวดารของพระภิกษุชาวสิงหลที่เรียกว่า คัมภีร์มหาวันส (Mahavamsa) ที่เขียนขึ้นเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 โดยเขียนถึงประวัติศาสตร์ศรีลังกาว่า ได้เริ่มต้นจากการอพยพของพวกอินโด-อารยันจากแคว้นเบงกอล หรือคุชราต (หลักฐานไม่แน่ชัด) เข้ามาที่เกาะลังกา โดยยกย่องพระเจ้าวิชัย (Vijaya) ว่าเป็นกษัตริย์องค์แรกของศรีลังกา พระองค์เป็นกษัตริย์นักรบที่มีชื่อเสียงและเป็นบรรพบุรุษของชาวสิงหล สองอาณาจักรแรกที่วางรากฐานความเจริญทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม คือ อนูราธปุระ (Anuradhapura) (คริสต์ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสตกาล ถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 11) อนูราธปุระเริ่มถูกรุกรานจากชาวทมิฬในอินเดียได้ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาล ส่งผลให้อาณาจักรเสื่อมลงเป็นระยะ ๆ จนกระทั่งสลายตัวลงในคริสต์ศตวรรษที่ 11 จากการรุกรานของอาณาจักรโจฬะในอินเดียได้ ต่อมาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 12 ชาวสิงหลได้ก่อตั้งอาณาจักรโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa) ขึ้นในภาคตะวันออกของเกาะ เจริญรุ่งเรืองอยู่ในระยะเวลาร้อยกว่าปีก็เสื่อมลงในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14¹

และนับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 คาบสมุทรจัมปนา (Jaffna) ซึ่งเป็นดินแดนเหนือสุดของเกาะลังกาถูกยึดครองโดยกลุ่มชาวทมิฬในอินเดียตอนใต้ ซึ่งขยายอำนาจเข้าครอบครองภาคเหนือของเกาะลังกา ส่งผลให้อาณาจักรของชาวสิงหลต้องถอยร่นลงสู่ภาคกลางภาคใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ แตกออกเป็นอาณาจักรย่อย ๆ หลายอาณาจักรอิสระ ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-18 เช่น อาณาจักรโกตเต (Kotte) โรหนะ (Rohana) สีตาวกะ (Sitavaka) และ อาณาจักรแคนดี้ (Kandy)²

ในขณะที่ความรู้อีกด้านหนึ่งได้จากหลักฐานทางโบราณคดี โดยศึกษาจากเครื่องปั้นดินเผาและโครงกระดูกมนุษย์ที่ค้นพบ ทำให้นักโบราณคดีบางกลุ่มสันนิษฐานว่า อารยธรรม

¹ ปิยนาด บุนนาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสมาชิกโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) หน้า 5.

² De Silva, K.M. History of Sri Lanka. (4ed., Chennai : Oxford University Press, 1997) p.102-112.

ศรีลังกา เริ่มต้นเมื่อประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว และอาจเป็นไปได้ที่ชาวพื้นเมืองเดิมในศรีลังกา

ก่อนที่พวกสิงหล จะอพยพเข้ามาอยู่ อาจเป็นบรรพบุรุษของพวกทมิฬ ในปัจจุบัน หรืออาจจะมีพวกมัวร์ (Moors) และพวกมาเลย์รุ่นแรก (Proto Malay) มาอยู่ก่อนแล้วก็ได้ ซึ่งในพงศาวดารของชาวสิงหล เรียกคนพื้นเมืองเหล่านี้ว่าเป็นพวกยักษ์หรือพวกครึ่งผีครึ่งมนุษย์¹

การแย่งชิงความเป็นเจ้าของแผ่นดิน โดยการเขียนตำนานหรือพงศาวดารเพื่อให้ปรากฏเป็นองค์ความรู้เรื่องความมาก่อนมาหลังกลายเป็นเงื่อนไขที่ถูกเลือกมาเป็นสัญลักษณ์ในการสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนของทั้งชาวสิงหลและชาวทมิฬ เพื่อตอกย้ำความเป็นพวกเรา-พวกเขา อันหมายถึงผู้มาก่อนย่อมเป็นเจ้าของแผ่นดินและผู้มาทีหลังคือ ผู้รุกราน ความรู้สึกดังกล่าวทำให้คนกลุ่มหนึ่งดำรงความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันได้ภายใต้ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ที่เต็มไปด้วยความรุนแรง

ประการที่สาม เป็นเรื่องของการถือคติทางชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์

(Ethnocentrism) หมายถึง แนวคิดที่ตัดสินวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่นโดยใช้ค่านิยมของตนเป็นเกณฑ์และก่อให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการรวมกลุ่มที่สมาชิกสามารถแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง ในขณะเดียวกันก็เป็นการสนองตอบต่อความพึงพอใจ เพราะมนุษย์มักจะชอบจำแนก “เรา” และ “เขา” เสมอ การถือคติทางชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์จึงเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่พบเห็นได้ เมื่อมีชนหลายกลุ่มอาศัยอยู่ในอาณาเขตทางภูมิศาสตร์เดียวกัน การตัดสินคนอื่นโดยใช้เกณฑ์ดังกล่าวเป็นทั้งเรื่องของอารมณ์และเหตุผลที่เกิดขึ้นในสภาวะที่มีการสังเกตความแตกต่างทางภาษา ศาสนา วิถีชีวิต และสรีรภาพ สำหรับในกรณีของชาวสิงหลและชาวทมิฬ เรื่องการถือคติทางชาติพันธุ์เป็นเกณฑ์ปรากฏอยู่ในวิถีคิดอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มชาวสิงหลที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อชาวทมิฬ โดยผ่านตำนานและวรรณกรรมพื้นบ้านต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่ชาวอินโด-อารยันที่เป็นบรรพบุรุษของชาวสิงหล เชื่อว่าคนพื้นเมืองเดิมในศรีลังกา เป็นพวกครึ่งผีครึ่งมนุษย์ เรียกว่า ยักษ์บ้าง นาคบ้าง ตามหนังสือพงศาวดารของชาวสิงหลที่เรียกว่า “มหาวงส์” ได้กล่าวถึงการอพยพเข้ามาของชาวอินโด-อารยันหรือชาวอินเดียภาคเหนือ เมื่อ 500 ปีก่อนคริสตกาล ที่มองว่าชาวพื้นเมืองเดิมยังไม่มีระบบการปกครองที่รวมกลุ่มเข้าด้วยกันเป็นปึกแผ่น ส่วนชาวสิงหลได้วางพื้นฐานโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็งและตั้งตนเป็นผู้ปกครองชาวพื้นเมืองสืบต่อมา ในวรรณคดีได้ยกย่องพระเจ้าวิชัยยะว่าเป็นกษัตริย์องค์แรกของศรีลังกา พระองค์เป็นกษัตริย์นักรบที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้ก่อตั้งชุมชนของชาวสิงหลบน

¹ S. Deraniyagala. “Prehistoric Ceylon” (Ancient Ceylon I, 1971) p.15-40.

เกาะลังกา ลูกหลานที่สืบต่อมาจากพระเจ้าวิชัยะ รวมทั้งบริวารที่แต่งงานกับชาวพื้นเมือง จึงกลายเป็นเชื้อชาติผสมระหว่างชาวอินโด-อารยัน ที่นับถือศาสนาฮินดู กับคนพื้นเมืองซึ่งต่อมาเรียกตนเองว่าชาวสิงหลที่เป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศศรีลังกา และมีความเชื่อว่าพวกตนสืบเชื้อสายมาจากสิงโต ตามตำนาน โดยเรียกแผ่นดินที่ตนอาศัยว่า สิงหลทวีป (Sinhalaadvipa)

คำว่า “มหาวงศ์” มีความหมายว่า “การสืบราชวงศ์แห่งความยิ่งใหญ่” (Genealogy of the Great) เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ในพงศาวดารมีลักษณะเป็นนิยายปรัมปราที่เกี่ยวข้อกับศาสนาและความสนุกสนาน ชาวสิงหลโบราณมีความภูมิใจในชาติของตนว่าเป็นชาติที่

สูงส่ง เป็นชนชาติที่ถูกเลือกไว้สำหรับเผยแพร่ศาสนา (Chosen people) ในพงศาวดารมหาวงศ์ได้เน้นถึงความแตกต่างทางด้านอารยธรรมระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬ โดยยกย่องชาวสิงหลเป็นพิเศษ เช่นเห็นว่า ราชวงศ์ที่ปกครองศรีลังกานั้นจะต้องมีเชื้อสายเป็นชาวสิงหล ขณะเดียวกันก็ดูถูกเหยียดหยามพวกทมิฬว่าเป็นพวกนอกศาสนาและเป็นพวกต่างด้าว พงศาวดารได้สรรเสริญยกย่องกษัตริย์สิงหลผู้สามารถรบชนะพวกทมิฬ ประวัติศาสตร์และตำนานจึงมีความหมายต่อพัฒนาการของอัตลักษณ์และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ การถือเอาถือเอาอันนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

ประการสุดท้าย ที่จะขอลงถึงในที่นี้คือ เรื่องความแตกต่างทางศาสนา ทั้งนี้เพราะอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถูกเรียนรู้ในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ภายในมากกว่าภายนอก และถูกกำหนดโดยศาสนาเป็นหลัก ซึ่งผูกพัน “คนใน” เข้าไว้ด้วยกัน และทำให้มีความแตกต่างจาก “คนนอก” ลักษณะดังกล่าวถูกตอกย้ำด้วยการร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิงหล และความเป็นทมิฬ ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์พบว่าทั้งชาวอินโด-อารยัน และชาวทมิฬต่างก็นับถือศาสนาฮินดู การเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาของชาวอินโด-อารยันที่ต่อมาคือ ชาวสิงหลนั้น ถูกบันทึกไว้ในพงศาวดาร “มหาวงศ์” เรื่องราวของปฐมกษัตริย์ชนชาติสิงหล เจ้าชายวิชัยะ ผู้สืบสายโลหิตจากวงศ์กษัตริย์และพระยาราชสีห์แห่งแคว้นเบงกอลในอินเดียด้านตะวันออกเฉียงเหนือพร้อมทั้งบริวารประมาณ 700 คน ถูกเนรเทศลี้ภัยมาขึ้นฝั่งที่เกาะลังกาภาคเหนือ ในวันที่พระพุทธรูปเจ้าปรีนิพพาน ฉะนั้นประวัติศาสตร์ของชาวสิงหลในศรีลังกาเริ่มต้นขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 1 พร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของพุทธศาสนาโลก¹ ประมาณกลางคริสต์ศตวรรษที่ 3 ก่อนคริสต์กาลกษัตริย์อนูราธปุระ รับเอาพุทธศาสนาจากอินเดียในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พุทธศาสนาเถรวาทกลายเป็นศาสนาประจำชาติศรีลังกา

¹ ปิยนาด นูนาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคมและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. หน้า 24.

และเป็นศูนย์กลางเผยแผ่พุทธศาสนาไปยังดินแดนใกล้เคียง ภายหลังที่พระเจ้าอโศกสิ้นพระชนม์ไปแล้ว ราชวงศ์โมริยะ เริ่มเสื่อมอำนาจ พวกทมิฬ (Tamils) ได้ยกทัพข้ามช่องแคบพอล์ค (Palk Strait) เข้ารุกรานทางแถบเหนือของเกาะลังกา จึงเท่ากับว่าชาวสิงหลซึ่งนับถือพุทธถูกต่างชาติ ซึ่งนับถือฮินดูรุกราน การ

รุกรานของพวกทมิฬจึงกลายเป็นการเริ่มต้นความขัดแย้งทางศาสนาไปด้วย ชาวสิงหลอ้างตนว่าเป็นพุทธมามกะมีจิตใจรักสงบถือว่าการฆ่าฟันกันเป็นบาปอย่างมหันต์ จึงเห็นว่าชาวทมิฬเป็นพวกที่ชอบใช้ความรุนแรง ชาวสิงหลมีความภูมิใจในชาติของตนว่าเป็นชนชาติที่สูงส่ง เป็นชนชาติที่พระพุทธเจ้าเลือกไว้สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับชาวยิวที่มีความภูมิใจว่าชาติของตนเป็นชาติที่พระเจ้าเลือก แม้ในความเป็นพุทธตามหลักศาสนาจะปฏิเสธความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์พระเวทและไม่ยอมรับอำนาจของพวกพราหมณ์ก็ตาม แต่การที่ชาวสิงหลเป็นฮินดู-อารยัน ที่เคยศรัทธาในฮินดูมาก่อนจึงทำให้มีการผสมผสานระหว่างความเป็นพุทธกับความเป็นฮินดู ทั้งในเรื่องความเชื่อแบบพุทธพื้นบ้าน และสถาปัตยกรรม ปฎิมากรรมทางศาสนาที่ปรากฏในวัดพุทธทั่วไปในศรีลังกา เช่น ปฎิมากรรมที่ใหญ่โตภายในวิหารที่คล้ายกับเทวรูปของฮินดู ส่วนวัฒนธรรมพื้นบ้านก็มีการรับเอาความเชื่อแบบฮินดูเข้าไว้ด้วย

ความแตกต่างทางภาษา ศาสนา วิถีชีวิตและสรีรภาพมีความหมายกลายเป็นพรมแดนระหว่างความเป็นสิงหลและความเป็นทมิฬ ทำให้เกิดสภาวะความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นอุดมการณ์ที่ปัจเจกบุคคลได้ใช้เพื่อแก้ปัญหาความรู้สึกที่ไม่มั่นคงปลอดภัย ซึ่งเกิดจากโครงสร้างอำนาจที่ครอบคลุมนอยู่ด้วยความหวาดระแวงที่จะถูกแย่งชิงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และพื้นที่ทางสังคมไป อุดมการณ์ทางชาติพันธุ์มิใช่เรื่องที่เกิดขึ้นตามใจชอบแต่ค่อย ๆ เรียนรู้มาในบ้าน ในศาสนสถาน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยอารมณ์และเหตุผล ผ่านประสบการณ์และพิธีกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความผูกพันยึดมั่นและจงรักภักดีต่อกลุ่มและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนเอง

ความพยายามเข้าใจปรากฏการณ์ทางชาติพันธุ์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาความคิดและจิตสำนึกของคนในแต่ละกลุ่มว่า ลักษณะใดทางวัฒนธรรมมีความหมายต่อความเป็นกลุ่มทางชาติพันธุ์ของพวกเขา อันที่จริงชาวสิงหลและชาวทมิฬ มีแบบแผนวัฒนธรรมร่วมกันมาก่อน แต่อาจมีบางอย่างแตกต่างไป เนื่องจากการปรับตัวกับสภาพแวดล้อม และการควบคุมอำนาจ ทำให้ต่างฝ่ายต่างก็มองว่าไม่ใช่พวกเดียวกัน

3.2 กระบวนการปฏิสัมพันธ์ในบริบทใหม่ที่พัฒนามาจากการปกครอง

แบบอาณานิคม

ความผูกพันทางชาติพันธุ์ เป็นเรื่องที่แสดงออกทั้งในแง่อารมณ์และเหตุผลที่ขึ้นกับสถานการณ์ อารมณ์และความรู้สึกจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์

ทางชาติพันธุ์ในกรณีของชาวสิงหลและชาวทมิฬ ที่อยู่ร่วมพื้นที่เดียวกันมาตลอดท่ามกลางความแตกต่างที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น จนกระทั่งกระแสจักรวรรดินิยมได้เคลื่อนตัวเข้าสู่ศรีลังกา ใน ค.ศ. 1505 (พ.ศ. 2048) เมื่อพวกโปรตุเกส เดินทางมาถึงเกาะลังกาจึงปรากฏว่ามีอาณาจักรที่สำคัญอยู่ 3 แห่ง ได้แก่

- อาณาจักรของพวกทมิฬทางตอนเหนือ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองจัฟฟนา (Jaffna) ซึ่งเป็นเขตร้อนและแห้งแล้ง ดินแดนแถบนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของชาวทมิฬ
- อาณาจักรของชาวสิงหลในพื้นที่ราบ ซึ่งอยู่บริเวณที่ลุ่มทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองโกตเต (Kotte) ชาวสิงหลที่ราบปรับตัวเข้ากับสภาพการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ดี
- อาณาจักรสิงหลที่ราบสูง ซึ่งอยู่ในเขตตอนกลางค่อนมาทางตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแคนดี้ (Kandy) ชาวสิงหลที่ราบสูงถือว่าตนเป็นชนชั้นสูง ยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายดั้งเดิมของตน

อาณาจักรโกตเต ตกอยู่ภายใต้การปกครองของโปรตุเกสถึง 60 ปี และคาบสมุทรจัฟฟนา อยู่ภายใต้การควบคุมของโปรตุเกส 40 ปี เขตที่ราบสูงที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแคนดี้ เป็นบริเวณเดียวที่รักษาเอกราชไว้ได้ในช่วงที่ศรีลังกาถูกรบครองโดยโปรตุเกส ในช่วง ค.ศ. 1597-1658 (พ.ศ. 2140-2201) และต่อมาถูกรบครองโดยฮอลันดา ในช่วง ค.ศ. 1658-1796 (พ.ศ. 2201-2339) อังกฤษประสบความสำเร็จในการเข้ายึดครองเกาะศรีลังกาทั้งประเทศเมื่อสามารถตีเมืองแคนดี้ได้ใน ค.ศ. 1815 และเริ่มวางรากฐานการปกครองที่มั่นคง โดยมีศูนย์กลางที่กรุงโคลัมโบ เป็นเวลานานถึง 133 ปี ในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1815-1948 (พ.ศ. 2358-2491)

ในสมัยที่อังกฤษเข้าปกครองศรีลังกา ระยะแรก อังกฤษใช้วิธีการแบ่งเขตการปกครอง โดยแยกดินแดนออกเป็นส่วน ๆ เช่น เขตสิงหล เขตทมิฬ เขตคันดยัน ฯลฯ ตามนโยบาย “แบ่งแยกและปกครอง (divide and rule)” โดยยึดถือเชื้อชาติและวัฒนธรรมเป็นเกณฑ์ ตั้งแต่ ค.ศ. 1830 (พ.ศ. 2373) เป็นต้นมา อังกฤษส่งเสริมการทำไร่ชา กาแฟ และยางพารา ในศรีลังกา ทำให้เกิดการอพยพแรงงานของชาวทมิฬในภาคใต้ของอินเดียเข้ามาเป็นกรรมกรในศรีลังกา ใน ค.ศ. 1911 (พ.ศ. 2454) พบว่า ชาวทมิฬอินเดีย อพยพไปเป็นกรรมกรในศรีลังกาประมาณ 50,000 คน หรือเท่ากับ 12% ของจำนวนประชากรชาวศรีลังกาในขณะนั้น ชาวทมิฬอินเดีย มักอพยพมาเป็นกลุ่ม มากันทั้งครอบครัว ตลอดจนญาติพี่น้อง เมื่อมาอยู่ในศรีลังกาชาวอินเดียอพยพเหล่านี้ยังคงเป็นกลุ่มใหญ่ในลักษณะเครือญาติ สร้างสังคมและนำวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาปฏิบัติในศรีลังกา และไม่ค่อยติดต่อกับชาวศรีลังกา ซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน ชาวทมิฬอินเดียอพยพทำตัวเสมือนเป็นเจ้าของแผ่นดินไปด้วย โดยแยกตัวออกเป็นอิสระ อาศัยตั้งถิ่นฐานอยู่ในคาบสมุทรจัฟฟนาทางเหนือและภาคตะวันออกของเกาะ ทำให้ชาวสิงหลรู้สึกไม่พอใจชาวทมิฬอินเดียอย่างยิ่ง อังกฤษ

ไม่ได้ให้ความสนใจอารมณ์ ความรู้สึกแห่งความขัดแย้งระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬอินเดีย แต่ยังคงใช้นโยบายแบ่งแยกและปกครอง ดังเช่น การปฏิรูปการปกครองศรีลังกา ในปี ค.ศ. 1942 (พ.ศ. 2485) อังกฤษเสนอให้ผู้แทนชาวทมิฬอินเดียอพยพ มีที่นั่งในสภานิติบัญญัติ 2 คน ทำให้เกิดปัญหาการทะเลาะวิวาทและนำไปสู่การฆ่าฟันกันระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬอินเดีย นโยบายเช่นนี้เป็นปัญหาตลอดเวลาที่อังกฤษปกครองศรีลังกา

ศรีลังกาเป็นรัฐประชาชาติที่มีพื้นฐานจากการรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ ๆ 2 กลุ่ม ในสมัยหลังอาณานิคม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความจงรักภักดีทางชาติพันธุ์ของทั้ง 2 กลุ่ม ก่อตัวรวมกันเป็นพรมแดนของความแตกต่างอย่างชัดเจน ทั้งในเรื่องภูมิหลังทางวัฒนธรรม พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ องค์การทางการเมืองการปกครอง ภาษา การปรับตัวเชิงนิเวศ และโครงสร้างของชุมชน ในกรณีเช่นนี้อุดมการณ์ทางชาติพันธุ์ไม่ได้เกิดขึ้นจากการเรียกร้องของรัฐ แต่เกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในบริบทใหม่ที่พัฒนามาจากการปกครองแบบอาณานิคม ซึ่งมีนโยบายหลากหลายในพื้นที่ต่างกัน โดยเฉพาะนโยบายแบ่งแยกและปกครอง ชาวสิงหลและชาวทมิฬ ต่างได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าว ทำให้เกิดสำนึกทางชาติพันธุ์และพัฒนาอัตลักษณ์ใหม่ขึ้นมา ชาวสิงหลมีความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน และมีความรู้สึกว่าเขาคือชนชั้นปกครอง ควบคุมการค้า และอุตสาหกรรม เป็นเจ้าของประเทศอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ชาวทมิฬต้องต่อสู้กับชาวสิงหลเพื่อความอยู่รอดในการแย่งชิงพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคม การถูกบีบให้แยกตัวโดยสังคมใหญ่ก็เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ต้องรวมกันเป็นกลุ่มโดยเงื่อนไขการตกอยู่ภายใต้ชะตากรรมเดียวกันและการมีมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีระดับไม่เท่ากัน และการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในระดับที่ไม่เท่ากัน เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขที่เกิดในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในบริบทใหม่ซึ่งพัฒนามาจากการปกครองแบบอาณานิคม เช่น ความสัมพันธ์ทางการเมือง หรือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ เพราะว่าในบริบทที่มีการแข่งขัน ชัดแจ้ง เพื่อการแย่งชิงพื้นที่ทางสังคม ย่อมก่อให้เกิดกลุ่มพวกเขา-พวกเราขึ้น ซึ่งทั้ง 2 กลุ่ม ต่างมีเรื่องติดขัดกันไม่ได้ ดังนั้น ทั้งชาวทมิฬและชาวสิงหล จึงพัฒนากลไกที่ทำหน้าที่ในการจัดระเบียบกลุ่มขึ้นมา โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่

การเน้นความแตกต่างที่มีกับกลุ่มอื่น (distinction)

การสื่อสารภายในกลุ่ม (communication)

การจัดระเบียบโครงสร้างอำนาจอันชอบธรรม (authority structure)

นอกจากนี้ยังอาศัยกลไกทางวัฒนธรรมในการสร้างจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ โดยอาจทำให้มีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา แบบแผนความเป็นเครือญาติ การมีบรรพบุรุษมาจากต่างถิ่นและอยู่กันมาหลายชั่วอายุคน โดยยังคงรักษา

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้จนกลายเป็นสัญลักษณ์ในการพัฒนาความเป็นทวีปและความเป็นสิงหล ให้แข็งแกร่งขึ้น มีพลังทางการเมือง หรือ ทางเศรษฐกิจในเวทีการต่อรองผลประโยชน์ และการแข่งขันพื้นที่สำหรับแสดงตัวตนที่จะบอกว่าใครเป็นใคร ความเป็นทวีปถูกทำให้มีความหมายทางการเมือง โดยมีนัยยะของการต่อสู้ของผู้ที่ไร้อำนาจและชาติสิทธิ

3.3 ความรู้สึกชาตินิยม (Nationalism) และจิตสำนึกชาติพันธุ์นิยม (Ethnicity)

ศรีลังกาได้พัฒนามาจนมีโครงสร้างทางการเมืองที่ซับซ้อน และหลากหลายด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์-วัฒนธรรม การถูกปกครองโดยเจ้าอาณานิคม ฯลฯ คุณลักษณะหนึ่งของรัฐสมัยใหม่ คือ การเป็นสังคมพหุลักษณะที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม และธรรมชาติในความหลากหลายทางชาติพันธุ์จะสัมพันธ์กับลักษณะกระบวนการสร้างรัฐว่าเป็นอย่างไร สำหรับศรีลังกานั้นขบวนการชาตินิยมเริ่มก่อตัวขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 20 เมื่อคนพื้นเมืองทั้งชาวสิงหลและทมิฬศรีลังกา ได้รับการศึกษาพัฒนาตามระบบการศึกษาแบบตะวันตก ก่อนการเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในช่วง ค.ศ. 1905-1910 (พ.ศ. 2448-2453) มีการก่อตั้งองค์กรและสมาคมฟื้นฟูศาสนาและวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในศรีลังกามีสมาคมฟื้นฟูพุทธศาสนา และฮินดู ขึ้นหลายกลุ่ม มีจุดมุ่งหมายปฏิรูปสิ่งที่ล้าสมัย พื้นฟูอนุรักษวัฒนธรรมท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มเรียกร้องการปฏิรูปทางการเมืองภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1

ยุติลง ใน ค.ศ. 1917 (พ.ศ. 2460) มีการก่อตั้งสันนิบาติเพื่อการปฏิรูปซีลอน (Ceylon Reform League) เรียกร้องให้ชาวพื้นเมืองมีส่วนร่วมในสภานิติบัญญัติ ใน ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) สันนิบาติเพื่อการปฏิรูปฯ เปลี่ยนชื่อเป็นสภาแห่งชาติซีลอน (Ceylon National Congress) เป็นการรวมพลังชาวสิงหลและชาวทมิฬศรีลังกา ในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ฉะนั้นรัฐธรรมนูญใน ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) อังกฤษจึงเพิ่มจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติที่มาจกตัวแทนของชาวพื้นเมือง แต่อำนาจของสภายังคงจำกัดผู้สำเร็จราชการฯ ยังคงมีอำนาจสูงสุดในการบริหารงาน¹

การต่อสู้เพื่อเรียกร้องเอกราชของขบวนการชาตินิยมศรีลังกา ไม่มีความรุนแรงเหมือนประเทศเพื่อนบ้าน และสามารถปลดปล่อยตนเองจากความเป็นอาณานิคมได้อย่างสันติ มีเพียงความขัดแย้งภายในของกลุ่มชาวสิงหลและชาวทมิฬที่ทำให้ได้รับเอกราชล่าช้า ใน ค.ศ. 1927-1928 (พ.ศ. 2470-2471) อังกฤษตั้งคณะกรรมการศึกษากระบวนการปกครองและรายละเอียดของร่างรัฐธรรมนูญ และใน ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) อังกฤษประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

¹ De Silva, K.M. History of Sri Lanka. p.230-231.

ฉบับใหม่ พร้อมทั้งเปิดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังไม่เป็นที่พอใจของนักชาตินิยม เพราะผู้สำเร็จราชการฯ ยังคงมีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ แต่นับเป็นครั้งแรกที่คนพื้นเมืองมีโอกาสคุมที่นั่งทั้งหมดในสภานิติบัญญัติ และในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งนี้มีการก่อตั้งพรรคการเมืองของชาวทมิฬศรีลังกาขึ้นเป็นครั้งแรก คือ สันนิบาติเยาวชนจัฟฟนา (Jaffna Youth League) เรียกร้องการเลือกตั้งเฉพาะเขตของตนเอง

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945/พ.ศ.2482-2488) เกาะศรีลังกาเป็นฐานที่มั่นทางทหารที่สำคัญของฝ่ายสัมพันธมิตร ลอร์ด หลุยส์ เมาท์แบตเตน ใช้เมืองแคนดี้เป็นศูนย์บัญชาการของฝ่ายสัมพันธมิตรในเอเชีย-แปซิฟิก เพื่อเป็นการเอาใจคนพื้นเมืองในปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1943 รัฐบาลอังกฤษประกาศว่า เมื่อสงครามยุติศรีลังกา จะได้รับสิทธิในการปกครองตนเองในกิจการภายใน โดยยังคงอยู่ภายใต้พระราชอำนาจของกษัตริย์อังกฤษ ส่วนกิจการภายนอกประเทศและการป้องกันประเทศยังคงอยู่ใต้อำนาจของอังกฤษ ปรากฏว่า สภาแห่งชาติซีลอน นำโดย นาย ดี.เอส. เสนานายเก (D.S. Senanayake) ได้ต่อต้านคำประกาศดังกล่าว พร้อมทั้งเรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยศรีลังกาอย่างไม่มีเงื่อนไข มีการเจรจาต่อรองกันหลายครั้ง เมื่อสงครามยุติลง สภาอังกฤษได้ตราพระราชบัญญัติความเป็นเอกราชของซีลอนในปี ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) โดยสภาซีลอน มีอำนาจเต็มทั้งในอำนาจนิติบัญญัติ และอำนาจบริหารปกครองตนเอง ศรีลังกาได้รับเอกราชจากอังกฤษอย่างสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1948 (พ.ศ. 2491) โดยความร่วมมือของทั้งชาวสิงหลและชาวทมิฬในศรีลังกา ภายใต้อุดมการณ์ชาตินิยม

อย่างไรก็ตาม โครงสร้างอำนาจในสังคมศรีลังกาภายหลังเอกราชก็ไม่ได้ทำให้สำนักทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬลดความขัดแย้งลงได้เลย สาเหตุแห่งความขัดแย้งที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัญหาทางการเมืองและการปกครองของอังกฤษ ในระหว่างที่ศรีลังกาเป็นเมืองขึ้น อังกฤษส่งเสริมให้ชาวทมิฬเป็นเจ้าหน้าที่บริหารชั้นผู้น้อย เนื่องจากมีความคล่องตัวมากกว่าชาวสิงหล นอกจากนี้ชาวตะวันตก ได้มาตั้งโรงเรียนมิชชันนารี อยู่ทางตอนเหนือของประเทศและชาวทมิฬบางกลุ่มได้กลับไปศึกษาต่อที่เมืองมัทราส ซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครองของอังกฤษในอินเดียภาคใต้ เป็นเหตุให้ชาวทมิฬมีโอกาสเรียนหนังสือและพูดภาษาต่างประเทศได้ดีกว่าชาวสิงหล ดังนั้นเมื่ออังกฤษให้เอกราชแก่ศรีลังกา ในปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ชาวทมิฬซึ่งเป็นประชากรร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด จึงปรากฏตัวในฐานะข้าราชการและพ่อค้าในเมืองต่าง ๆ มากกว่าชาวสิงหล ซึ่งมีประชากรมากกว่าร้อยละ 70 การปกครองแบบอาณานิคมของอังกฤษได้เปิดโอกาสให้ชาวทมิฬ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยผูกขาดอำนาจการบริหารรัฐกิจและการ

ประกอบการทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ชาวสิงหลมีอำนาจเป็นเพียงคณะผู้บริหารประเทศในระดับสูงเท่านั้น ชาวสิงหลเห็นว่า อำนาจการปกครองประเทศควรเป็นของชาวสิงหล ในฐานะที่ตนเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ จึงได้เริ่มมีการกีดกันชาวทมิฬออกไปจากการบริหารประเทศและบทบาทในทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวทมิฬไม่พอใจอย่างยิ่งที่ถูกตัดบทบาทและโอกาสดังกล่าว ดังนั้นชาวทมิฬซึ่งมีฐานที่มั่นสำคัญในคาบสมุทรจัมปนา ทางภาคเหนือและภาคตะวันออก มาตั้งแต่อดีต แสดงความปรารถนาที่จะแยกดินแดนดังกล่าว ตั้งเป็นรัฐอิสระ แม้ว่ารัฐบาลของศรีลังกาภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีชุดแรก ๆ ภายหลังเอกราชคือ รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ดี.เอส. เสนา นายเก

และรัฐบาลนายกรัฐมนตรี เอส.ดับบลิว.อาร์.ดี บันดาร์นาเย ได้เชิญตัวแทนชาวทมิฬและชาวมุสลิมภาคตะวันออกเข้าร่วมทำงานในคณะรัฐบาล อย่างไรก็ตามปัญหาความขัดแย้งที่สะสมมาตั้งแต่ช่วงแรกที่ศรีลังกาได้เอกราชนั้น คือการที่รัฐบาลกลางของศรีลังกา พยายามผลักดันชาวทมิฬอินเดีย ซึ่งเคยเป็นแรงงานในไร่ขนาดใหญ่มาตั้งแต่ครั้งอังกฤษปกครองให้กลับสู่ภาคใต้ของอินเดีย ทั้งนี้เพราะเกรงว่า ถ้าให้สัญชาติศรีลังกาแก่คนเหล่านี้แล้ว จะเป็นการเพิ่มประชากรทมิฬ ทำให้กลุ่มนี้มีพลังเข้มแข็งขึ้น ปรากฏว่า รัฐบาลอินเดียไม่สามารถรับชาวทมิฬอินเดียในศรีลังกากลับคืนถิ่นเดิมได้หมด นอกจากนี้ทมิฬอินเดียบางกลุ่มปฏิเสธที่จะกลับอินเดียได้ เนื่องจากได้ฝังกรากอยู่ในศรีลังกาเป็นเวลานานแล้ว หากกลับไปก็ไม่มีอาชีพในอินเดีย การตกค้างอยู่ในศรีลังกาจึงทำให้คนเหล่านี้มีสภาพ “ไร้รัฐ” (Statelessness) คือไม่มีสัญชาติและไม่มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนถูกตัดสิทธิในการศึกษาและการทำงาน ฯลฯ ประกอบกับรัฐบาลของนายบันดาร์นาเย ได้ออกกฎหมายให้ใช้ภาษาสิงหล เป็นภาษาราชการ (Sinhala Only Act of 1956) และให้สอนเฉพาะภาษาสิงหลในโรงเรียน ทำให้ชาวทมิฬรู้สึกไม่พอใจ เพราะเกรงว่าจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของชาวสิงหล จึงได้มีการเรียกร้องให้ใช้รัฐธรรมนูญแบบสหพันธรัฐ (Federal Government) ซึ่งมีสาระสำคัญให้ชาวทมิฬมีสิทธิที่จะจัดการกิจการภายในของตนได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวนี้นี้ไม่ได้รับการแก้ไข จากรัฐบาลกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬจึงเสื่อมลงเรื่อย ๆ การปะทะกันระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายเกิดขึ้นบ่อยครั้ง จนเกิดเป็นการจลาจลอย่างรุนแรงในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501) ทำให้มี

ผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

นายกรัฐมนตรี บันดาร์นาเย เป็นผู้ที่มีความตั้งใจดีในการทำงานเพื่อประเทศชาติ และได้พยายามเปลี่ยนระบบเก่าไปสู่ระบบใหม่ เพื่อความเสมอภาคและความเป็นธรรมแก่ประชาชนศรีลังกาทุกกลุ่ม แต่ชนแต่ละกลุ่มมักยกพวกเข้าปะทะกันและก่อนการจลาจล

อยู่เสมอ โดยมีสาเหตุที่สำคัญซึ่งเป็นความแตกต่างทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา และศาสนา ชาวพุทธที่หัวรุนแรงบางกลุ่มได้พยายามโฆษณาชวนเชื่อให้ต่อต้านทุกศาสนาที่ไม่ใช่พุทธศาสนา โดยเฉพาะศาสนาฮินดู ถูกต่อต้านมากกว่าศาสนาอื่น แม้นายกรัฐมนตรี บัณฑิตานายเก จะประสบความสำเร็จในการทำตามชาวพุทธหัวรุนแรงด้วยการยกย่องเชิดชู พุทธศาสนา แต่ผลร้ายที่ตามมาคือ ความแตกแยกระหว่างชาวสิงหลและชาวทมิฬ นายกรัฐมนตรีบัณฑิตานายเก ได้พยายามแก้ไขปัญหาคความแตกแยกนั้นโดยพยายามปกป้องสิทธิของชาวทมิฬและมุสลิมในทางการเมือง แต่การกระทำของเขาได้ทำให้ชาวสิงหลไม่พอใจและโกรธแค้น จนเป็นเหตุให้เขาถูกลอบสังหาร โดยพระภิกษุในพุทธศาสนารูปหนึ่งเมื่อวันที่ 25 กันยายน ค.ศ. 1959 (พ.ศ. 2502)

กระบวนการปฏิบัติการทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬ จึงประกอบด้วยกลุ่มอำนาจและกลุ่มด้อยอำนาจในกระบวนการสร้างรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างอำนาจอันชอบธรรมของกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกลุ่มอื่น ๆ และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นไปอย่างไรก็สัมพันธ์กับความจำเป็นของรัฐในเรื่องเกี่ยวกับอาณาเขตปกครอง การควบคุมการเคลื่อนย้ายประชากร การเข้าถึงทรัพยากร อุปทาน และการขยายตัวทางแรงงาน ทั้งนี้เมื่อ นางสิริมาโว บัณฑิตานายเก ได้รับเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สองสมัย ต่อจากสามีผู้ถูกลอบสังหาร ในช่วง ค.ศ. 1960-1965 (พ.ศ. 2503-2508) และ ค.ศ. 1970-1977 (พ.ศ. 2513-2520) ปัญหาพื้นฐานที่ต่อเนื่องมายาวนานก็คือเรื่องแรงงานชาวทมิฬอินเดีย ซึ่งมีได้มีสถานภาพเป็นชาวศรีลังกา หากแต่มีสถานภาพเป็นต่างด้าวอพยพเข้ามาทำงานชั่วคราว รัฐบาลศรีลังกาต้องการส่งคนเหล่านั้นกลับอินเดีย โดยหวังว่าจะทำให้จำนวน

ชาวทมิฬในศรีลังกาลดน้อยลง เพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างชาวทมิฬกับชาวสิงหล ด้วยเหตุนี้รัฐบาลศรีลังกาและรัฐบาลอินเดียแก้ไขปัญหานี้ร่วมกัน โดยการลงนามใน “สนธิสัญญาสิริมาโวศาสตร์” ในปี ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) สนธิสัญญานี้กำหนดให้แก้ปัญหาระหว่างอินเดียกับศรีลังกาให้สำเร็จภายใน 15 ปี มีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้ ชาวทมิฬอินเดียในศรีลังกาขณะนั้น (ปี 1964) มีจำนวน 975,000 คน ทั้งสองประเทศตกลงกันว่า¹

1. อินเดียจะทยอยรับกลับสู่อินเดียได้ 525,000 คน
2. ศรีลังกายอมรับให้ถือสัญชาติศรีลังกา และตั้งรกรากในศรีลังกา 300,000 คน
3. ชาวทมิฬที่เหลือ 150,000 คน จะตกลงกันภายหลัง (ใน ค.ศ. 1974 ทั้งสองประเทศตกลงแบ่งรับไว้ฝ่ายละครึ่ง รวมทั้งลูกหลานที่เกิดใหม่ของคนเหล่านั้น)

¹ จักรี ศรีชวนะ. “ทมิฬจลาจล-ศรีลังกา โทษอินเดีย”. มติชน ปีที่ 4 (26 สิงหาคม 2524), หน้า 6.

สัญญาฉบับนี้ไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตกลง กล่าวคือ ใน ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) เมื่อสัญญาสิ้นสุดลง รัฐบาลอินเดียสามารถรับชาวทมิฬกลับไปได้เพียง 175,000 คน รัฐบาลศรีลังกาอนุญาตให้แปลงสัญชาติตั้งรกรากได้เพียง 149,198 คน พร้อมกับลูกหลานที่เกิดใหม่อีก 42,441 คน

ความล้มเหลวจากสนธิสัญญาฉบับนี้ ทำให้ชาวทมิฬในศรีลังกาหลายแสนคน กลายเป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สถานภาพ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการที่ชาวทมิฬในศรีลังกา รวมตัวกัน ก่อตั้งขบวนการก่อการร้าย มีจุดประสงค์เพื่อแบ่งแยกดินแดนทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกของเกาะลังกา ตั้งเป็นรัฐอิสระ สำหรับชุมชนของตนเอง ปัญหาชาวทมิฬจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา

3.4 ขาดสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทางการเมือง : ปัญหาจากระดับท้องถิ่นสู่นานาชาติ

ความแตกต่างและความขัดแย้งของชาวสิงหล และชาวทมิฬ ที่สะสมมานานนับพันปี มีเพิ่มมากขึ้นในช่วงที่อังกฤษปกครองศรีลังกา เมื่อศรีลังกาได้รับเอกราชในต้นปี 1948 (พ.ศ. 2491) ชาวทมิฬ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยมองเห็นปัญหาที่จะได้รับภายใต้การปกครองของรัฐบาลชาวสิงหล จึงเริ่มรวมตัวกันก่อตั้งองค์กรทางการเมือง เรียกร้องความเสมอภาคและความยุติธรรม ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เกิดการก่อตั้งองค์กรทางการเมือง ทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มากมายในช่วงทศวรรษ 1950-1970 (พ.ศ. 2493-2513) แต่องค์กรของชาวทมิฬที่สำคัญและมีบทบาทการต่อสู้ที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายได้แก่¹

1. พรรคสหพันธ์ทมิฬ (The Tamil Federal Party หรือ TFP) เป็นองค์กรทางการเมืองกลุ่มแรกของชาวทมิฬที่ก่อตั้งขึ้นภายหลังเอกราชใน ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) จุดประสงค์เมื่อแรกก่อตั้ง ต้องการรวมกลุ่มชาวทมิฬ ซึ่งพูดภาษาทมิฬ ในภาคเหนือและภาคตะวันออกของประเทศ เน้นการใช้ภาษาทมิฬเป็นแกนกลางในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวทมิฬทั้งหมด องค์กรนี้ยังต้องการต่อสู้เพื่อให้ภาษาทมิฬเป็นภาษาประจำรัฐที่เท่าเทียมกับภาษาสิงหล องค์กรนี้ประกาศใช้แนวทางต่อสู้แบบอหิงสา ของมหาตมะคานธี องค์กรนี้เริ่มมีตัวแทนในรัฐสภาตั้งแต่ปี 1956 (พ.ศ. 2499) เมื่อรัฐบาล นายบันดาร์นาเยก ออกกฎหมายให้ภาษาสิงหลเป็นภาษาราชการ (Sinhala Only Act) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1956 พรรค TFP ได้ปรับองค์กรให้

¹ Wilson, A. Jeyaratnam. Sri Lankan Tamil Nationalism. (New Delhi : Penguin Books, 2000).p.82-110.

เข้มแข็งขึ้น แต่ยังคงเน้นการต่อสู้ตามแนวทางของระบบรัฐสภา โดยมีโอกาสส่งผู้แทนเข้าร่วมเป็น คณะรัฐมนตรีในสมัยของรัฐบาล นายดัดเลย์ เสนา นายเก (ค.ศ.1965-1970) แต่เมื่อรัฐบาล นาย ดัดเลย์ สูญเสียอำนาจให้แก่ รัฐบาล นางศิริมาโว บันดาร์นาเย (ค.ศ. 1970-1977) พรรค TFP เริ่มอ่อนแอและสลายตัวลงหลังปี 1976 ทั้งนี้เพราะในทศวรรษ 1970 มีการก่อตั้งองค์กรของชาว ทมิฬมากมาย องค์กรส่วนใหญ่เน้นวิธีการต่อสู้ที่เข้มแข็งและรุนแรง ทำให้มีสมาชิกเป็นจำนวนมาก

2. กลุ่มแนวร่วมทมิฬ (Tamil United Front / TUF) และกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อย ทมิฬ (Tamil United Liberation Front / TULF) นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 (พ.ศ. 2513) เป็นต้นมา องค์กรต่าง ๆ ของชาวทมิฬเน้นการต่อสู้ที่เข้มแข็งและดุเดือดมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะปัญหาต่าง ๆ ของชาวทมิฬไม่ได้รับการแก้ไข ทั้งปัญหาสถานะภาพที่ “ไร้รัฐ” ของชาวทมิฬนับล้านคน การถูกกีด กันจากบทบาททางเศรษฐกิจและสังคม ในช่วงปี 1970-1975 รัฐบาล นางศิริมาโว มีนโยบายกีด กันชาวทมิฬอย่างรุนแรง เริ่มตั้งแต่ในปี 1970-1972 มีการจำกัดจำนวนชาวทมิฬ ซึ่งเข้าศึกษาต่อ ในระดับอุดมศึกษา ในสาขาวิชาสำคัญ เช่น แพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ กฎหมายการใช้ ภาษาสิงหลเป็นภาษาราชการซึ่งประกาศใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1956 ถูกตอกย้ำให้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อมี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี 1972 (พ.ศ. 2515) ระบุให้ภาษาสิงหลเป็นภาษาราชการ ของชาติ หนุ่่มสาวชาวทมิฬได้รวมกลุ่มกันประกาศก่อตั้งองค์กรต่อสู้ทางการเมือง แบ่งเป็นกลุ่ม ย่อยถึง 37 กลุ่ม แต่กลุ่มสำคัญตั้งขึ้นในกลางเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1972 คือกลุ่ม “แนวร่วมทมิฬ” (Tamil United Front / TUF) กลุ่มนี้เรียกร้องให้ชาวทมิฬนี้กำลังกันต่อสู้เพื่อความเสมอภาคทาง เศรษฐกิจและสังคม แต่ยังไม่ได้เรียกร้องการแบ่งแยกดินแดน ต่อมาในปี 1977 (พ.ศ. 2501) องค์กรนี้ขาดผู้นำ จึงยุบรวมกับกลุ่มทมิฬหัวรุนแรง ก่อตั้งองค์กรใหม่ภายใต้ชื่อ “แนวร่วม ปลดปล่อยทมิฬ” (Tamil United Liberation Front / TULF) องค์กรนี้จัดตั้งพรรคการเมืองมีตัวแทน ในรัฐสภา ผู้นำองค์กรนี้บางคน ได้รับอิทธิพลของลัทธิมาร์กซิสต์ ประกาศอย่างชัดเจนในการต่อสู้ ทุกรูปแบบ เพื่อเสรีภาพในการปกครองตนเองของชาวทมิฬ ในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออก¹ องค์กรนี้ได้รับการสนับสนุนจากหนุ่่มสาวชาวทมิฬเป็นจำนวนมาก และรับเอาแนวทางการต่อสู้ได้ ดินที่ผิดกฎหมาย เช่น การก่อวินาศกรรม หรือการลอบทำร้าย กลุ่ม TULF มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับกลุ่มแนวร่วมปลดปล่อยพยัคฆ์ทมิฬอีแลม (Liberation Tigers of Tamil Eelam / LTTE) ซึ่งเป็น องค์กรนอกกฎหมายที่เน้นการต่อสู้แบบรุนแรง การต่อสู้ของทั้งสองกลุ่มนี้ก่อให้เกิดความไม่สงบใน ประเทศ รัฐบาลประธานาธิบดี จัยวรรธเน (J.R. Jayewardene) พยายามประนีประนอมเมื่อมี

¹ Ibid., p.114.

การแก้ไขรัฐธรรมนูญในปี 1978 (พ.ศ. 2521) จึงได้ระบุรับรองภาษาสิงหลเป็นภาษาราชการและยกย่องให้ภาษาทมิฬเป็นภาษาแห่งชาติ ภาษาทั้งสองใช้ในระบอบกฎหมายของประเทศ²

3. แนวร่วมปลดปล่อยพยัคฆ์ทมิฬอีแลม (Liberation Tigers of Timil Eelam / LTTE) ผู้นำในการก่อตั้งองค์กรนี้คือนายเวลูพิไล ประภาการัน (Velupillai Prabhakaran) เป็นชาวเมืองจัฟฟนาโดยกำเนิด ครอบครัวเป็นข้าราชการท้องถิ่นชาวทมิฬ เวลูพิไล ได้รับอิทธิพลแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ เขาเริ่มเป็นผู้นำในการก่อการจลาจลต่อต้านอำนาจรัฐ ตั้งแต่อายุ 18 โดยเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) มีการวางระเบิดสถานที่สาธารณะหลายแห่ง ในจัฟฟนา แต่การจัดตั้งองค์กร LTTE เป็นรูปเป็นร่างเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1974 (พ.ศ. 2517) กลุ่ม LTTE ได้รับการสนับสนุนและได้รับความช่วยเหลือในการสร้างเครือข่ายจากกลุ่ม TULF มาโดยตลอด แต่บุคคลที่เป็นมันสมอง และมีบทบาทในการขยายเครือข่าย สร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรก่อการร้ายอิสระอื่น ๆ ทั้งในและนอกประเทศจนทำให้กลุ่ม LTTE เป็นองค์กรก่อการร้ายใหญ่อันดับ 4 ของโลก ซึ่งรู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ นายอันตวน บาลสิงห์ (Anton Balasingham)³ ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาเอก

สาขาจิตวิทยา กล่าวคือในระยะแรกของการก่อตั้งองค์กร LTTE มีปัญหาและมีข้อจำกัดอย่างมากด้านเงินทุน ในกลางปี 1983 (พ.ศ. 2526) กลุ่ม LTTE เป็นผู้นำในการก่อกบฏครั้งใหญ่ ในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออก การกบฏครั้งนี้ มีจุดประสงค์ในการแบ่งแยกดินแดนทั้งสองตั้งเป็นรัฐอิสระ ทำให้มีชาวทมิฬทั่วประเทศอพยพเข้าไปตั้งรกรากในดินแดนทั้งสอง ก่อให้เกิดความไม่อันหนึ่งอันเดียวกันของชาวทมิฬทั้งหมดที่จะผนึกกำลังกันต่อสู้เพื่ออุดมการณ์สูงสุด นับตั้งแต่การกบฏในปี 1983 เป็นต้นมา อันตวน บาลสิงห์ ได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่ม LTTE ให้เป็นผู้แทนขององค์กรติดต่อประสานงานกับองค์กรก่อการร้ายนานาชาติ และกลุ่มชาวทมิฬซึ่งตั้งรกรากอยู่ในประเทศต่าง ๆ ประมาณ 50 ประเทศ กองทุนของกลุ่ม LTTE ซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี 1978 (พ.ศ. 2521) เริ่มมีความมั่นคงและได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนานาชาติดังกล่าว ตั้งแต่หลังปี 1983 เป็นต้นมา โดยกลุ่ม LTTE ได้ตั้งสำนักงานที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานในต่างประเทศ ณ ถนนเซนต์แคทเธอรีน ในกรุงลอนดอน ศูนย์ดังกล่าวนี้มีบทบาทในการรวบรวมเงินบริจาค และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปของบทความในหนังสือพิมพ์ แผ่นพับ และใบปลิว ในการประชุมเยาวชนนานาชาติ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ปฏิวัติ ครั้งที่ 11 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา ใน ค.ศ. 1978 กลุ่ม LTTE ได้ส่งตัวแทน 3 คน เข้าร่วมการประชุมด้วย ถือเป็นโอกาสที่ทำให้กลุ่ม LTTE ได้ปฏิสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนกลยุทธ์ในการต่อสู้กับองค์กรที่มี

² De Silva, K.M. Reaping the Whirlwind. (New Delhi : Penguin Books, 1998). p.62.

³ Ibid., p.327.

อุดมการณ์ปฏิวัติจากทั่วโลก ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา กลุ่ม LTTE ติดต่อกับมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มองค์กรนักปฏิวัติในลิเบีย อิรัก อิหร่าน เลบานอน ซีเรีย อัฟกานิสถาน โมร็อกโก ตุรกี และเยเมน¹ ทำให้กลุ่ม LTTE สามารถพัฒนากลยุทธ์การต่อสู้ด้านอุดมการณ์ และวางรากฐานการลงทุนในธุรกิจการค้าต่าง ๆ ทำให้กลุ่ม LTTE มีความมั่นคง และมั่งคั่งด้านการเงิน

ความสำเร็จของการสร้างกลุ่ม LTTE ให้เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพจนกลายเป็นองค์กรก่อการร้ายใหญ่อันดับสี่ของโลกนั้น ขึ้นอยู่กับการบริหารบุคลากรและการบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารการเงินนั้น กลุ่ม LTTE ลงทุนในธุรกิจทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย และธุรกิจผิดกฎหมาย การลงทุนในธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เช่น การลงทุนในตลาดหุ้น ตลาดการเงินโลก กิจการร้านอาหารในเมืองใหญ่ในทวีปยุโรป อเมริกา เอเชียและออสเตรเลีย การลงทุนในการค้าเครื่องเทศ ผลิผลและการเกษตร ฯลฯ ส่วนการลงทุนในธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การค้ายาเสพติดและทองคำเถื่อน ผลกำไรที่ได้จากการลงทุน LTTE นำไปซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ทางการทหาร ยา รักษาโรค ตลอดจนการจัดตั้งกองทัพอาวุธและอุปกรณ์ทหาร กล่าวได้ว่า ระบบการขนส่งทางเรือของกลุ่ม LTTE

¹ Gunaratna, Rohan. "Internationalisation of the Tamil Conflict". Conflict and Community in Contemporary Sri Lanka. (New Delhi : Sage Publications, 1999). p.114-115.

มีประสิทธิภาพที่ดี เป็นเจ้าของเรือเดินสมุทรน้ำลึก 1 กองติดอาวุธทันสมัย เรือเดินสมุทรเหล่านี้ขึ้นทะเบียนภายใต้ธงของปานามา ฮอนดูรัส และไลบีเรีย กองทัพเรือเหล่านี้มีเครือข่ายค้าขายทั่วโลก โดยศูนย์กลางการค้าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ที่สิงคโปร์ และเกาะภูเก็ต ภาคใต้ของประเทศไทย¹

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม LTTE กับอินเดีย

อินเดียเป็นดินแดนต้นกำเนิดของอารยธรรมทั้งสิงหลและทมิฬ ในศรีลังกา จึงเป็นประเทศที่มีความใกล้ชิดและมีอิทธิพลต่อศรีลังกาทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และการดำเนินนโยบายต่างประเทศ รัฐทมิฬนาฑู (Tamil Nadu) ซึ่งเป็นรัฐใต้สุดของอินเดีย ตั้งอยู่ห่างจากคาบสมุทรจัมปนาทางภาคเหนือสุดของศรีลังกา เพียงแค่ 35 กิโลเมตร รัฐทมิฬนาฑู เป็นถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวทมิฬในศรีลังกา จึงเป็นดินแดนที่มีการติดต่อสื่อสารใกล้ชิดกับชาวทมิฬศรีลังกามาเนานับพันปี นับตั้งแต่อินเดียและศรีลังกาได้รับเอกราชทั้งสองประเทศพยายามแก้ไขปัญหาของชาวทมิฬไร้สัญชาตินับล้านคนในศรีลังกา แต่ปรากฏว่า ข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาความร่วมมือใน ค.ศ. 1964 ไม่ประสบผลสำเร็จ อินเดียไม่สามารถรับผู้อพยพชาวทมิฬในศรีลังกากลับคืนสู่มาตุภูมิได้

ทั้งหมด ขณะเดียวกัน รัฐบาลศรีลังกา ก็ไม่สามารถให้สัญชาติแก่ชาวทมิฬอพยพได้ทั้งหมดเช่นกัน

นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ปัญหานี้รุนแรงมากขึ้น โดยที่ชาวทมิฬในศรีลังกา รวมตัวกันจัดตั้งองค์กรอิสระต่อสู้เพื่อความชอบธรรมในแนวทางที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เริ่มตั้งแต่ปี 1972 เป็นต้นมา รัฐบาลท้องถิ่นของรัฐทมิฬนาฑูในอินเดีย ช่วยก่อตั้งการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของชาวทมิฬศรีลังกาในดินแดนของรัฐทมิฬนาฑู ในช่วงเวลา ค.ศ. 1982-1987 มีค่ายฝึกอบรมกิจกรรมทางทหารของเยาวชนชาวทมิฬศรีลังกาในดินแดนรัฐทมิฬนาฑู ถึง 32 ค่าย รวมทั้งค่ายของกลุ่ม LTTE² ใน ค.ศ. 1983 กลุ่ม LTTE เป็นแกนนำชาวทมิฬศรีลังกាក่อการกบฏครั้งใหญ่ในภาคเหนือและภาคตะวันออก รัฐบาลศรีลังกาปราบปรามอย่างรุนแรง ทำให้ชาวทมิฬทั้งหมดอพยพเข้าไปตั้งรกรากในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออก นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา กลุ่ม LTTE ประกาศเจตนารมณ์ในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอิสรภาพในการปกครองดินแดนของตนเอง อินเดียในขณะนั้นอยู่ในสมัยของ นายกรัฐมนตรี นางอินทรา คานธี ได้ให้ความช่วยเหลือชาวทมิฬอพยพและแสดงท่าทีต้องการเข้ามาแทรกแซงปัญหาดังกล่าว ต่อมาในต้นปี 1987 กลุ่ม

¹ Ibid., p.121-126.

² Ibid., p.117.

LTTE ประกาศแยกคาบสมุทรจัมปนาและภาคตะวันออก เป็นรัฐอิสระที่มีการปกครองตนเอง
รัฐบาล

ศรีลังกาตอบโต้ด้วยการปิดล้อมพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออก พร้อมทั้งส่งกองทหารเข้ากวาด
ล้างแหล่งซ่องสุม กลุ่มกองโจรทมิฬ ในปลายเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1987 ปรากฏว่า รัฐบาล
อินเดียในสมัยของ นายราจีฟ คานธี ได้เข้าแทรกแซงโดยส่งกองทัพเรือลำเลียงเครื่องอุปโภค
บริโภค ฝ่าวงล้อมของกองทัพเรือศรีลังกา เข้าไปช่วยเหลือชาวทมิฬซึ่งถูกปิดล้อม พร้อมทั้งเสนอ
เงื่อนไขให้รัฐบาลศรีลังกายุติการปราบปรามชาวทมิฬต่อมาในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1987 ทั้ง
ศรีลังกาและอินเดีย ลงนามร่วมกันในข้อตกลงเพื่อสันติภาพ ระหว่างอินเดียบกับศรีลังกา (India-Sri
Lanka Peace Agreement) ณ กรุงโคลัมโบ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้¹

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่ตกลงร่วมกันดังนี้

- 1.1 ทั้งสองประเทศยอมรับร่วมกันในการผดุงรักษาเอกราช อธิปไตย และความเป็น
อันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศศรีลังกา
- 1.2 ยอมรับร่วมกันว่า ศรีลังกาเป็นดินแดนแห่งพหุสังคมของชุมชนที่มีความแตกต่างทาง
เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา ประกอบด้วยชาวสิงหล ทมิฬ มุสลิม (มัวร์) และ
เบอร์เกอร์ ประชากรทุกคนต้องอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยมีความเสมอภาค มี
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีการผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกัน
- 1.3 ยอมรับร่วมกันว่า ดินแดนภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของศรีลังกา เป็น
ดินแดนซึ่งชาวทมิฬศรีลังกา ตั้งรกรากอาศัยมาเป็นเวลายาวนานในประวัติศาสตร์
ชาวทมิฬศรีลังกาเหล่านั้นสามารถอยู่อาศัยร่วมกับกลุ่มชนเชื้อชาติอื่น

ส่วนที่ 2 เป็นเงื่อนไขในความพยายามแก้ไขปัญหาร่วมกัน

- 2.1 รัฐบาลศรีลังกายินยอมให้มีการจัดตั้งเขตปกครองพิเศษในดินแดนภาคเหนือและ
ภาคตะวันออก
- 2.2 รัฐบาลศรีลังกาอนุญาตให้จัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่น (Provincial Council) ใน
ดินแดนทั้งสองเพื่อเตรียมการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในดินแดนทั้งสองเป็นพิเศษ ให้
ประชาชนในภาคตะวันออก ลงประชามติว่า จะจัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่นของภาค
ตนเองหรือจะรวมอยู่ใต้การปกครองเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนทางภาคเหนือ
คณะกรรมการท้องถิ่นจะมี ผู้ว่าการท้องถิ่น (Governor / Chief Minister) เป็นหัวหน้า
ตำแหน่งนี้ได้รับการแต่งตั้งจาก ประธานาธิบดีศรีลังกา

¹ Austin, Dennis. Democracy and Violence in India and Sri Lanka. (London : Pinter Publishers, 1994).
p.87-90.

- 2.3 ให้ยุติการต่อสู้ภายใน 48 ชั่วโมง ภายหลังการเซ็นสัญญาฉบับนี้ ให้กบฏทมิฬ ทุกกลุ่ม วางอาวุธและยอมแพ้ต่อรัฐบาลศรีลังกา ภายใน 72 ชั่วโมง ภายหลังการเซ็นสัญญา รัฐบาลศรีลังกายกเลิกกฎอัยการศึก ตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1987 เป็นต้นไป
- 2.4 ภาษาทมิฬ และภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการของประเทศ เช่นเดียวกันภาษาสิงหล
- 2.5 ประธานาธิบดีศรีลังกา จะให้ نیروโทษกรรมแก่นักโทษการเมืองทมิฬ หลังจากนั้นจะมีการประกาศใช้กฎหมายป้องกันการก่อการร้าย โดยกองทัพเรืออินเดียจะให้ความช่วยเหลือแก่กองทัพเรือศรีลังกา ในการป้องกันการก่อการร้ายในดินแดนทั้งสอง
- 2.6 รัฐบาลศรีลังกาจะให้อิสรภาพและความยุติธรรม แก่ผู้ลี้ภัยและคนเสี่ยงในชุมชนต่าง ๆ ในดินแดนภาคเหนือและภาคตะวันออก เพื่อให้การลงคะแนนเสียงเป็นไปอย่างเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ รัฐบาลอินเดียจะให้ความร่วมมือในการดูแลกระบวนการเลือกตั้ง
- 2.7 รัฐบาลอินเดียจะรับประกันข้อตกลงข้างต้น และจะให้ความช่วยเหลือทางทหาร โดยจะไม่กระทำการใด ๆ ที่จะละเมิดต่อเอกภาพ บูรณภาพ และความมั่นคงของประเทศ ศรีลังกา

หลังจากเซ็นสัญญาฉบับนี้ รัฐบาลอินเดียส่งกองทหาร (The Indian Peace Keeping Force / IPKF) ประมาณ 50,000 นาย เข้ารักษาความสงบในดินแดนภาคเหนือ และตะวันออกของศรีลังกา ในระหว่างกลางปี 1987-ต้นปี 1990 (พ.ศ.2530-2533) ปรากฏว่า กลุ่มทมิฬหัวรุนแรง นำโดยกลุ่ม LTTE ประกาศไม่ยอมรับข้อตกลงเพื่อสันติภาพฉบับนี้ รัฐบาลศรีลังกาก็ไม่พอใจอินเดีย ที่ใช้อำนาจแทรกแซงการเมืองภายในประเทศ กลุ่มทมิฬหัวรุนแรงไม่ยอมวางอาวุธ เกิดการต่อสู้ระหว่างกองทัพ IPKF กับกลุ่มทมิฬอิสระหลายกลุ่ม ในช่วงเวลาสองปีเศษ อินเดียสูญเสียทหารกว่าพันนาย รัฐบาลศรีลังกาและรัฐบาลอินเดียประสบความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหา อินเดียถอนทหารกองสุดท้ายออกจากศรีลังกา ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990

การที่อินเดียเข้าไปแทรกแซงปัญหาการเมืองภายในประเทศศรีลังกา นำไปสู่เหตุการณ์รุนแรงอันสืบเนื่องจากปัญหาระหว่างประเทศ กลุ่ม LTTE ประสบความสำเร็จในการลอบสังหาร นายราจีฟ คานธี เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534) ในขณะที่ นายราจีฟ กำลังรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในรัฐทมิฬนาฑู สิ่งที่ทำให้ชาวโลกตื่นตระหนกในการลอบสังหารครั้งนี้ คือ การนำเอายุทธวิธีสังหารที่เรียกว่า “ระเบิดพลีชีพ” (Suicide Bombing) นำมาใช้เป็นครั้งแรก ยุทธวิธีก่อการร้ายแบบนี้ กลายเป็นสัญลักษณ์ประจำกลุ่ม LTTE โดยมีบุคคลสำคัญซึ่งถูกลอบสังหารแบบนี้ในระยะเวลาต่อมาคือประธานาธิบดีรณสิงเห เปรมทาส (Ranasinghe Premadasa) ถูกลอบสังหารด้วยระเบิดพลีชีพ เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม ค.ศ. 1993 (พ.ศ. 2536) การก่อการจลาจล โดยระเบิดพลีชีพครั้งล่าสุดในประเทศเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 2001

(พ.ศ. 2544)กลุ่ม LTTE ลอบเข้าไปโจมตีสนามบินนานาชาติกรุงโคลัมโบ และทำลายเครื่องบินเกือบ 10 ลำ สมาชิก LTTE สละชีพในการก่อวินาศกรรมครั้งนี้ 5 คน ยุทธวิธีก่อวินาศกรรมแบบระเบิดพลีชีพต่อมาถูกนำไปใช้ในการต่อสู้ของกลุ่มปาเลสไตน์ ในตะวันออกกลาง

ภายหลังการฆาตกรรม นายราจีฟ คานธี รัฐบาลอินเดียทำการกวาดล้างแหล่งซ่องสุมกลุ่มทมิฬศรีลังกา ในภาคใต้ของอินเดีย และเข้มงวดกับการติดต่อเดินทางระหว่างภาคใต้ของอินเดียบกับศรีลังกา นอกจากนี้รัฐบาลศรีลังกาขอความร่วมมือจากรัฐบาลชาติตะวันตก ให้กวาดล้างศูนย์กลางของ LTTE ที่ตั้งอยู่ในกรุงลอนดอน ปารีส โตรอนโต และรัฐนิวเจอร์ซีย์ ในสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ ค.ศ. 1991 (พ.ศ. 2534) เป็นต้นมา กลุ่ม LTTE ต้องย้ายศูนย์กลางปฏิบัติการจากประเทศในทวีปยุโรป และอเมริกา ไปตั้งศูนย์กลางใหม่ในทวีปเอเชีย โดยมีสาขาย่อยประมาณ 38 สาขา ศูนย์ปฏิบัติการสำคัญเติบโตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ภาคใต้ของมาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย) และเอเชียตะวันออก (ญี่ปุ่น และเกาหลีเหนือ) ศูนย์ปฏิบัติการล่าสุดตั้งขึ้นที่ญี่ปุ่น แอฟริกาใต้ และบอสวันนา¹

ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ระหว่างชาวสิงหลกับชาวทมิฬ ซึ่งดำเนินเรื่อยมาตั้งแต่ได้รับเอกราช ทวีความรุนแรงมากขึ้น จนกลายเป็นสงครามกลางเมือง ตั้งแต่ปี 1983 (พ.ศ. 2526) และจากปัญหาความขัดแย้งในระดับท้องถิ่นก้าวเข้าสู่การเป็นปัญหาระดับนานาชาติ ที่หลายฝ่ายพยายามหาทางแก้ไข ผลของสงครามกลางเมืองได้ก่อให้เกิดความเสียหายในด้านต่าง ๆ ต่อประเทศศรีลังกา สรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจของศรีลังกา

งบประมาณทางการทหารของรัฐบาลศรีลังกา ที่นำไปใช้ในการปราบปรามกลุ่มกบฏในแต่ละปี มากกว่า 41%² ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมประชาชาติ งบประมาณด้านทหารในปี 1995 (พ.ศ. 2538) สูงถึง 39 พันล้านรูปี เศรษฐกิจศรีลังกาตกต่ำลงจนกลายเป็นประเทศหนึ่งที่ยากจนในเอเชีย สงครามภายในประเทศส่งผลต่อการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรี เพื่อดูดซับการลงทุนจากต่างชาติไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้ชาวทมิฬในดินแดนทางภาคเหนือเริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายกับสภาพความยากลำบากทางเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากการถูกตัดขาดจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้สินค้ามีราคาแพงมากโดยเฉพาะน้ำมันเชื้อเพลิง³

¹ Gamage, Siri and Watson, I.B. Conflict and Community in Contemporary Sri Lanka. p.125-127.

² Bandara, S. Jayatilleke. "The Impact of the Civil War on Tourism and the Regional Economy". Conflict and Community in Contemporary Sri Lanka. p.241.

³ Ibid., p.242.

2. ผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ

เมื่อศรีลังกา ได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ศรีลังกาเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูง ในการที่จะพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว เมื่อดูจากพื้นฐานโครงสร้างทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่เมื่อเกิดสงครามกลางเมือง นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ที่เห็นได้ชัดคือ ค่าครองชีพทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นมาก ความเสียหายจากการสู้รบนำมาซึ่งความเสียหายต่อทรัพย์สินทั้งฝ่ายรัฐและเอกชน กลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3. ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมหลักที่เคยทำรายได้มหาศาลให้รัฐบาลศรีลังกา ภายหลังจากเอกราชถึงช่วงทศวรรษ 1970 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเติบโตมาก จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1978-1982 (พ.ศ. 2521-2525) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเริ่มตกต่ำลงเมื่อเกิดสงครามกลางเมือง ในปี 1983 จำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 11.2% ในปี 1982 ลดลงเรื่อย ๆ เหลือเพียง 4% ในปี 1989 ส่งผลต่อการจ้างงานทั้งหมดในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำให้อัตราการว่างงานของประชาชนเพิ่มสูงขึ้น¹ แต่เมื่อถึงช่วงทศวรรษ 1990 นักท่องเที่ยวชาวตะวันตก เริ่มตระหนักว่า ภาวะสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นนั้น จำกัดพื้นที่เฉพาะภาคเหนือ และภาคตะวันออก เท่านั้น ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงค่อย ๆ กระเตื้องขึ้นอย่างช้า ๆ นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1990 อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนการเข้ามาของนักท่องเที่ยวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ตามสถานการณ์ภายในประเทศ

4. ผลกระทบต่อดินแดนในภาคเหนือและภาคตะวันออกของประเทศ

ทางภาคเหนือและภาคตะวันออกของเกาะศรีลังกา กลายเป็นสมรภูมิที่มีสงครามยาวนาน นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา โดยเฉพาะเขตบริเวณเมืองจัฟฟนา แมนนาร์ วาฏุนิยา และตริโคมาลี ดินแดนดังกล่าวมีพื้นที่ 2.8% ของดินแดนทั้งหมดและมีประชากรประมาณ 2.1 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด ผลจากสงครามกลางเมืองทำให้คนจำนวนมากละทิ้งถิ่นฐานกว่า 4 แสนคน นอกจากนี้พื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันออกต่างจากพื้นที่อื่นในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เศรษฐกิจหลักของดินแดนแถบนี้ขึ้นอยู่กับเกษตรกรรม ที่มีจำนวนพื้นที่

¹ Ibid., p.246-247.

269,810 เอเคอร์ ประชาชนในพื้นที่เป็นชาวไร่ชาวนา กว่า 40% นอกนั้นประกอบอาชีพการประมง สงครามนอกจากจะทำลายพื้นที่เพาะปลูกแล้ว อุตสาหกรรมอื่น ๆ และการบริการพลอยถูกทำลายลงด้วย²

5. ผลกระทบทางด้านสังคม

ในช่วง ตั้งแต่ ค.ศ. 1987-1991 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งเป็นช่วงที่อยู่ในภาวะสงครามกลางเมืองที่รุนแรงที่สุด ชาวศรีลังกาไม่ว่าเป็นสิงหล ทมิฬ หรือมุสลิม ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของตนมากกว่า 50,000 คน หลายพันคนต้องสูญเสียบ้านและทรัพย์สิน บางคนต้องอยู่ในค่ายอพยพ รวมทั้งผลกระทบทางด้านจิตใจที่ไม่อาจจะประเมินได้ สงครามกลางเมืองที่ยืดเยื้อมานานถึง 20 ปี เป็นเหตุให้ประชาชนที่บริสุทธิ์ต้องล้มตายเป็นจำนวนมาก เป็นสิ่งจู่โจมต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นและเอกภาพของชาติ ความเลวร้ายได้ถูกตอกย้ำด้วยการเคลื่อนไหวที่ผิดกฎหมายของกลุ่ม LTTE ไม่ว่าจะเป็นการลักพาตัว การล้างสมอง การเกณฑ์ทหารเด็ก หรือการลักลอบขนส่งอาวุธ และยาเสพติด เป็นที่รู้จักกันว่ากลุ่ม LTTE คือกลุ่มที่มีเครือข่ายการขนส่งทางทะเลผิดกฎหมาย ที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างมากที่สุด คือจากสิงคโปร์ไปจนถึงคานาดา จากความโหดร้ายของสงครามกลางเมืองและการสูญเสียของประเทศอย่างมหาศาล ทำให้รัฐบาลศรีลังกายามใช้การทูตนำการทหาร โดยเริ่มยื่นข้อเสนอในการเจรจาสันติภาพกับกลุ่ม LTTE ใน ค.ศ. 1985 (พ.ศ. 2528) เป็นต้นมา

3.6 กระบวนการสันติภาพในศรีลังกา : ปัจจุบันสู่แนวโน้มในอนาคต

การปรับเปลี่ยนนโยบายรัฐบาลศรีลังกา ในยุคหลังสงครามเย็น เกิดขึ้นในขณะประเทศต่าง ๆ กำลังแข่งขันกันทำสงครามทางเศรษฐกิจ ความสงบภายในประเทศถือเป็นปัจจัยสำคัญของประเทศ ซึ่งผู้นำศรีลังกาและชาวศรีลังกาตระหนักดีถึงประเด็นนี้ ประธานาธิบดี กุมารตุงกะ จึงได้พยายามผลักดันนโยบายเพื่อการยุติสงคราม ซึ่งก็ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอย่างเต็มที่ รัฐบาลได้ดำเนินการปูทางเพื่อการเจรจายุติสงคราม โดยเชื่อว่าความขัดแย้งที่ยาวนานจะไม่สามารถแก้ไขด้วยการใช้กำลังอาวุธ และควรให้มีการเจรจากันมากกว่าการใช้วิธีการรุนแรง ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในปี 1994 (พ.ศ. 2537) พรรค PA (The People's Alliance) ของ นางกุมารตุงกะ ได้ใช้ประเด็นการยุติสงครามเป็นนโยบายสำคัญ ซึ่งเป็นผลให้พรรค PA ประสบชัยชนะเหนือพรรค UNP ซึ่งครองอำนาจมานานถึง 17 ปี คณะเสียงสนับสนุนส่วนหนึ่งนั้นมาจากชาวทมิฬศรีลังกา ที่พอใจกับนโยบายแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ด้วยการเจรจาสันติภาพที่เธอพยายามผลักดันอยู่ และการยืนยันถึงความเท่า

² Ibid., p.250.

เทียมทางสังคมสำหรับชาวทมิฬทั่วประเทศ รวมทั้งการมีสิทธิในการปกครองตนเองในดินแดนทางภาคเหนือที่อยู่ในครอบครองของชาวทมิฬ

นอกจากนี้การทำสงครามที่ยืดเยื้อยาวนาน ไม่ได้ก่อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายใด ศรีลังกา นับเป็นหนึ่งในประเทศเอเชียใต้ ที่ติดอันดับประเทศที่มีรายได้ต่อหัวของประชากรต่ำ ตามรายงานของธนาคารโลก ตั้งแต่ปี 1991 (พ.ศ. 2534) เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศเอเชียใต้ ที่มีศรีลังกาเป็นผู้นำ ซึ่งยึดรูปแบบของประเทศสิงคโปร์ เป็นตัวอย่าง ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งก็เพราะสงครามกลางเมืองที่สร้างความกังวลให้กับนักลงทุนต่างชาติ ทำให้การจัดตั้งเขตการค้าเสรี เพื่อดูดซับการลงทุนจากต่างประเทศไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ประชาชนชาวทมิฬก็รู้สึกเบื่อหน่ายกับสภาพความลำบากทางเศรษฐกิจจากการถูกตัดขาดจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศมานาน เนื่องจากการปิดล้อมทางเศรษฐกิจโดยฝ่ายรัฐบาล ส่งผลให้สินค้ามีราคาแพง โดยเฉพาะน้ำมันเชื้อเพลิง และการขาดแคลนสินค้ามีขึ้นทั่วไป

ประชาชนชาวทมิฬเริ่มต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชาวทมิฬได้อพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในดินแดนที่รัฐบาลควบคุม เมื่อรัฐบาลเสนอให้ผู้อพยพเหล่านี้ได้รับอาหารและเงินกู้จำนวนหนึ่งเพื่อการตั้งถิ่นฐานใหม่และการประกอบอาชีพ รัฐบาลได้พยายามอย่างมากที่จะพัฒนาเมืองในบริเวณเขตควบคุมของรัฐบาล ซึ่งไม่ไกลจากที่มั่นของฝ่ายกบฏชาวทมิฬ เพื่อดึงดูดให้ชาวทมิฬมาเข้ากับฝ่ายรัฐบาลแทนการสนับสนุนฝ่ายกบฏ นอกจากนี้ประชาชนชาวทมิฬ ยังต้องเผชิญกับความทุกข์ยาก เมื่อทหารฝ่ายรัฐบาลทิ้งระเบิดบริเวณตอนเหนือในการทำสงครามกับฝ่ายกบฏ เป็นเหตุให้บ้านเรือนเสียหาย ประชาชนต้องเสียชีวิต และชาวบ้านถูกฝ่ายกบฏเกณฑ์ไปเป็นทหาร

ความพยายามที่จะสร้างสันติภาพและยุติสงครามครั้งแรกเกิดขึ้น เมื่อมีการลงนามครั้งประวัติศาสตร์ร่วมกันระหว่างประธานาธิบดี จันทริกา กุมารตุงคะ แห่งศรีลังกา กับ เวลูพิไล ประภาการัน ผู้นำฝ่ายพหุชนทมิฬโอแลม ในข้อตกลงหยุดยิงระหว่างฝ่ายรัฐบาลศรีลังกา กับฝ่ายพหุชนทมิฬโอแลม เป็นเวลา 2 สัปดาห์ ในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ.1995 (พ.ศ. 2538) เป็นการยุติสงคราม เพื่อเตรียมต้อนรับการเดินทางมาเยือนศรีลังกาของพระสันตะปาปา จอห์น ปอล ที่ 2 ซึ่งการหยุดยิงครั้งนี้มีผู้แทนจากต่างชาติร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ด้วย นับเป็นครั้งแรกที่ทั้งสองฝ่ายยินยอมให้นานาชาติเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในประเทศ การตกลงครั้งนี้มีผลให้รัฐบาลศรีลังกา ยกเลิกการคว่ำบาตรสินค้าในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาถึง 4

ปี และรัฐบาลลดความเข้มงวดในการห้ามทำการประมงในเขตสู้รบ โดยอนุญาตให้ทำการประมงได้ในเขตที่กำหนดไว้ภายนอกฝั่งทะเลตอนเหนือ บริเวณที่เชื่อมต่อกับเขตที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยุติการรบชั่วคราว นอกจากนี้ตัวแทนฝ่ายรัฐบาลยังเสนอความช่วยเหลือเป็นเงินจำนวนหนึ่งเพื่อการบูรณะจังหวัดทางตอนเหนือและภาคตะวันออก ของศรีลังกา ซึ่งถูกทำลายด้วยผลของสงคราม

การเจรจายุติสงครามครั้งล่าสุดเกิดขึ้น ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2001 (พ.ศ. 2544) เมื่อทั้งสองฝ่ายยินยอมลงนามในบันทึกความเข้าใจ โดยมีนอร์เวย์ เป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้นำในการเจรจาสันติภาพ ครั้งที่ 4 ในประเทศไทย กลางเดือนกันยายน ค.ศ. 2002 ซึ่งก่อนหน้านี้เคยมีความพยายามถึง 3 ครั้ง เพื่อริเริ่มให้เกิดสันติภาพ ครั้งแรกจัดขึ้นที่นครทิมพู เมืองหลวงของประเทศภูฏาน ใน ค.ศ. 1985 ครั้งที่สอง จัดขึ้นในช่วงการปกครองของ นายกรัฐมนตรี รณสิงห์ เปรมาทาส ในระหว่าง ค.ศ. 1989-1990 (พ.ศ. 2532-2533) ครั้งที่สาม จัดขึ้นในระหว่าง ค.ศ. 1994-1995 (พ.ศ. 2537-2538) ในสมัยประธานาธิบดี จันทริกา กุมารตุงคะ แต่การเจรจาทั้ง 3 ครั้ง ที่ผ่านมานี้ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ก่อนที่จะมีการเจรจาสันติภาพครั้งที่สี่ ในประเทศไทย กระบวนการเจรจาเกิดขึ้นในราวเดือน มกราคม ค.ศ. 2002 โดยกลุ่มแบ่งแยกดินแดนพยัคฆ์ทักษิณได้ได้แจ้งเจตจำนงค์ต่ออินเดีย เพื่อให้อินเดียเป็นตัวกลางเจรจาสันติภาพ แต่ข้อเรียกร้องของกลุ่มพยัคฆ์ทักษิณไม่ได้รับการตอบรับจากอินเดีย ทั้งนี้เป็นเพราะ ในอดีตปัญหาความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในศรีลังกาสร้างความปวดร้าวให้กับอินเดียไว้มาก อินเดียต้องสูญเสียนายกรัฐมนตรี นายราจีฟ คานธี อันเนื่องมาจากความขัดแย้งดังกล่าว การเคลื่อนไหวที่ผิดกฎหมายของกลุ่ม LTTE ในอินเดีย ทำให้อินเดียมีมติต่อข้อเรียกร้องดังกล่าว โดยที่อินเดียยังคงประกาศให้กลุ่ม LTTE เป็นกลุ่ม “ก่อการร้าย” นอกจากนี้ การต่อสู้ของกลุ่ม LTTE เพื่อการแบ่งแยกดินแดนทางตอนเหนือ และตะวันออก ของศรีลังกานั้น ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกผูกพันทางชาติพันธุ์กับชาวทมิฬในอินเดีย เพราะอินเดียเกรงว่าหากมีการตั้งรัฐทมิฬอิสระขึ้นในศรีลังกา ชาวทมิฬในอินเดียอาจเข้าร่วมเป็นรัฐเดียวกัน (Greater Tamil) เพื่อที่จะขจัดปัญหาเหล่านี้ อินเดียจึงปฏิเสธที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการเจรจาสันติภาพ แต่ก็ปฏิเสธที่จะสนับสนุนการเจรจาดังกล่าว ในความคิดของกลุ่ม LTTE ประเทศที่จะเป็น

เจ้าภาพจัดการเจรจาต้องเป็นประเทศที่มีทางเข้า-ออกได้ง่าย และใกล้กับสำนักงานใหญ่ของกลุ่มฯ และที่สำคัญคือ ต้องมีความปลอดภัยสูง ดังนั้นประเทศไทย จึงถูกมองว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในสายตาของกลุ่ม LTTE และการเป็นเจ้าภาพของไทยในเวทีการเจรจาสันติภาพไม่ได้เป็นภัยคุกคามต่อฝ่ายรัฐบาลศรีลังกาแต่อย่างใด ประกอบกับความเป็นสังคมพุทธศาสนา (นิกายเถรวาท) เช่นเดียวกับชนส่วนใหญ่ในศรีลังกา ประวัติศาสตร์แห่งความสัมพันธ์ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทั้ง

สองฝ่ายไว้ใจซึ่งกันและกัน ประเทศไทยจึงได้รับการยอมรับจากรัฐบาลศรีลังกา และกลุ่ม LTTE ให้เป็นเจ้าภาพจัดการเจรจาสันติภาพครั้งที่ 4 ซึ่งการเจรจาครั้งนี้ แบ่งออกเป็นรอบย่อยถึง 5 ครั้ง คือ

4.1 การเจรจาสันติภาพ ครั้งที่ 4 รอบที่ 1 จัดขึ้นที่ฐานทัพเรือสัตหีบ จ.ชลบุรี ในระหว่างวันที่ 16-18 กันยายน ค.ศ. 2002 หัวหน้าคณะผู้แทนของรัฐบาลศรีลังกา คือ รัฐมนตรีว่าการรัฐธรรมนูญส่วนผู้แทนของฝ่าย LTTE คือ นายอันตวน บาลสิงห์

ในการประชุมรอบที่ 1 นี้ ประเด็นในการประชุมมีดังนี้ คือ

4.1.1 การฟื้นฟูประเทศที่ได้รับความเสียหายจากสงครามกลางเมือง

4.1.2 การก่อกำเนิดทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม 7 แสนคน

ในการเจรจาเพื่อสันติภาพครั้งที่ 4 ที่จัดขึ้นเป็นรอบแรก ที่ฐานทัพเรือสัตหีบนี้ ได้รับการสนับสนุนจากนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศในสหภาพยุโรป ได้แสดงความยินดีและประกาศให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น 18 ล้านยูโร จากการที่ทั้ง 2 ฝ่าย สามารถยุติสงครามและหันมาเจรจากัน¹

ผลของการเจรจาจบรอบบรรลุผลสำเร็จ แตกต่างจากการเจรจาสันติภาพหลายครั้งในอดีต ด้วยการบรรลุข้อตกลงในข้อกำหนดเบื้องต้นในกระบวนการเจรจาสันติภาพ เช่น

- การแลกเปลี่ยนเชลยศึกระหว่างรัฐบาลศรีลังกา และกลุ่ม LTTE ซึ่งระเบียบของการแลกเปลี่ยนก็คือ เชลยศึก 3 คน ของรัฐบาล ต่อนักโทษของกลุ่ม LTTE 7 คน

- การยินยอมให้ผู้ลี้ภัย หรือประชาชนท้องถิ่นที่ถูกขับไล่ได้กลับไปอาศัยอยู่ในมาตุภูมิเดิมของตนเอง

- การยินยอมให้สมาชิกของครอบครัวที่พลัดพรากจากกันหลายปี ได้กลับมาอยู่ร่วมกัน

- การก่อกำเนิดออกจากรุ่นที่ เคยเป็นสนามรบ ระหว่างกองกำลังทั้ง 2 ฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคาบสมุทรจัมปนา

- การสถาปนาองค์กำลังร่วมระหว่างนายทหารฝ่ายรัฐบาล และนักรบของกลุ่ม LTTE เพื่อที่จะทำงานร่วมกันในการนำเอามาตรการทั้งหมดมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

- รัฐบาลศรีลังกา ตัดสินใจยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจในพื้นที่เขตอิทธิพลของกลุ่ม LTTE แสดงถึงไมตรีจิตและการมีท่าทีที่ผ่อนปรนของฝ่ายรัฐบาลศรีลังกา

¹ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน (19 กันยายน พ.ศ. 2545). หน้า 3.

เมื่อรัฐบาลแสดงท่าทีอ่อนลง กลุ่ม LTTE ก็มีท่าทีผ่อนปรนเช่นกัน เห็นได้จากการที่กลุ่ม LTTE อธิบายความหมายของคำว่า “Homeland” มิได้หมายถึง การเรียกร้องเพื่อสถาปนารัฐอิสระขึ้น ในเขตพื้นที่ทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกของประเทศ แต่หมายถึง การเรียกร้องต่อการมีสิทธิกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง (Rights to Self-Determination) หรือการปกครองตนเองภายใต้กรอบอำนาจของสหภาพศรีลังกา ซึ่งหมายถึง ทางเลือกหลากหลาย² และประเด็นนี้จะเป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องมีการตกลงกันในการเจรจาครั้งต่อไป

4.2 การเจรจาสันติภาพครั้งที่ 4 รอบที่ 2 จัดขึ้นในสวนสามพราน จ.นครปฐม ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม – 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ประเด็นในการเจรจา คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองอื่น ๆ เข้าไปมีบทบาทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้¹

4.3 การเจรจาสันติภาพครั้งที่ 4 รอบที่ 3 จัดที่กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ ในระหว่างวันที่ 2-5 ธันวาคม ค.ศ. 2002 เป็นการพบปะกันของผู้นำทางการเมืองของรัฐบาลศรีลังกา คือ นายกรัฐมนตรี นายรานิล วิกรมสิงเห กับนายบาลสิงหัม เพื่อขอความสนับสนุนทางการเงินจากประเทศมหาอำนาจเสรีนิยมตะวันตก²

4.4 การเจรจาสันติภาพครั้งที่ 4 รอบที่ 4 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6-9 มกราคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ที่สวนสามพราน จ.นครปฐม ประเด็นหลักในการเจรจา คือ เรื่องการพิทักษ์สิทธิมนุษยชน และการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูเขตพื้นที่ ที่ได้รับผลกระทบจากสงครามบริเวณภาคเหนือและตะวันออกของประเทศศรีลังกา ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ

ในการประชุมดังกล่าวมีขึ้นท่ามกลางสถานการณ์ความตึงเครียดในข้อเสนอปลดอาวุธกลุ่มกบฏ LTTE และการปิดค่ายทหารรัฐบาลในเขตพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งทางกองทัพศรีลังกายืนยันว่า กลุ่มกบฏต้องปลดอาวุธก่อน รัฐบาลจึงจะปิดค่ายทหารลงได้ หลังจากนั้น รัฐบาลจะอนุญาตให้กลุ่ม LTTE ตั้งถิ่นฐานในเขตภาคเหนือ แต่ทางกลุ่ม LTTE ปฏิเสธที่จะปลดอาวุธในทันที การเจรจาส่อเค้าของปัญหา³

4.5 การเจรจาเพื่อสันติภาพครั้งที่ 4 รอบที่ 5 จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 9-10 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น การเจรจาในครั้งนี้ มหาอำนาจตะวันตกหลายประเทศประกาศให้การสนับสนุนทางการเงิน รวมทั้งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเจ้าภาพในการเจรจา มีการ

² หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน (1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2545). หน้า 6.

¹ Bangkok Post. (Nov. 6, 2002). p.2.

² Bangkok Post. (Jan. 10, 2003). p.2.

³ หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. (8 มกราคม พ.ศ. 2546). หน้า 10.

ประชุมเพื่อเตรียมการจัดการเจรจาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 แต่ปรากฏว่า ผู้แทนของฝ่าย LTTE ไม่ได้รับเชิญเข้าร่วมการวางแผนจัดการ ฉะนั้นในการเจรจาสันติภาพ ครั้งที่ 4 รอบที่ 5 ณ กรุงโตเกียว ในต้นเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2003 ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะ กลุ่ม LTTE ประท้วง ไม่ยอมเข้าร่วมการเจรจา พร้อมทั้งเรียกร้องให้ตั้งกรรมการบริหารภาคเหนือและภาคตะวันออก อย่างไรก็ตาม นายรานิล นายกรัฐมนตรีศรีลังกา ซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายรัฐบาล ได้รับคำมั่นสัญญาจาก

ธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (ADB) สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา ว่าจะให้เงินช่วยบูรณะประเทศเป็นจำนวน 2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภายในระยะเวลา 4 ปี แต่ทั้งนี้ก็มีเงื่อนไขว่า รัฐบาลต้องดำเนินกระบวนการเจรจาสันติภาพกับฝ่าย LTTE เพื่อยุติสงครามโดยเด็ดขาด และจะต้องเจรจาปัญหาการปกครองดินแดนภาคเหนือและภาคตะวันออกกับกลุ่ม LTTE ให้สำเร็จ¹

อย่างไรก็ตาม หนทางสู่สันติภาพและความสงบสุขของประชาชนศรีลังกา ยังมีอุปสรรคมาก รัฐบาลศรีลังกาต้องใช้เวลาและศิลปะทางการทูต โน้มน้าวเพื่อเปลี่ยนอุดมการณ์ของกลุ่ม LTTE ปัญหาสำคัญในการเจรจาสันติภาพของทั้งสองฝ่ายคือ เรื่องการปลดอาวุธของกลุ่ม LTTE และรูปแบบการปกครองดินแดนภาคเหนือและภาคตะวันออก ซึ่งเป็นเรื่องที่อ่อนไหว และยังไม่เคยเปิดการเจรจาในประเด็นนี้มาก่อน

สงครามกลางเมือง อันมีสาเหตุจากความแตกต่างทางเชื้อชาติ และศาสนา ของชาวศรีลังกา ซึ่งดำเนินมานานกว่า 20 ปี ได้ทำลายชีวิต ทรัพย์สิน ก่อให้เกิดความสูญเสียด้านจิตใจของประชาชนอย่างมหาศาล รวมทั้งจุดรั้งความเจริญในการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ที่สำคัญคือ สงครามไม่ใช่วิถีทางที่ดี ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของชนทั้งสองเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินเดียวกันมานานนับพันปี ความหวังที่จะยุติสงครามและสร้างสันติภาพของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คงจะเป็นความฝันที่ไม่อาจเป็นจริงได้ ตราบใดที่ทั้งสองฝ่ายไม่ยอมละทิฐิมานะหันมาประนีประนอมกัน หรือยอมลดบทบาท อำนาจ และอุดมการณ์ของตน เพื่อประสานผลประโยชน์กันครึ่งทาง หากชนทั้งสองกลุ่มเห็นแก่ประโยชน์ของประเทศโดยรวม การร่วมมือกันสร้างสันติภาพ ให้เกิดขึ้นท่ามกลางความช่วยเหลือ การสนับสนุน และแรงหนุนใจจากประชาคมโลกในสภาพการณ์ปัจจุบัน นับเป็นโอกาสทอง เป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับประชาชนและมาตุภูมิของตน

¹ Bangkok Post. (June 10. 2003). p.7.

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

จามะวี เชียงทอง. **การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความรู้พื้นถิ่นในไทย เวียดนาม และลาว**. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่อง ชาติและชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 26-28 มีนาคม 2546.

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. **แนวทางการศึกษาชาติพันธุ์ 3 สมัย**. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 2 เรื่อง ชาติและชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 26-28 มีนาคม 2546.

दनัย ไชยโยธา. **มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้ (เล่ม 2)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2537.

ถนอม อานามวัฒน์. **ประวัติศาสตร์เอเชียใต้**. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา, 2520.

ทวี ทวีวร. **ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ : ภายหลังการประกาศเอกราชจนถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.

ทวี ทวีวร. **ประวัติศาสตร์เอเชียใต้ : ตั้งแต่ชาวยุโรปเข้ามาในอินเดียจนถึงอินเดียได้รับเอกราช (ค.ศ. 1947)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.

ปิยนดา (นิโครธา) บุญนาค. **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกา : สมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สุภัทรา วรรณพิน. **ประวัติศาสตร์และเหตุการณ์ปัจจุบันในเอเชียใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2532.

ภาษาอังกฤษ

Ameer Ali. "Plural Identities and Political Choices of the Muslim Community." **A History of Ethnic Conflict in Sri Lanka : Recollection, Reinterpretation & Reconciliation**. Sri Lanka : Marga Institute, 2001.

Anula, Attanayake. **Sri Lanka : Constitutionalism, Youth Protest & Practice**. Sri Lanka : Dept. of History University of Ruhuna Matara, 2001

Austin, Dennis. **Democracy and Violence in India and Sri Lanka**. London : Pinter Publishers, 1994.

De Silva, K.M. **History of Sri Lanka**. (4ed.). Chennai : Oxford University Press, 1997.

- Gamage, Siriand Watson, IB. (eds). **Conflict and Community in Contemporary Sri Lanka**. New Delhi : Sage Publications, 1999.
- Iftekharuzzaman. **Ethnicity and Constitutional Reform in South Asia**. Colombo : Manohar Publishers, 1998.
- Kalpage, Stanley. "Foreign Policy of Independent Sri Lanka". **Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio Economic Review**. Colombo : Sri Lanka Institute of Social and Economic Studies, 1998.
- Kanakasabhai, V. **The Tamils Eighteen Hundred Years Ago**. New Delhi : Asian Educational Services, 1997.
- Mukarji, Apratim. **The War in Sri Lanka : Unending Conflict?** New Delhi : Har-Anand Publications, 2000.
- Narendra, Subramanian. **Ethnicity and Populist Mobilization : Political Parties, Citizens and Democracy in South India**. New Delhi : Oxford University Press. 1999.
- Ran Banda, Seneviratne. **A New Political Concept For Sri Lanka**. Sri Lanka : Friends of New Direction (FOND), 1999.
- S.L., Gunasekara. **A Tragedy of Errors : About Tigers, Talks, Cease fires And The Proposed Constitution**. Colombo : Sinhala Jathika Sangamaya, 2002.
- Wilson, A. Jeyaratnam. **Sri Lanka Tamil Nationalism**. London : Hurst & Company, 2000.

วารสาร

- มติชนรายวัน (19 กันยายน, 2545)
- มติชนรายวัน (1 พฤศจิกายน, 2545)
- มติชนรายวัน (8 มกราคม, 2546)
- Bangkok Post (November 6, 2002)
- Bangkok Post (January 10, 2003)
- Bangkok Post (March 9, 2003)
- Bangkok Post (May 3, 2003)
- Bangkok Post (June 10, 2003)
- Far Eastern Economic Review (May 1, 2003)

บทที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศรีลังกากับประเทศไทย : อดีตสู่ปัจจุบัน

1. นโยบายต่างประเทศของศรีลังกาภายหลังได้รับเอกราช

1.1 ปัจจัยที่กำหนดนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา

1.2 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา

1.3 ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

1.4 ความสัมพันธ์กับกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับไทย

2.1 ด้านพุทธศาสนา

2.2 อารยธรรมแห่งพุทธศาสนา

2.3 ด้านภาษาและวรรณกรรม

2.4 ด้านการทูตและการต่างประเทศ

2.5 ด้านเศรษฐกิจ

2.6 ด้านความร่วมมือทางวิชาการ

1. นโยบายต่างประเทศของศรีลังกาภายหลังได้รับเอกราช

นโยบายต่างประเทศเป็นนโยบายของรัฐนโยบายหนึ่ง ที่เป็นหลักสำคัญของการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของแต่ละประเทศ ทิศทางของนโยบายต่างประเทศจะเป็นอย่างไรนั้น มักขึ้นกับความมั่นคงของประเทศและผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โลกตกอยู่ในสภาวะสงครามเย็น นโยบายต่างประเทศของชาติที่เพิ่งได้รับเอกราชและจัดอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่มักจะคล้ายตามประเทศมหาอำนาจ แต่ประเทศศรีลังกาได้ประกาศนโยบายต่างประเทศเป็นกลางโดยการไม่เข้าผูกพันกับมหาอำนาจฝ่ายใด ศรีลังกายึดถือนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก เป็นสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด สมาชิกกลุ่มประเทศเครือจักรภพ และสมาชิกรายการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียใต้

1.1 ปัจจัยที่กำหนดนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา

สภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของศรีลังกาที่อยู่ใจกลางมหาสมุทรอินเดียเป็นปัจจัยสำคัญของการกำหนดนโยบายต่างประเทศ เพราะมีที่ตั้งเป็นจุดยุทธศาสตร์การเดินเรือสำคัญที่เชื่อมต่อระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้กับเมืองท่าในคลองสุเอซ จากเหตุผลนี้ ทำให้เกาะศรีลังกาเป็นที่ต้องการของชาตินักเดินเรือชาวตะวันตก จนตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตกเป็นเวลานานถึง 443 ปี ในสภาวะของสงครามเย็น ประเทศมหาอำนาจทั้งสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนสนใจขยายอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย ทั้งสหรัฐอเมริกาและอังกฤษตั้งฐานทัพอากาศที่เกาะมัลดีฟส์ (Maldives) กลางมหาสมุทรอินเดีย นอกจากนี้ แม้จะเป็นเกาะไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศใด แต่ศรีลังกาใกล้ชิดกับอินเดียที่เป็นประเทศใหญ่ นโยบายขยายอำนาจของอินเดีย ปัญหาชนชาวมุสลิมที่อยู่ในภาคใต้ของอินเดียและภาคเหนือของศรีลังกา รวมทั้งความสัมพันธ์อันดีระหว่างอินเดียบกับสหภาพโซเวียต ทำให้ศรีลังกาต้องเผชิญกับการต่อสู้ขัดแย้งของมหาอำนาจที่มุ่งแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ในมหาสมุทรอินเดีย จากสภาพการณ์ดังกล่าวศรีลังกาได้หาทางออกเพื่อความอยู่รอดเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งของมหาอำนาจ โดยประกาศเป็นประเทศเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและเรียกร้องให้มหาสมุทรอินเดียเป็นเขตสันติภาพ(Peace Zone)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนกำหนดนโยบายต่างประเทศของ สหราชอาณาจักรให้มีความโน้มเอียงทำความร่วมมือกับฝ่ายทุนนิยมตะวันตก สหราชอาณาจักรมีพื้นฐานความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มประเทศเครือจักรภพ ธนาคารโลกได้จัดให้สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดประเทศหนึ่งในจำนวน 24 ประเทศทั่วโลก(วัดตามรายได้ต่อหัว)¹ กองเอเชียใต้ กระทรวงการต่างประเทศ หน้า 4 กันยายน 2543. สหราชอาณาจักรต้องอาศัยความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตกเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ เหตุผลอีกประการหนึ่ง คือ รัฐบาลสหราชอาณาจักรในช่วงระหว่าง ค.ศ.1960 – 1977 (พ.ศ. 2503-2520) สหราชอาณาจักรไม่ประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเพื่อพัฒนาประเทศ ดังนั้น นับตั้งแต่ ค.ศ. 1977 เป็นต้นมา รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้ปรับเปลี่ยนใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบผสมเปิดรับระบบทุนนิยมให้ชาวต่างชาติมาลงทุนให้สหราชอาณาจักรได้มากขึ้น ซึ่งการลงทุนส่วนใหญ่มาจากกลุ่มประเทศทุนนิยม และสหราชอาณาจักรยังต้องพึ่งพิงการส่งสินค้าออกและการนำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศทุนนิยมตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เยอรมนี เป็นต้น นอกจากนี้ สหราชอาณาจักรมีพื้นฐานความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสังคมกับกลุ่มประเทศเครือจักรภพ(Common Wealth) ได้แก่ อังกฤษ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มทุนนิยมตะวันตก

ปัจจัยทางสังคมด้านกลุ่มเชื้อชาติและกลุ่มศาสนาส่งผลต่อการกำหนดนโยบายความสัมพันธ์กับต่างประเทศของสหราชอาณาจักร ปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติระหว่างกลุ่มสิงหลและกลุ่มทมิฬที่นำไปสู่การต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนของชาวทมิฬ มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสหราชอาณาจักรกับอินเดีย อินเดียเคยเข้าแทรกแซงกิจการภายในสหราชอาณาจักรในช่วงทศวรรษที่ 1980 ทำให้สหราชอาณาจักรไม่พอใจในบทบาทของอินเดียและระมัดระวังในการดำเนินความสัมพันธ์กับอินเดีย

กลุ่มศาสนาที่มีความสำคัญ คือ กลุ่มมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยแต่มีอิทธิพลทางการเมืองในทางภาคตะวันออกของประเทศ กลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายปัญหาตะวันออกกลางของสหราชอาณาจักร สามารถสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลสหราชอาณาจักรตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิสราเอลและสนับสนุนกลุ่มประเทศอาหรับได้ นอกจากนี้ยังกลุ่มพระสงฆ์ในพุทธศาสนาที่ส่วนใหญ่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ ได้มีบทบาทในการต่อต้านสาธารณรัฐประชาชนจีนกรณีที่เกี่ยวข้องกับทิเบต เป็นต้น

¹ กองเอเชียใต้ กระทรวงการต่างประเทศ (กันยายน 2543.) หน้า 4

1.2 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลศรีลังกา

ผู้มีบทบาทกำหนดนโยบายต่างประเทศ คือ นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้นำประเทศและรับผิดชอบด้านความมั่นคงภายในและด้านกิจการต่างประเทศ ดังนั้น แนวคิดและท่าทีบุคลิกภาพของนายกรัฐมนตรีจึงมีผลสำคัญต่อทิศทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของศรีลังกา

นาย ดี. เอส.เสนานายเก(D.S. Senanayake) นายกรัฐมนตรีคนแรกของศรีลังกาภายหลังได้รับเอกราช ได้ดำเนินความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมกับอังกฤษเจ้าอาณานิคมเก่า ยังคงให้อังกฤษมีฐานทัพเรือในศรีลังกา โดยเห็นประโยชน์ที่ได้จากอังกฤษในการช่วยป้องกันประเทศ ศรีลังกาได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศเครือจักรภพ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์โดยร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจและสังคมภายใต้แผนการโคลัมโบ(the Colombo Plan) ซึ่งเริ่มขึ้นเมื่อ ค.ศ.1950 (พ.ศ. 2493) ในทางตรงข้ามศรีลังกาในยุคนี้มีท่าทีเฉยเมยและแข็งกร้าวกับอินเดียและสหภาพโซเวียต แม้ศรีลังกาในยุคนี้จะได้ชื่อว่าใกล้ชิดกับฝ่ายทุนนิยมตะวันตก แต่นายกรัฐมนตรีเสนานายเกได้แสดงบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นอิสระจากฝ่ายทุนนิยมตะวันตก คือ ศรีลังกาเป็นประเทศแรกๆ ที่ให้การรับรองสาธารณรัฐประชาชนจีน และปฏิเสธการอนุญาตให้เนเธอร์แลนด์ใช้เป็นฐานกองทัพอากาศในการต่อสู้กับอินโดนีเซียในสงครามประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย นอกจากนั้น เขายังเป็นผู้นำเอเชียที่สนับสนุนให้จัดตั้งความร่วมมือของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ดี ผู้นำประเทศในยุคนี้ไม่ค่อยให้ความสนใจด้านกิจการต่างประเทศมุ่งพัฒนาประเทศเน้นด้านเกษตรกรรมมากกว่าสนใจด้านการค้าต่างประเทศ

นายกรัฐมนตรีคนที่สองเป็นบุตรชายของนายกรัฐมนตรีคนแรก ชื่อ นายดัดเลย์ เสนานายเก (Dudley Senanayake) ดำเนินนโยบายต่างประเทศเหมือนนายกรัฐมนตรีผู้พ่อแต่มีนโยบายที่เปิดกว้างมากกว่า เช่น ใน ค.ศ. 1952 (พ.ศ. 2495) ศรีลังกาได้ทำข้อตกลงทางการค้าทวิภาคีกับสาธารณรัฐประชาชนจีนในการแลกเปลี่ยนยางพาราของศรีลังกากับข้าวของจีน การทำข้อตกลงครั้งนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินนโยบายเป็นกลางของศรีลังกา ขณะเดียวกันเป็นความตกลงทางการค้าครั้งแรกของสาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีต่อประเทศที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์ จากการเปิดความสัมพันธ์ทางการค้ากับสาธารณรัฐประชาชนดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาไม่พอใจศรีลังกา และประกาศตัดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ศรีลังกา

เซอร์จอห์น โคเตลาวาละ (Sir John Kotelawala) เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่สาม ประกาศดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยอาศัยหลักการของพุทธศาสนา แต่นักวิชาการศรีลังกาวิจารณ์ว่าในทางปฏิบัตินายกรัฐมนตรีผู้นี้ดำเนินการตรงข้ามกับสิ่งที่พูด นโยบายต่างประเทศในยุคนี้เอนเอียงไปทางฝ่ายทุนนิยมตะวันตกอย่างชัดเจน ศรีลังกาให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับสหรัฐ

อเมริกามากกว่าอังกฤษ ศรีลังกาเริ่มสร้างกองทัพของตนเองภายใต้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ อนุญาตให้สหรัฐอเมริกาใช้ประเทศเป็นฐานทัพอากาศส่งกำลังบำรุงช่วยฝรั่งเศสในสงครามอินโดจีน ปฏิเสธที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศคอมมิวนิสต์ อันมีส่วนทำให้สหภาพโซเวียตงดออกเสียงให้ศรีลังกาเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ นายกรัฐมนตรีโคเตลาลาละ ได้แสดงบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมผู้นำเอเชียที่กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย เมื่อ ค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) และค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) และการประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดที่เมืองบันดุง ประเทศอินโดนีเซีย ในการร่วมกันแก้ไขปัญหาในภูมิภาคเอเชีย และศรีลังกายังเป็นเจ้าภาพจัดประชุมนานาชาติที่กรุงโคลัมโบเมื่อ ค.ศ. 1954 (พ.ศ. 2497) เป็นการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหามลายู ก่อให้เกิดว่า ศรีลังกาในรัฐบาลยุคนี้ได้แสดงบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น

นายกรัฐมนตรีคนที่สี่ คือ นายบันดาร์นาเยก (S.W.R.D. Bandaranaike) เป็นผู้เริ่มต้นนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด สาเหตุเนื่องมาจากมีความขัดแย้งทางการเมืองภายในระหว่างกลุ่มนิยมนามาร์กซิสต์นิยมซ้ายกับกลุ่มฝ่ายขวานิยมตะวันตก และสถานการณ์ของโลกที่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสงครามเย็น นายกรัฐมนตรีศรีลังกาจึงมีความเห็นว่าแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อความอยู่รอด คือ การยึดนโยบายเป็นกลางที่ไม่อยู่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นมิตรกับทุกประเทศ ไม่เป็นศัตรูกับใคร ๆ (“friends of all, enemies of none”) โดยยึดตัวอย่างของประเทศสวิตเซอร์แลนด์เป็นสำคัญ อีกทั้งการใช้นโยบายดังกล่าวนี้จะทำให้ศรีลังกาสามารถเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ นายกรัฐมนตรีบันดาร์นาเยกแสดงให้เห็นว่าศรีลังกามีความเป็นรัฐอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เขาเสนอโครงการการป้องกันความมั่นคงร่วมในภูมิภาคเอเชียได้ประกอบด้วยอินเดีย ปากีสถาน พม่าและศรีลังกา เขาแสดงบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศครั้งแรก คือ ประนามการบุกรุกของอังกฤษและฝรั่งเศสต่ออียิปต์ในกรณีวิกฤตการณ์คลองสุเอซ ซึ่งกระทบต่อเศรษฐกิจของศรีลังกา เพราะการค้าระหว่างประเทศของศรีลังกาที่ต้องอาศัยผ่านคลองสุเอซมีมูลค่ากว่าครึ่ง คือ เป็นมูลค่าสินค้าออกประมาณ 65 – 70 % และมูลค่าสินค้าเข้าประมาณ 45 – 50 %¹ อย่างไรก็ตาม ศรีลังกายังไม่ได้ถอนตัวจากการเป็นประเทศสมาชิกในเครือจักรภพ โดยให้เหตุผลว่า กลุ่มประเทศเครือจักรภพยังคงมีประโยชน์ในฐานะเป็นพลังที่สามระหว่างกลุ่มประเทศมหาอำนาจ

¹ K.M. De Silva, Sri Lanka: A Survey. (Honolulu : The University Press of Hawaii, 1977) p. 343.

สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในนโยบายเป็นกลางของศรีลังกาในรัฐบาลยุคนี้ คือ การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ อันได้แก่ สหภาพโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเริ่มจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และแสวงหาความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและความรู้ทางเทคโนโลยี และก้าวไปสู่ความสัมพันธ์ทางการค้า รัฐบาลชุดนี้มีท่าทีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเอนเอียงไปทางฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์ เห็นได้จากการลงเลที่เจ้าหน้าที่สหภาพโซเวียตกรณีการเข้ารุกรานฮังการี และกรณีจีนเข้ายึดครองทิเบตกลับถือว่าเป็นเรื่องกิจการภายในของจีน จากท่าทีของรัฐบาลในกรณีจีน – ทิเบต นี้สร้างความไม่พอใจแก่กลุ่มชาวพุทธในประเทศเป็นอย่างมาก

ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นายบันดาร์นาเยได้แสดงบทบาทความเป็นผู้นำเอเชียเช่นเดียวกับผู้นำเอเชียอื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่มประเทศโลกที่สาม คือ การประกาศดำเนินนโยบายเป็นกลางที่เอนเอียงไปทางฝ่ายสังคมนิยม เช่นเดียวกับนายจาวันฮาร์ลาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีอินเดีย ประธานาธิบดีซูการ์โน แห่งอินโดนีเซีย และนายโจว เอนไหล นายกรัฐมนตรีสาธารณรัฐประชาชนจีน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ นอกเหนือจากสภาพการเมืองระหว่างประเทศในยุคนั้นที่กลุ่มประเทศโลกที่สามจะมีนโยบายต่างประเทศในลักษณะดังกล่าวแล้ว สภาพการเมืองภายในศรีลังกาที่พวกฝ่ายนิยมซ้ายมีอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศดำเนินนโยบายในลักษณะนี้

นางศิริมาโว บันดาร์นาเย นายกรัฐมนตรีคนถัดมาดำเนินนโยบายตามสามีแต่มีความเป็นสังคมนิยมและต่อต้านตะวันตกมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหรัฐอเมริกา ดังเช่น เมื่อช่วงทศวรรษ 1970 รัฐบาลได้ขอให้มูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) และกลุ่มอาสาสมัครสันติภาพ (Peace Corps) ถอนตัวออกจากศรีลังกาในเหตุการณ์สำคัญ คือ เมื่อ ค.ศ. 1963 (พ.ศ. 2506) รัฐบาลศรีลังกาประกาศพระราชบัญญัติการโอนกิจการเป็นของรัฐสำหรับธุรกิจน้ำมันของชาวต่างชาติ มีผลให้บริษัทน้ำมันของอังกฤษและสหรัฐอเมริกาถูกยึดกิจการ โดยไม่มีการจ่ายเงินชดเชยให้แต่อย่างใด ผลคือ สหรัฐอเมริกาตัดความช่วยเหลือทั้งหมดที่เคยมีให้กับศรีลังกา ในทางกลับกัน ศรีลังกาได้เพิ่มความสัมพันธ์อันดีกับสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น การเยี่ยมเยียนระหว่างกันในระดับผู้นำประเทศ การทำข้อตกลงการค้าทางเรือร่วมกัน

นางบันดาร์นาเยเพิ่มบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศให้แก่ศรีลังกาในฐานะประเทศชั้นนำของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด โดยในการประชุมกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด กรุงเบลเกรด ค.ศ. 1961 (พ.ศ. 2504) กรุงโคลัมโบ ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) และ กรุงไคโร ค.ศ. 1964 (พ.ศ. 2507) นางบันดาร์นาเยได้ประกาศจุดยืนร่วมกับชาติอื่น ๆ ในการเป็นกลุ่มพลังที่สามและกล่าวประนามการสะสมและการใช้อาวุธนิวเคลียร์ นอกจากนี้ ศรีลังกายังได้เสนอ

ตัวเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างอินเดียนกับจีนด้วย แม้จะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม การที่ศรีลังกามีภาพพจน์ที่ดีในกลุ่มประเทศโลกที่สาม ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้าของศรีลังกากับกลุ่มประเทศเหล่านี้ดำเนินไปด้วยดี

นายดัตต์เลห์ เสนานายเก ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อมาใน ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) ในยุคนีศรีลังกากลับไปคืนดีกับตะวันตก โดยรับข้อเสนอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาภายใต้ความช่วยเหลือของ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF) และธนาคารแห่งเอเชีย (Bank of Asia) ยินยอมให้ฝ่ายตะวันตกเข้ามาลงทุนในศรีลังกาเพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจที่กำลังย่ำแย่ ในยุคนีศรีลังกามีความสัมพันธ์ค่อนข้างชาเย็นกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยหันไปสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและการกีฬากับไต้หวัน และยังมีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยียนระหว่างผู้นำประเทศด้วย แม้จะไม่พอใจเท่าใดนัก แต่สาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้ตัดความช่วยเหลือศรีลังกาแต่ประการใด ยังคงทำความตกลงร่วมกันกับศรีลังกาอีกครั้งด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจตามโครงการ ยางพาราแลกข้าว เมื่อ ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) และให้ความช่วยเหลือก่อตั้งศูนย์โรงงานสิ่งทอในศรีลังกา ดังนั้น ศรีลังกาจึงให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผยในการที่สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติ ส่วนความสัมพันธ์กับสหภาพโซเวียต ในยุคนีไม่มีอะไรน่าสนใจเป็นพิเศษ ขณะที่ความสัมพันธ์กับอินเดียเริ่มดีขึ้นแม้จะมีปัญหาความตึงเครียดเรื่องการเมืองกันอยู่ แต่เริ่มมีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยียนระหว่างกันและสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน

เมื่อนางสิริมาโว บันดาร์นาายเกได้กลับเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งเมื่อ ค.ศ. 1970 (พ.ศ. 2513) แม้ว่ารัฐบาลยุคนี้จะเป็นรัฐบาลผสมหลายพรรคและมีพรรคคอมมิวนิสต์เข้าร่วมรัฐบาลด้วย แต่นางบันดาร์นาายเกยังคงสามารถรักษากำหนดนโยบายต่างประเทศไว้ได้ นางบันดาร์นาายเก ดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะเดิมเหมือนสมัยที่นางเป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก กล่าวคือ ศรีลังกาถอนตัวจากการคบหาชาติตะวันตก หันไปสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ ได้แก่ เยอรมนีตะวันออก เวียดนามเหนือ และเกาหลีเหนือ ตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิสราเอล กรณีอิสราเอลเข้ายึดครองดินแดนปาเลสไตน์โดยไม่ฟังเสียงขององค์การสหประชาชาติ

ขณะเดียวกัน ศรีลังกาได้กระชับความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนมากขึ้น โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนให้เงินกู้แบบไม่มีดอกเบี้ยแก่ศรีลังกาในการพัฒนาด้านอุปโภคบริโภค และยังให้ความช่วยเหลือทางด้านอุตสาหกรรมและการทหาร อีกทั้งได้มอบของขวัญสำคัญให้แก่ศรีลังกา คือ หอประชุมนานาชาติบันดาร์นาายเก (Bandaranaike Memorial

International Conference Hall) ที่กรุงโคลัมโบ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งสัมพันธไมตรีระหว่างสองประเทศ

ทั้งสหภาพโซเวียตและอินเดียไม่สบายใจนักกับความสัมพันธที่กระชับแน่นระหว่างศรีลังกากับสาธารณรัฐประชาชนจีน หนังสือพิมพ์รัสเซียและอินเดียวิจารณ์ว่า เป็นแผนการของจีนที่จะขยายอำนาจในมหาสมุทรอินเดีย แต่ศรีลังกาอ้างว่า ความสัมพันธ์ศรีลังกา - จีนมาจากการทำสนธิสัญญาร่วมกันระหว่างสหภาพโซเวียตกับอินเดียเมื่อ ค.ศ. 1971 (พ.ศ. 2514) เช่นกัน อย่างไรก็ดี สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ศรีลังกาบ้างแต่ไม่มากนัก ส่วนอินเดียได้ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับศรีลังกาในระดับตั้งคณะกรรมการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เมื่อ ค.ศ. 1972 (พ.ศ. 2515) ในรูปของการมีหน่วยงานอย่างเป็นทางการ

จากการที่ประเทศประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ นางบันดารนาเยเกจึงต้องเริ่มเปลี่ยนท่าทีที่มีต่อฝ่ายตะวันตกโดยหันมาเป็นมิตรและวางตัวเป็นกลางมากขึ้น เพราะหวังพึ่งพิงความช่วยเหลือทางการเงินและการลงทุนจากตะวันตก ในด้านการเมืองระหว่างประเทศช่วงระยะทศวรรษที่ 1970 มหาอำนาจเข้ามาแข่งขันอำนาจในมหาสมุทรอินเดียมากขึ้น เพราะเป็นเส้นทางสำคัญของการขนส่งน้ำมันจะตะวันออกกลาง และเกิดสงครามกลางเมืองในอัฟกานิสถานที่สหภาพโซเวียตเข้าแทรกแซงในสงครามครั้งนี้ ศรีลังกาได้ปฏิเสธการขอใช้น่านน้ำของศรีลังกาเป็นที่จอดกองเรือรบทั้งของสหภาพโซเวียตและของสหรัฐอเมริกา อีกทั้งศรีลังกาได้เสนอต่อองค์การสหประชาชาติให้ประกาศให้เขตมหาสมุทรอินเดียเป็นเขตสันติภาพ (Indian Ocean as a Peace Zone) ปลอดภัยจากการแข่งขันอำนาจระหว่างมหาอำนาจฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งแสดงความไม่พอใจในการที่อังกฤษและสหรัฐอเมริการ่วมกันตั้งฐานทัพทางทหารที่เกาะ Diego Gracia ซึ่งตั้งอยู่

ใจกลางมหาสมุทรอินเดีย แต่อย่างไรก็ตามปฏิกิริยาและท่าทีต่าง ๆ ของรัฐบาลศรีลังกาก็ไม่เป็นผล

ปัญหาความทรุดโทรมทางเศรษฐกิจเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่ผลักดันให้รัฐบาลศรีลังกาต้องหันมาอาศัยความช่วยเหลือจากต่างชาติ จึงมีผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของศรีลังกาดังแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา จากแนวอุดมคติไปสู่แนวทางที่สามารถปฏิบัติได้จริงเพื่อผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ นโยบายต่างประเทศของศรีลังกาในยุคหลังโน้มเอียงไปหาความช่วยเหลือจากอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและอินเดียมากขึ้น เช่น รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีจี.วี.เวเรเดเน (J.R. Jayewardene, 1977 – 1978 / พ.ศ. 2520-2521) มีนโยบายเศรษฐกิจที่ลดบทบาทภาครัฐแต่ส่งเสริมบทบาทของเอกชนในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมการค้า อุตสาหกรรมและการลงทุนจากต่างประเทศ สร้างความสัมพันธ์กับโลกภายนอกมากขึ้น อย่างไรก็ดีตาม แม้ในระยะหลังศรีลังกาจะมีนโยบายกระชับความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศตะวันตก

มากขึ้น โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศในเครือจักรภพ แต่ศรีลังกาก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสาธารณรัฐประชาชนจีน¹ การสร้างความสัมพันธ์ที่เปิดกว้างกับทุกกลุ่มการเมืองของโลก ส่งผลดีที่ทำให้มีหลายประเทศแสดงเจตจำนงเข้าช่วยแก้ไขปัญหาระหว่างเมืองภายในศรีลังกา ดังจะเห็นได้จากปัญหาสงครามเพื่อแบ่งแยกดินแดนระหว่างรัฐบาลศรีลังกากับกลุ่มพยัคฆ์หมิฟอแลม (LTTE) ซึ่งได้มีการเจรจาสันติภาพระหว่างทั้งสองฝ่ายในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เริ่มเห็นเค้าลางความสำเร็จในการเจรจาสันติภาพ เมื่อมีหลายประเทศเป็นตัวกลางจัดให้มีการเจรจาระหว่างกัน รวมทั้งเสนอความช่วยเหลือเพื่อบูรณะฟื้นฟูประเทศศรีลังกา

1.3 ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน

ประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญของศรีลังกา ได้แก่ อินเดีย ปากีสถานและบังคลาเทศ โดยเฉพาะอินเดียมีความสำคัญในฐานะประเทศมหาอำนาจของเอเชียใต้ ทางตอนใต้ของอินเดียมีประชากรเชื้อสายทมิฬประมาณ 60 ล้านคน และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวทมิฬทางตอนเหนือของศรีลังกา ซึ่งมีปัญหาขัดแย้งกับรัฐบาลศรีลังกา ทั้งศรีลังกาและอินเดียต่างพยายามร่วมมือกันแก้ปัญหาดังกล่าว โดยอินเดียยืนยันจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของศรีลังกาและไม่อนุญาตให้องค์กรใดใช้อินเดียเป็นแหล่งปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลศรีลังกา สำหรับปากีสถานและบังคลาเทศนั้น ศรีลังกาได้ร่วมกับสองประเทศนี้ตั้งชมรมเดินเรือ มีเส้นทางเดินเรือครอบคลุมถึงบริเวณทะเลแดง นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงในการตั้งสภาหอการค้าและบริการการบินระหว่างศรีลังกากับบังคลาเทศ นอกจากนี้ศรีลังกายังเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาคเอเชียใต้ซึ่งมีประเทศเพื่อนบ้านเป็นสมาชิกด้วย

1.4 ความสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศ

ศรีลังกาเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติเมื่อ ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498) และเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non Aligned Movement) สมาชิกสมาคมความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation: SARRC) สมาชิกกลุ่มแกนนำ Indian Ocean Rim (IORARC) สมาชิกกลุ่มประเทศเครือจักรภพ (Common Wealth) สมาชิกแผนการโคโลมโบ

¹ Stanly Kalpage. "Foreign Policy of Independent Sri Lanka". Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio – Economic Review. (Colombo : Sri Lanka Institute of Social and Economic Studies, 1998) p. 547 – 549.

(Colombo Plan) และเป็นสมาชิกร่วมก่อตั้งกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังคลาเทศ - อินเดีย - ศรีลังกา - ไทย ในที่นี้จะกล่าวถึงบทบาทของศรีลังกาในองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของศรีลังกา

ศรีลังกา : กลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด(Non Aligned Movement: NAM)

จากนโยบายต่างประเทศที่ยืนยันความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ศรีลังกาจึงเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในองค์การกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ซึ่งเป็นกลุ่มพลังการเมืองกลุ่มใหม่ของโลกที่ไม่ต้องการอยู่ทั้งฝ่ายประเทศทุนนิยมตะวันตกและฝ่ายประเทศสังคมนิยม คอมมิวนิสต์ ศรีลังกาได้รับเป็นเจ้าภาพในการประชุมสุดยอดของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดขึ้นในเอเชียเป็นครั้งแรกระหว่างวันที่ 16 – 19 สิงหาคม ค.ศ. 1976 (พ.ศ. 2519) มีประเทศเข้าร่วมประชุม 86 ประเทศ โดยมีสาระสำคัญของการประชุม คือ มุ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมทั้งพิจารณาปัญหาทางการเมืองและความขัดแย้งของบรรดาประเทศสมาชิก ในระหว่างวันที่ 4 – 10 มิถุนายน ค.ศ. 1976 ได้มีการประชุมรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ณ กรุงโคลัมโบ เพื่อพิจารณาปัญหากัมพูชา ปัญหาปาเลสไตน์ ปัญหากลุ่มประเทศอาหรับให้ระงับการเป็นสมาชิกภาพของอียิปต์ ขณะเดียวกันได้ออกแถลงการณ์เรียกร้องให้กลุ่มประเทศเป็นกลางและประเทศกำลังพัฒนาเข้าร่วมประชุมวาระพิเศษขององค์การสหประชาชาติเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศในค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) ปัจจุบันศรีลังกายังคงเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญของกลุ่มองค์กรนี้

ศรีลังกา : องค์การความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย

สถานการณ์ของโลกนับตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 ที่สงครามเย็นเริ่มคลี่คลายลง เศรษฐกิจระหว่างประเทศและกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศต่างๆ ถูกผูกโยงเกี่ยวพันกันมากยิ่งขึ้น การรวมตัวเพื่อความร่วมมือระดับภูมิภาคจึงทวีความสำคัญ ความสำเร็จของความร่วมมือระดับภูมิภาค อันได้แก่ กลุ่มประเทศยุโรปในนาม “สหภาพยุโรป” และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในนาม สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน เป็นต้นตัวอย่างอันดีที่ทำให้ประเทศในภูมิภาคอื่นๆ เริ่มต้นตัวสร้างความร่วมมือระหว่างกัน โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

มีการรวมกลุ่มจัดตั้งองค์การความร่วมมือในกลุ่มประเทศเอเชียใต้ด้วยตนเอง และองค์การความร่วมมือระหว่างกลุ่มภูมิภาค เช่น ระหว่างภูมิภาคเอเชียใต้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งศรีลังกาได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมือเหล่านี้ คือ

องค์การความร่วมมือภูมิภาคเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation : SAARC)

ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ.1985 (พ.ศ. 2528) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 7 ประเทศ คือ บังคลาเทศ ภูฏาน อินเดีย มัลดีฟส์ เนปาล ปากีสถานและศรีลังกา เป็นองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศเอเชียใต้ แต่การดำเนินงานขององค์กรนี้ไม่ประสบความสำเร็จนัก ยังขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง สาเหตุมาจากประเทศสมาชิกยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน หลายกรณี เช่น ปัญหาความขัดแย้งกรณีแคชเมียร์ระหว่างอินเดียกับปากีสถาน ปัญหาความขัดแย้งเรื่องขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชาวทมิฬระหว่างอินเดียบกับศรีลังกา เป็นต้น นอกจากนี้ อินเดียซึ่งจัดเป็นประเทศใหญ่ในเอเชียใต้ที่ควรจะมีบทบาทความเป็นผู้นำกลุ่มยังไม่ให้ความสำคัญกับองค์กรนี้เท่าที่ควร แต่จะสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของตนโดยอาศัยความสัมพันธ์กับองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศหรือความร่วมมือลักษณะทวิภาคีมากกว่า¹ อย่างไรก็ตาม มีความพยายามสร้างความร่วมมือกันภายใต้ความตกลงการให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกที่เรียกว่า “ The South Asian Preferential Trading Arrangement” (SAPTA) ซึ่งจะเป็นแนวทางนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียใต้ (South Asian Free Trade: SAFTA) ต่อไปในอนาคต การทำข้อตกลงการให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียใต้ หรือ SAPTA นี้เริ่มเมื่อ ค.ศ.1995 (พ.ศ. 2538) มีสินค้าจำนวน 226 รายการที่ได้รับสิทธิพิเศษด้านการลดภาษี ซึ่งศรีลังกามีสินค้าเพียง 62 รายการจากจำนวน 226 รายการ คิดเป็นมูลค่าเพียง 1 % ของมูลค่าสินค้าออก(ใน ค.ศ. 1994) เท่านั้น ดังนั้น ในการแลกเปลี่ยนสินค้าภายใต้ข้อตกลง SAPTA สำหรับศรีลังกามีผลด้านเสียเปรียบหรือเสียประโยชน์เมื่อเทียบกับประเทศใหญ่ เช่น อินเดียที่มีสินค้าจำนวนหลายรายการมากกว่าศรีลังกา ย่อมได้สิทธิพิเศษในการลดภาษีได้มากกว่า² นอกเหนือจากข้อตกลงพิเศษเรื่องการค้าแล้ว กลุ่มประเทศสมาชิก SAARC ยังตกลงวางแผนร่วมกันทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม การขยายตลาดการค้าร่วมกัน เป็นแผน 5 ปี ระหว่าง ค.ศ. 2001–2005 โดยมีเป้าหมายไปสู่การจัดตั้ง SAFTA ในส่วนความร่วมมือทางด้านสังคม ประเทศสมาชิกให้ความสนใจตกลงแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เพื่อแก้ไขปัญหาประชากร การขาดความยากจน การพัฒนาสวัสดิการของสตรีและ

¹ Abul Kalam. Subregionalism in Asia: ASEAN and SAARC Experiences. (New Delhi : UBS Publishers' Ltd., 2001) p. 185 – 192.

² ADV de S Indraratna. “Asian Regional Cooperation vis-a-vis Sri Lanka” in Fifty Years of Sri Lanka's Independence A Socio – Economic Review. p 535 – 536.

เด็ก การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และยังร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายและการค้า ยาเสพติดด้วย

ความร่วมมือกลุ่มประเทศมหาสมุทรอินเดีย

Indian Ocean Marine Affairs Co-operation: IOMAC

องค์กรความร่วมมือนี้เกิดขึ้นจากแนวคิด "เขตสันติภาพในมหาสมุทรอินเดีย" (The Indian Ocean as a Zone of Peace : IOZP) ซึ่งศรีลังกาต้องการให้แนวคิดได้เกิดการกระทำขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่าง ใน ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524) ศรีลังกาจึงได้นำเสนอต่อประเทศที่มีอาณาเขตติดมหาสมุทรอินเดียให้สร้างร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยศรีลังกาเสนอให้สร้างความร่วมมือกับกลุ่มชาติอุตสาหกรรมตะวันตกเพื่อจะได้ช่วยในการลงทุนพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย แต่อินเดียปฏิเสธแนวคิดของศรีลังกาในเรื่องนี้ เพราะอินเดียถือว่ามหาสมุทรอินเดียเป็นเขตอิทธิพลของตน อินเดียจึงไม่สนใจให้ความร่วมมือกับโครงการนี้

จนกระทั่งเมื่อ ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) อินเดียสนับสนุนความคิดของประเทศ มอริเชียส (Mauritius) ที่เสนอให้มีการร่วมมือระหว่างประเทศในบริเวณมหาสมุทรอินเดีย อินเดีย เป็นผู้นำจัดประชุมครั้งแรก 7 ประเทศ ประกอบด้วย ออสเตรเลีย อินเดีย เคนยา มอริเชียส โอมาน สิงคโปร์ และอัฟริกาใต้ โดยมีได้เชิญศรีลังกาทั้งที่ศรีลังกาเป็นต้นคิดในโครงการดังกล่าว ในเวลาต่อมาศรีลังกาได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการร่วมกับอีก 6 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย โมซัมบิก แทนซาเนีย และเยเมน มีการพบปะระหว่างกลุ่มประเทศทั้ง 14 ชาติครั้งแรกเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) เพื่อร่วมกันจัดตั้งองค์กรความร่วมมือกลุ่มประเทศมหาสมุทรอินเดีย หรือ IORARC

Indian Ocean Rim Association for Regional Co-operation: IORARC

องค์กรความร่วมมือกลุ่มประเทศมหาสมุทรอินเดียก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 14 ประเทศดังที่ได้กล่าวข้างต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และเทคโนโลยี ความแตกต่างของกลุ่ม IORARC จากกลุ่ม SAARC กลุ่ม AFTA หรือกลุ่ม APEC คือ มิได้เป็นองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาค แต่เป็นองค์กรที่ประสานความร่วมมือขององค์กรระดับภูมิภาคต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพราะประเทศสมาชิกของ IORARC ประกอบด้วยประเทศสมาชิกของ SAARC สองประเทศ คือ อินเดียและศรีลังกา ประเทศสมาชิกของ AFTA สี่ประเทศ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์และไทย และประเทศสมาชิกของ APEC ห้าประเทศ คือ สี่ประเทศจากกลุ่ม AFTA และประเทศออสเตรเลีย จากลักษณะดังกล่าว จะทำให้ประเทศสมาชิก IORARC สามารถ

ขยายความร่วมมือกับองค์กรความร่วมมือต่างๆ ได้มากขึ้น IORARC จึงเป็นองค์กรประสานระหว่าง SAARC, APEC, AFTA และ ASEAN ไปโดยปริยาย

IORARC จัดเป็นองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียใต้ที่พยายามสร้างความร่วมมือทางการค้าระหว่างภูมิภาค ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ เงินทุนและเทคโนโลยีภายในภูมิภาค และยังมีความร่วมมือด้านความมั่นคงอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านการทหาร เช่น เรื่องยาเสพติด การก่อการร้าย การฟอกเงิน การอพยพอย่างผิดกฎหมาย และเรื่องสุขภาพการแพทย์ เป็นต้น¹ ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปรากฏว่า นายรณสิงห์ เปรมดาสะ นายกรัฐมนตรีศรีลังกาเคยแสดงความจำนงจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียน เพราะต้องการช่วยรักษาสันติภาพในภูมิภาคนี้ ซึ่งก่อนหน้านี้ศรีลังกาเคยเสนอขอให้สมาคมอาเซียนแก้ไขกฎบัตรหรือธรรมนูญของอาเซียนเพื่อให้ฐานะผู้สังเกตการณ์แก่บางประเทศที่อาจตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียนได้ แต่นายเติ่งกู อามัด ริชาอุดดิน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของมาเลเซียคัดค้าน เพราะศรีลังกาเป็นประเทศที่อยู่นอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสมัครเป็นสมาชิกอาเซียนจึงมีคุณสมบัติไม่ตรงตามสภาพภูมิศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ศรีลังกาจึงมิได้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมอาเซียน²

อย่างไรก็ตาม ศรีลังกาเป็นสมาชิกของกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังคลาเทศ-อินเดีย-ศรีลังกา-ไทย (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation: BISTEC) ซึ่งไทยเป็นผู้ริเริ่มโครงการนี้จากความคิดของดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ สมัยเมื่อดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจของรัฐบาลนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย เพราะไทยเล็งเห็นความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของเอเชียใต้ โดยเฉพาะศักยภาพทางเศรษฐกิจ โครงการ BISTEC ประสบความสำเร็จเป็นรูปร่างเมื่อ ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) มีการลงนามความตกลงร่วมกันระหว่างบังคลาเทศ อินเดีย ศรีลังกา และไทย ซึ่งพม่าได้แสดงความสนใจจะเข้าร่วมโครงการด้วย โครงการนี้มุ่งสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การพลังงาน เทคโนโลยี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการท่องเที่ยว³

¹ Stanly Kalpage. "Foreign Policy of Independence Sri Lanka". Fifty Years of Sri Lanka's Independence A Socio – Economic Review. p 549 – 550.

² ดนัย ไชโยธา. มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้ เล่ม 2. (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2537) หน้า 520.

³ บทความ "เปิดชุมทอง อินเดีย-เอเชียใต้ ต้นเหตุทักษิณบินด่วนเจาะไข่แดง" (มติชนรายวัน วันจันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545) หน้า 2.

2. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศศรีลังกากับประเทศไทย

นับตั้งแต่อดีต ศรีลังกาและไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตลอดมา โดยมีแกนหลักคือ สัมพันธไมตรีทางพุทธศาสนาที่ชาวสิงหลและชาวไทยนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทเหมือนกัน การแลกเปลี่ยนทางพุทธศาสนาระหว่างสองดินแดนนี้ ก่อให้เกิดผลผลิตร่วมกันทางด้านปรัชญา จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนา อาจกล่าวได้ว่า ศรีลังกาและไทยมีรากฐานทางอารยธรรมเดียวกัน คือ อารยธรรมของพุทธศาสนา ซึ่งมิใช่เฉพาะแต่ด้านคำสอนธรรมในพระพุทธรูปศาสนา แต่พระพุทธรูปศาสนายังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ปรัชญา จริยธรรม ค่านิยมทางสังคม ศิลปะ วัฒนธรรม และวรรณกรรม ในสมัยปัจจุบันศรีลังกาและไทยได้ขยายความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในทางการค้า การลงทุน การแลกเปลี่ยนทางวิชาการ และยังมีบทบาทร่วมกันด้านการเมืองระหว่างประเทศ

ด้านพุทธศาสนา

ศรีลังกาและไทยมีความสัมพันธ์ด้านพุทธศาสนาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในลักษณะการแลกเปลี่ยนเป็น "ผู้ให้และผู้รับ" ซึ่งกันและกัน เพราะไทยเป็นผู้รับพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ส่วนพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบสยามวงศ์ก็ได้วางรากฐานในศรีลังกา ศาสนาพุทธ นิกายเถรวาทได้วางรากฐานในศรีลังกามาเป็นระยะเวลายาวนานถึง 2,500 ปีเศษ ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ศรีลังกา อีกทั้งยังมีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับไทยด้วย จึงมีความสำคัญต้องอธิบายเพื่อความเข้าใจอย่างกระจ่างชัด

พุทธศาสนาในศรีลังกา

ศาสนาดั้งเดิมของชาวพื้นเมืองศรีลังกา ได้แก่ การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น การบูชายักษ์ เทวดาและเจ้าต่างๆ เมื่อชาวสิงหลเข้ามามีบทบาทในศรีลังกาได้นำศาสนาพราหมณ์จากอินเดียเข้ามาเผยแพร่บริเวณภาคเหนือและภาคกลางของเกาะ ประชาชนทุกชนชั้นตั้งแต่พระมหากษัตริย์ตลอดจนถึงประชาชนรับนับถือศาสนาพราหมณ์ นอกจากนี้ยังมีศาสนาอื่นจากอินเดียเข้าไปเผยแพร่ในศรีลังกา เช่น ศาสนาเชนและศาสนาฮินดูเป็นต้น

จุดเริ่มต้นของพุทธศาสนาในศรีลังกา เมื่อพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ (Devanampiyatissa) กษัตริย์แห่งศรีลังกาได้สร้างสัมพันธไมตรีกับพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งแคว้นปาตลีบุตร ประเทศอินเดีย พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เมื่อทรงได้ทำสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ 3 เมื่อ 307 (พ.ศ. 218)¹ ปีก่อนคริสตกาล หลังจากนั้นได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนาในแคว้นดินแดนต่าง ๆ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระมหินทเถระซึ่งเป็นพระโอรสที่ผนวชเป็นพระภิกษุและพระภิกษุ 4 รูปเป็นสมณทูตไปศรีลังกา

การเผยแผ่ธรรมในพุทธศาสนาของพระมหินทเถระสร้างความเลื่อมใสแก่พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนประชาชนศรีลังกาได้เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้นเป็นลำดับ วัดแห่งแรกที่สร้างขึ้น คือ วัดมหาวิหาร เดิมเป็นบริเวณราชอุทยานพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะและพระบรมวงศานุวงศ์ได้ทรงพบและสนทนาธรรมกับพระมหินทเถระเป็นครั้งแรก ที่ยอดเขามิสสะกะ หรือเรียกว่า มิสสกบรพต ปัจจุบันเรียกว่า มิหินตะเล อยู่ห่างจากเมือง

อนูราธปุรี 7 กิโลเมตร เมื่อพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในศรีลังกาขึ้นเป็นลำดับ มีการสร้างสถูป วิหาร และกุฏิเพื่อประดิษฐานพุทธศาสนามากมาย นอกจากนี้พระมหินทเถระทรงขอให้พระภิกษุสาธุชนนามว่า สังฆมิตตาเถรี (Sanghamitta) เดินทางไปบวชให้ภิกษุณีชาวศรีลังกาและนางได้นำ **หน่อกิ่งตอนพระศรีมหาโพธิ์ (Sri Maha Boodhi)** จากพุทธคยามาปลูกที่เมืองหลวงอนูราธปุระ

จนกระทั่งเมื่อถึงสมัยพระเจ้าสิริเมฆวณณะ (Sirimeghawanna) มีเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่ง คือ มีผู้นำเอา **พระทันตธาตุหรือ พระเขี้ยวแก้ว (The Tooth Relics)** ของพระพุทธเจ้าจากทันตะปุระในแคว้นกัลิงครัฐ ประเทศอินเดียมาสู่ศรีลังกาเมื่อ ค.ศ. 311 (ตามประวัติที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนังวัดกัลยาณีมหาวิหารเล่าว่า เจ้าชายทันตกุมาร (Prince Danta) และเจ้าหญิงเหมมาลา (Princess Hemamali) เป็นผู้นำมาโดยซ่อนไว้ในพระเกศาของเจ้าหญิงเหมมาลา) พระเจ้าสิริเมฆวณณะได้อัญเชิญพระทันตธาตุประดิษฐานไว้ในสถานที่พิเศษในเมือง และทรงอัญเชิญให้ประชาชนมานมัสการเป็นประจำทุกปี

พระมหากษัตริย์ศรีลังกาทรงอุปถัมภ์พุทธศาสนาเป็นอย่างดี พุทธศาสนาได้กระจายเผยแผ่เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนส่วนมาก เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าได้กับศาสนาพราหมณ์และศาสนาดั้งเดิมที่ประชาชนยังนิยมนับถืออยู่ ศรีลังกาจึงเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา มีการสังคายนาพระไตรปิฎกและจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรเมื่อราว 80 ปีก่อนคริสตกาล (พ.ศ. 433)² ในระหว่างรัชสมัยพระเจ้าวัฏฏคามณี อาณาจักรอนูราธปุระ กลายเป็น

¹ คู่มือสังคีตติกา ชำระโดย ผ.กิตติสาโร, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เสียงเสียงจงเจริญ, 2495) หน้า 26.

² พึ่งอ้าง, หน้า 47.

ศูนย์กลางเผยแผ่พุทธศาสนาไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้แต่นักปราชญ์ชาวอินเดียก็ได้เดินทางมาศรีลังกาเพื่อศึกษาพุทธศาสนาเพิ่มเติม

ความเจริญทางศาสนาทำให้มีการพัฒนาด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้างพุทธสถานต่าง ๆ เช่น การสร้างโบสถ์วิหารด้วยหินแกรนิตขนาดใหญ่ที่อนุราธปุระ ในคริสต์ศตวรรษที่ 4 พระเจ้าเมฆวณณะได้รับพระราชานุญาตจากพระเจ้าสมุทรรคุปต์ กษัตริย์ราชวงศ์คุปตะ เพื่อสร้างวัดพุทธคยาสำหรับผู้จาริกแสวงบุญชาวศรีลังกาได้พักอาศัย พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตจิตใจชาวศรีลังกามากทั้งด้านภาษา วรรณกรรม ศิลป ความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม สถาบันการเมืองการปกครองล้วนแต่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาทั้งสิ้น

สมัยโปโลนนารูวะ (Polonnaruwa Period, คริสต์ศตวรรษที่ 12-13) ที่มีเมืองชื่อเดียวกันเป็นเมืองหลวงศูนย์กลางอำนาจแห่งที่สองของศรีลังกา ศรีลังกาประสบปัญหาการรุกรานของพวกทมิฬซึ่งในบางสมัยได้ยึดครองอาณาจักรของชาวสิงหล ผลจากความวุ่นวายทางการเมืองทำให้พุทธศาสนาเสื่อมลง ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 11 พระมหากษัตริย์ศรีลังกาทรงต้องการฟื้นฟูพุทธศาสนาโดยขอพระภิกษุจากพม่ามาช่วย ทำให้ในเวลาต่อมาศรีลังกาได้ขยายความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนากับอาณาจักรต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อาณาจักรพม่า อาณาจักรล้านนาและอาณาจักรสุโขทัย มีการแลกเปลี่ยนพระภิกษุระหว่างศรีลังกากับอาณาจักรเหล่านี้ ในรัชสมัยพระเจ้าปรกรมพาหุ ราวคริสต์ศตวรรษที่ 12 ได้ทรงขยายเมืองโปโลนนารูวะสร้างปราสาทราชวัง อุทยาน และโปรตุเกส ให้สร้างโบสถ์ วิหาร สถาปัตยกรรมอย่างใหญ่โตสวยงามเป็นจำนวนมาก

หลังคริสต์ศตวรรษที่ 12 ศรีลังกาประสบปัญหาความเสื่อมโทรมบ้านเมืองแตกแยกได้รับภัยรุกรานจากพวกทมิฬอยู่เนือง ๆ อาณาจักรของชาวสิงหลก่อนลงสู่ภาคกลางและภาคใต้ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16 ศรีลังกาต้องพบกับการรุกรานของพวกล่าอาณานิคม ชาวตะวันตก มีโปรตุเกส ฮอลันดาและอังกฤษ ตามลำดับ ภายใต้การปกครองของโปรตุเกสพุทธศาสนาในศรีลังกาเสื่อมโทรมลงมาก เนื่องจากถูกข่มเหงรังแกและกดขี่ทางศาสนาจากรัฐบาลโปรตุเกสและคณะบาทหลวงคาทอลิก จนกระทั่งเมื่อฮอลันดาเข้ามาแทนที่โปรตุเกสเมื่อ ค.ศ. 1657 (พ.ศ. 2200) พวกดัตช์ซึ่งสนใจแต่การค้าขายไม่สนใจศาสนา แม้ว่าพวกดัตช์จะไม่กดขี่พุทธศาสนาเหมือนดังเช่น โปรตุเกสกระทำ แต่พุทธศาสนาก็ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริม ในระยะเวลานั้น ศรีลังกายังเหลือแต่อาณาจักรแคนดี้ (Kandy) ที่ยังปลอดภัยจากการยึดครองของโปรตุเกสและฮอลันดา กษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนดี้ ได้ขอพระภิกษุจากเมืองยะไข่หรืออารกันในพม่ามาช่วยฟื้นฟูพุทธศาสนาแต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงขอพระภิกษุสยามในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกษาแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ ค.ศ. 1753 (พ.ศ. 2296) พระภิกษุจากไทยได้ช่วยฟื้นฟูพุทธศาสนาในศรีลังกาจนประสบความสำเร็จ ได้ตั้งลัทธิสยามวงศ์ซึ่งเป็นลัทธิที่มีความสำคัญในศรีลังกาจนทุกวันนี้

เมื่ออังกฤษเข้าปกครองศรีลังกาต่อจากฮอลันดาและสามารถยึดครองเกาะศรีลังกาได้ทั้งหมดโดยผนวกอาณาจักรแคนดี้ ได้ด้วยใน ค.ศ. 1815 แม้อังกฤษให้หลักประกันการมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา อังกฤษก็ได้ส่งเสริมพุทธศาสนา แต่ให้การสนับสนุนการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในศรีลังกา ตราบจนกระทั่งศรีลังกาได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1948 จากประสบการณ์ที่ได้รับจากความกดดันทางศาสนาของผู้ปกครองชาวตะวันตก ชาวศรีลังกาส่วนใหญ่ซึ่งยังคงนับถือพระพุทธศาสนาจึงมีความยึดมั่นและรักษาพระพุทธศาสนาไว้อย่างสูง จนอาจกล่าวได้ว่า ศรีลังกาเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาที่แท้จริงด้วยจิตและวิญญาณของชาวศรีลังกา

การประดิษฐานพระพุทธศาสนาประเทศไทย

หลังจากการทำสังคายนา ครั้งที่ 3 ที่โอศการาม เมืองปาตลีบุตร เมื่อ พ.ศ. 218¹ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งสมณทูตสายที่ 8 มายังแคว้นสุวรรณภูมิ คือดินแดนในแหลมอินโดจีน ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า อยู่ที่จังหวัดนครปฐม ปัจจุบัน มีพระโสมนังและพระอุตรนัง เป็นประธานคณะสมณทูต คณะสมณทูต ได้มาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนส่วนนี้ ก่อนการสถาปนากรุงสุโขทัย

เมื่อกลางคริสต์ศตวรรษที่ 12 พุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบลังกาเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนประเทศไทยครั้งแรก เมื่อพระเจ้าปรีกรมพาทูที่ 1 แห่งศรีลังกาโปรดให้มีการสังคายนาพระธรรมวินัย กษัตริย์แห่งอาณาจักรต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ อาณาจักรเขมร อาณาจักรมอญ และอาณาจักรพม่าส่งสมณทูตไปศึกษาพุทธศาสนาลังกาวงศ์ รวมทั้งอาณาจักรไทย โดยพระเจ้าจันทรภาณุ แห่งนครศรีธรรมราชได้ส่งสมณทูตไปศรีลังกาและนิมนต์พระภิกษุศรีลังกาจำนวน 3 รูปมาเผยแพร่พุทธศาสนาที่นครศรีธรรมราช มีหลักฐานปรากฏ คือ พระภิกษุชาวศรีลังกาชื่อ พระราหุล (Venerable Rahula) ซึ่งจาริกแสวงบุญจากอาณาจักรพุกามมายังนครศรีธรรมราช และได้ตั้งพุทธศาสนาเถรวาทลังกาวงศ์ที่นครศรีธรรมราช² มีหลักฐานคือพระบรมธาตุเจดีย์ วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

¹ คู่มือสังคีตติกา, ชำระโดย ผ.กิตติสาโร, หน้า 26.

² Thakur Phanit. Kalyanamitr: Religious and Cultural Ties Between Sri Lanka and Thailand. (Bangkok : Amarin Printing and Publishing Company Ltd., 2001) p. 23 - 25.

เมื่อพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ทรงสถาปนากรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทและแบบมหายานปะปนกัน พระองค์ได้รับการเกื้อกูลจากพระเจ้าสิริธรรมมาแห่งนครศรีธรรมราชอัญเชิญ **พระพุทธรูปสิงห์** ซึ่งสร้างในศรีลังกาจากนครศรีธรรมราชมาประดิษฐานที่สุโขทัยเมื่อประมาณ ค.ศ. 1357 (พ.ศ. 1800) สำหรับ **พระแก้วมรกต หรือ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร** นั้น สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงสันนิษฐานว่า คงเป็นองค์เดียวกับที่หลวงจีนฟาเหียนซึ่งเดินทางจาริกไปยังเมืองอนูราชปุระในศรีลังกาช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้พบและเขียนบันทึกไว้ว่า เป็นพระพุทธรูปที่ชาวสิงหลเคารพนับถือมาก สันนิษฐานว่าพระแก้วมรกตคงมาสู่ประเทศไทยพร้อมกับพระไตรปิฎกที่ได้มาจากศรีลังกา เพื่อหนีภัยเมื่อครั้งศรีลังกาทกอยู่ใต้อาณาจักรของพวกทมิฬ มีผู้พบพระแก้วมรกตเมื่อประมาณ ค.ศ. 1434 (พ.ศ. 1977) เพราะสถาปนาเมืองโบราณที่เมืองเชียงรายได้พบพระแก้วมรกต ปัจจุบันมีพระแก้วมรกตอีกองค์หนึ่งอยู่ในหอพระทันตธาตุ เมืองแคนดี้ ประเทศศรีลังกา มีลักษณะและเนื้อแก้วคล้ายคลึงกับพระแก้วมรกตในไทย

ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระองค์ได้ทรงนิมนต์พระภิกษุจากนครศรีธรรมราชมาเผยแผ่พุทธศาสนา ทำให้พุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองตั้งแต่นั้นมา เชื่อว่าไทยได้รับพระไตรปิฎกภาษาบาลี อรรถกถา และคัมภีร์ต่างๆ มาจากศรีลังกาตั้งแต่สมัยนั้น และใช้กันเป็นหลักฐานมาจนทุกวันนี้ ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท ได้ทรงนิมนต์พระภิกษุศรีลังกามาเป็นพระอุปัชฌาจารย์ พระองค์ได้เสด็จออกผนวชเป็นพระภิกษุ นับเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงผนวชในขณะที่ครองราชย์ ทรงสร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากศรีลังกา ทรงปลูกต้นศรีมหาโพธิ์จากศรีลังกาที่วัดมหาธาตุ กรุงสุโขทัย

นอกจากนี้พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ยังเผยแผ่จากสุโขทัยไปยังอาณาจักรล้านนา สมัยพระเจ้ากือนา แห่งเมืองเชียงใหม่ พระองค์ได้ทรงส่งทูตไปยังสุโขทัยในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท เพื่ออาราธนาพระสุมนะเถระและอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุไปด้วย ทรงสร้างวัดสวนดอกให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ ต่อมาในสมัยพระเจ้าติโลกราช เนื่องจากพระองค์ทรงได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์ลังกาวงศ์ให้ขึ้นครองราชย์ เมื่อพระองค์ขยายอาณาเขตออกไปในที่ใดทรงนำเอาพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ไปเผยแผ่ด้วย ทำให้พุทธ

ศาสนาแบบลังกาวงศ์เจริญแพร่หลายไปยังเมืองต่างๆ ในดินแดนภาคเหนือล้านนา เช่น เมืองเชียงใหม่ เชียงตุง พะเยา¹

เมื่ออาณาจักรอยุธยาก่อตั้งในปี ค.ศ. 1350 (พ.ศ. 1893) อยุธยาคงได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ทั้งจากอาณาจักรสุโขทัยและหัวเมืองมอญ พระมหากษัตริย์อยุธยาทรงสนับสนุนพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ให้เจริญรุ่งเรืองในดินแดนอาณาจักรอยุธยาตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ นอกจากนี้ ปรากฏว่าใน สมัยพระเจ้าอินทราธิราช (ค.ศ. 1409 –1424, พ.ศ. 1952 –1967) มีพระภิกษุอยุธยาเดินทางไปศึกษาพุทธศาสนาที่ศรีลังกา กล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลาตั้งแต่พุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ได้รับการสถาปนาในดินแดนไทย ไทยได้ส่งพระภิกษุไปบวชและศึกษาพุทธศาสนาที่ศรีลังกาอยู่เสมอ ได้มีการนำงานศิลปะทางพุทธศาสนา ได้แก่ งานด้านสถาปัตยกรรมรูปแบบและการสร้างสถูปเจดีย์และงานปฏิมากรรมการสร้างพระพุทธรูปแบบลังกามาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยด้วย นับได้ว่าศิลปะศรีลังกาเป็นต้นแบบงานพุทธศิลป์ของไทย

การประดิษฐานพุทธศาสนาแบบสยามวงศ์ในศรีลังกา

พระพุทธศาสนาในศรีลังกาเริ่มประสบปัญหาในระยะกลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 เนื่องจากการแตกแยกทางการเมืองภายในและประสบภัยรุกรานจากการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกที่ข่มเหงพระพุทธศาสนา ดินแดนตอนกลางของเกาะที่ยังคงเป็นอิสระจากการปกครองของชาวตะวันตก คือ อาณาจักรแคนดี้จึงเป็นแหล่งเดียวที่เป็นหลักพักพิงของพระพุทธศาสนาและบรรดาพระภิกษุสงฆ์ อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาในอาณาจักรแคนดี้เองก็เสื่อมโทรมเนื่องจากปัญหาขาดแคลนพระภิกษุสงฆ์ เพราะมีผู้ลาสิกขาบทจากสมณะเพศเป็นจำนวนมาก จากสภาพการณ์ดังกล่าว สามเณรชื่อ สรณังกระ (Saranamkara) เห็นปัญหาการขาดแคลนพระสงฆ์ปฏิบัติธรรมว่าอาจทำให้สูญสิ้นสมณวงศ์ได้ สรณังกระจึงขอให้พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ (Srivijaya Raja Singha ค.ศ. 1793 -1745, พ.ศ. 2282-2282) กษัตริย์แห่งอาณาจักรแคนดี้ทรงฟื้นฟูการอุปสมบท โดยสำรวจสภาพของพุทธศาสนาในดินแดนอื่น ๆ

พระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์ได้ส่งคณะราชทูตเชิญพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการเดินทางมาถึงกรุงศรีอยุธยาโดยมากับเรือฮอลันดาเพื่อสืบทอดให้แน่ชัดว่า พระภิกษุสงฆ์ในสยามทรงคุณธรรมและจะเต็มใจเดินทางไปศรีลังกาเพื่อประกอบพิธีบรรพชาอุปสมบทให้ชาวศรี

¹ ปิยนาด บุนนาค. ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกา สมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณานิคม และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย. (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534) หน้า 227 – 228

ลังกา เมื่อทราบความจริงแล้วจึงเดินทางกลับไปยังเมืองปัตตาเวียเพื่อนำพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการที่ฝากไว้ชั่วคราวมาถวายเป็นทางการ แต่ทราบข่าวว่าพระเจ้าศรีวิชัยราชสิงห์สิ้นพระชนม์ พระเจ้ากิตติศรีราชสิงห์ (Kirti Siri Raja Singha) ซึ่งครองราชย์สืบต่อมาได้ส่งราชทูตเดินทางมาเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1751 (พ.ศ.2294) อัญเชิญพระราชสาส์นและเครื่องราชบรรณาการของพระมหากษัตริย์ศรีลังกา และขอพระราชทานพระภิกษุสงฆ์ที่รอบรู้พระปริยัติธรรมไปสืบทอดพระพุทธศาสนาที่ศรีลังกา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงโปรดให้อัญเชิญพระราชสาส์น พระพุทธรูปทองคำ พระคัมภีร์ และเครื่องราชบรรณาการนำโดย**พระอุบาลีมหาเถระและพระอริยมุนีมหาเถระ จากวัดธรรมาราม** จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา และพระภิกษุสงฆ์สามเณรไทยรวม 25 รูป พร้อมกับคณะราชทูตจากศรีลังกา เดินทางไปยังศรีลังกา การเดินทางครั้งแรกไม่ประสบความสำเร็จ ต้องกลับและออกเดินทางใหม่ในปี ค.ศ.1753 (พ.ศ. 2296) จึงสำเร็จ ถึงศรีลังกาเมื่อเดือน พฤษภาคม ค.ศ. 1753 ใช้เวลาเดินทาง 5 เดือน 4 วัน พระอุบาลีและคณะได้ทำพิธีผูกพันธสีมา ณ วัดมัลลวัตตะ หรือ วัดบุปผาราม ซึ่งคณะสงฆ์สยามได้จำพรรษาที่นี่ พระอุบาลีและคณะสงฆ์ไทยได้อุปสมบทสามเณรธัมมังกระเป็นรูปแรก ซึ่งต่อมาได้เป็นสมเด็จพระสังฆราชของศรีลังกานิกายสยามวงศ์องค์แรก มีชาวศรีลังกาที่ได้รับการอุปสมบทพระภิกษุ 700 รูป และบรรพชาสามเณร 3,000 รูป จากคณะสงฆ์ชุดพระอุบาลีเถระ คณะสงฆ์ที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า **สยามวงศ์ หรือ อุบาลีวงศ์** เป็นนิกายที่มีความสำคัญในศรีลังกา จนทุกวันนี้ พระอุบาลีได้มรณภาพที่ศรีลังกา ปัจจุบันสถูปบรรจุอัฐิของพระอุบาลียังคงปรากฏอยู่ ส่วนพระอริยมุนีเถระได้เดินทางกลับไทยพร้อมด้วยพระสงฆ์และสามเณร 9 รูป กลับมาจำพรรษาอยู่ที่วัดธรรมาราม อยุธยา จนมรณภาพ¹

¹ รัฐบาลและคณะสงฆ์แห่งประเทศไทยศรีลังกาให้ความสำคัญแก่วัดธรรมารามมาก ทั้งผู้นำประเทศศรีลังกา ข้าราชการระดับสูง มหานายกะศรีลังกาและคณะสงฆ์ชั้นราชาคณะได้มาเยี่ยมชมนัดธรรมารามอยู่เนืองๆ ในโอกาสงานฉลอง 250 ปีแห่งสัมพันธไมตรีทางพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศไทยและศรีลังกา ได้มีพิธีเปิดการบูรณะปฏิสังขรณ์ที่ฟ้านักของพระอุบาลี เถระ ณ วัดธรรมารามแห่งนี้เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2545 มี พระมหานายกะ ศรีลังกา แห่งสำนักมัลลวัตตะ สยามนิกายแห่งศรีลังกา และพระมหานายกะมหาเถระ แห่งอัศศิริยะ สยามนิกายแห่ง ศรีลังกา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพระพุทธศาสนา แห่งศรีลังกา มาร่วมพิธีด้วย รัฐบาลศรีลังกาได้บริจาคเงินเพื่อบูรณะวัดธรรมารามเป็นจำนวนทั้งสิ้น 3,440,000 บาท และในวันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ.2545 รัฐบาลศรีลังกาโดยสถานทูตศรีลังกาในประเทศไทยร่วมกับรัฐบาลไทยโดยกระทรวงการต่างประเทศและกรมการศาสนา ร่วมกันปลูกต้นศรีมหาโพธิ์ที่ได้หน่อมาจากเมืองอนูราธปุระที่วัดธรรมารามแห่งนี้ จึงถือได้ว่าวัดธรรมารามเป็นวัดที่เป็นสัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์ทางการทูต

การประดิษฐ์ฐานพระสงฆ์ในสยามวงศ์ในศรีลังกาโดยพระอุบาลีและคณะมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ศรีลังกาและประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกากับไทยเป็นอย่างมาก เพราะเป็นผลของการพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เป็นศาสนาประจำชาติ โดยได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากไทย เป็นผลทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองในศรีลังกาได้จนทุกวันนี้ เหตุการณ์นี้ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของไทยไปสู่ศรีลังกาด้วย ได้แก่การวางรากฐานการศึกษาพระพุทธศาสนา การถ่ายทอดตำราทางพระพุทธศาสนา การปฏิบัติพระธรรมวินัย การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และการตั้งสมณศักดิ์ของสงฆ์ ฝ่ายศรีลังการับแบบแผนทางพระพุทธศาสนาจากอยุธยาไปปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ นับเป็นการกลับกันกับช่วงก่อนหน้านี้ที่ไทยรับเอาแบบแผนทางพระพุทธศาสนาจากศรีลังกา มาปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่¹

ในสมัยรัตนโกสินทร์ความสัมพันธ์ระหว่างศรีลังกาและไทยยังดำเนินต่อมาด้วยดี มีการแลกเปลี่ยนพระภิกษุสงฆ์ระหว่างกันเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาเรื่อยมา ในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้พระราชทานพระราชทรัพย์สั่งซื้อเครื่องพิมพ์จากอังกฤษส่งให้คณะสงฆ์แห่งศรีลังกาเมื่อ ค.ศ. 1862 (พ.ศ. 2405) เพื่อให้สำนักวารสารชื่อ “Lankaloka” พิมพ์เผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นวารสารพระพุทธศาสนาฉบับแรกของศรีลังกา เครื่องพิมพ์ดังกล่าวอยู่ที่วัดรันเวลละปุราณวิหาร (Ranwella Purana Vihara) เมืองฮิกกะทุวะ (Hikkaduwa) อยู่ใกล้เมืองกอลล์(Galle) ปัจจุบันยังคงเก็บรักษาวารสารไว้ที่วัดแห่งนี้

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เหตุการณ์สำคัญ คือ พันเอกพิเศษ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าปฤษฎางค์(Prince Prisdang Chumsai) เสด็จไปทรงบรรพชา อุปสมบทที่ วัดที่ปทุมตมาราม ตำบลโกตะเหณะ เมืองโคลัมโบ เมื่อ ค.ศ. 1890 (พ.ศ. 2433) พระองค์มีพระชยานามว่า “พระชินวงศ์” ทรงมีบทบาทอย่างมากในด้านคณะสงฆ์และการศึกษาของเยาวชนในศรีลังกา ทรงจัดตั้งโรงเรียนเด็กชายอนาถา ขึ้นที่วัดนี้ ต่อมาได้ชื่อว่า โรงเรียน “Prince College” และโรงเรียนเด็กหญิงอนาถาชื่อว่า “The Kotahena Girl’ Free School” พระเกียรติคุณที่พระชินวงศ์ทรงมีต่อชาวศรีลังกาทำให้พระองค์ได้รับขนานพระนามว่า

และพุทธศาสนาระหว่างศรีลังกากับไทย (อ้างอิงจาก ฉันทิษฐ์ กระแสสินธุ์. วัดธรรมาราม. มีนาคม พ.ศ. 2526. และ เอกสารประกอบงาน 250 ปี สัมพันธไมตรีทางพระพุทธศาสนาระหว่างไทยและศรีลังกา หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ฉบับวันอังคารที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2545 หน้า 12.)

¹ ปิยนาท บุณนาท. เรื่องเดิม. หน้า 259

“The Prince Priest” ทรงมีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์อันเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา
ระหว่างศรีลังกา
กับไทย²

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เคยเสด็จฯ เยือนวัดที่ปทุมมา
ราม อันเป็นวัดที่เก่าแก่ในกรุงโคลัมโบระหว่างเสด็จนิวัติประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. 2482 โดยทรงปลูก
ต้นจันทร์แดงไว้ที่วัดดังกล่าว

ด้วยพื้นฐานความสัมพันธ์อันดีทางด้านพระพุทธศาสนา ปัจจุบันความร่วมมือ
ทางพระพุทธศาสนาระหว่างศรีลังกาและไทยมี 2 ระดับ คือ ระดับองค์กรและรัฐบาล ได้แก่ ความ
ร่วมมือในการดำเนินงานขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์โลก (The World Fellowship of
Buddhists: WFB) ซึ่งมีการจัดประชุมครั้งแรกที่ กรุงโคลัมโบ ประเทศศรีลังกา ไทยและศรีลังกามี
บทบาทสำคัญในองค์กรศาสนานี้ ปัจจุบันสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ศรีลังกา
ภายใต้การสนับสนุนของประเทศไทยได้เสนอต่อองค์การสหประชาชาติให้วันวิสาขบูชาเป็นวัน
สำคัญของโลก ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมองค์การสหประชาชาติในสมัยการประชุม
สามัญครั้งที่ 4 เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1999 (พ.ศ.2542) นอกจากนี้ รัฐบาลไทยได้บริจาคเงินเพื่อ
การบูรณะวัดสำคัญ ๆ ในศรีลังกาหลายครั้ง สำหรับฝ่ายศรีลังกาพระมหานายกะแห่งศรีลังกาได้
เคยถวายพระบรมสารีริกธาตุแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้ทรงโปรดเกล้าให้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุนี้ไว้ที่เจดีย์นภเมทนีดลและเจ
ดีย์นภพยุมิสิริ บนยอดดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ในระดับประชาชน มีการเดินทางติดต่อ
แลกเปลี่ยนเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนาระหว่างพระภิกษุสงฆ์ศรีลังกาและพระภิกษุสงฆ์ไทยใน
พระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ประชาชนไทยยังนิยมไปศรีลังกาเพื่อเยี่ยมชมและ
ทำบุญในศรีลังกาด้วยการบริจาคทรัพย์สร้างพระพุทธรูปและบูรณะให้แก่วัดในศรีลังกา ที่สำคัญ
ได้แก่ การบริจาคเพื่อสร้างพระพุทธรูปและบูรณะวัดพระเชี้ยวแก้ว ที่กรุงแคนดี้ และการถวาย
พระพุทธรูปร่วม 100 องค์ให้แก่วัดต่าง ๆ ในศรีลังกา¹

² ปิยนาค บุณนาค. เรื่องเดิม หน้า 264 – 267

¹ Thakur Phanit. Op.Cit. p.59

อารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนา

มรดกสำคัญที่พระพุทธศาสนาได้ให้กับสังคมศรีลังกาและสังคมไทย คือ อารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนา อันหมายถึง ศิลปะ ความเชื่อ ภาษาวรรณกรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธศรีลังกาและชาวไทย อารยธรรมแห่งพระพุทธศาสนานี้ถือเป็นรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของศรีลังกาและของไทย ซึ่งทั้งสองประเทศได้มีการแลกเปลี่ยนกันตลอดมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังจะกล่าวในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านศิลปกรรม

งานด้านศิลปกรรมของไทย อันได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม ส่วนใหญ่เกี่ยวกับศิลปะทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ไทยได้รับอิทธิพลงานด้านศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาจากศรีลังกาหลายด้าน ได้แก่

การสร้างสถูปเจดีย์ทรงลังกาหรือทรงระฆัง อันที่จริงศิลปะการสร้างสถูปเจดีย์ของศรีลังกา มี 6 รูปแบบ คือ สถูปทรงระฆัง สถูปทรงหม้อน้ำ สถูปทรงพองน้ำ สถูปทรงล้อมfang สถูปทรงดอกบัว และสถูปทรงผลมะม่วง¹ สถูปทรงระฆังคว่ำ หรือในไทยเรียกว่า “เจดีย์ทรงลังกา” เป็นสถูปที่นิยมสร้างกันอย่างแพร่หลายในไทย สถูปทรงลังกาแห่งแรกในไทย คือ พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร เมืองนครศรีธรรมราช ตำนานนครศรีธรรมราชกล่าวว่า การสร้างพระบรมธาตุเจดีย์เพื่อการประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า รูปแบบเจดีย์ทรงนี้ที่ปรากฏเห็น เช่น เจดีย์วัดชนะสงคราม เจดีย์วัดช้างล้อม เจดีย์ใหญ่สามองค์ ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ และเจดีย์ใหญ่วัดชัยมงคล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ โบสถ์วิหารที่ได้รับอิทธิพลแบบศิลปะศรีลังกา เช่น วิหารวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ เมืองพิษณุโลก วิหารวัดศรีชุม เมืองสุโขทัย เป็นต้น

การสร้างพระพุทธรูป พระพุทธรูปองค์สำคัญที่ได้รับอิทธิพลแบบศิลปะศรีลังกา คือ พระพุทธสิหิงค์ เป็นพระพุทธรูปที่สำคัญแบบหนึ่ง มีลักษณะประทับนั่ง ขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัย ซึ่งตามตำนานกล่าวว่าได้มาจากศรีลังกา แต่จากการตรวจสอบหลักฐานยังไม่แน่ชัดว่าจะมาจากศรีลังกาจริงเพียงแต่รับศิลปะแบบพระพุทธรูปปางสมาธิมาจากศรีลังกา² อย่างไรก็ดี มีการสร้าง

¹ ปรีชา นุ่นสุข. ความสัมพันธ์ทางศิลปะและโบราณคดีระหว่างศรีลังกากับนครศรีธรรมราช ใน เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและศรีลังกา. (นครศรีธรรมราช, 2514)

หน้า 10.

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 14

พระพุทธรูปแบบพระพุทธรูปหิโงค้อย่างแพร่หลายในไทย ดังจะพบพระพุทธรูปหิโงค้อย่างนี้ทั้งที่ นครศรีธรรมราช กรุงเทพฯ และเชียงใหม่

ด้านคติความเชื่อ

มีคติความเชื่อทางพุทธศาสนาหลายเรื่องที่ได้รับมาจากศรีลังกา ที่สำคัญ คือ การสร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ คติความเชื่อเรื่องนี้เข้ามาในดินแดนไทยครั้งแรกตั้งแต่ สมัยอาณาจักรทวารวดี ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 12 หลักฐานที่ปรากฏคือ พระปฐมเจดีย์ เมือง นครปฐม คติความเชื่อนี้เข้ามาในสมัยสุโขทัยและสืบทอดมาถึงสมัยอยุธยา ส่วนในอาณาจักร ล้านนา พระเจดีย์ที่วัดพระธาตุจอมทอง เมืองเชียงใหม่ มีประเพณีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ ออกให้ประชาชนสงฆ์และฆราวาส เช่นเดียวกับพิธีอัญเชิญพระเขี้ยวแก้วออกให้ประชาชนสงฆ์และฆราวาสใน

ศรีลังกา เข้าใจว่าไทยคงได้รับการถ่ายทอดพิธีกรรมทางศาสนา

การปลุกต้นพระศรีมหาโพธิ์ ต้นโพธิ์เป็นต้นไม้สัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนา ดังนั้นการปลุกต้นพระศรีมหาโพธิ์ จึงมีความหมายเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในดินแดน นั้น ๆ ความนิยมการปลุกต้นพระศรีมหาโพธิ์ในไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมาจนถึงสมัย รัตนโกสินทร์ จากหลักฐานประวัติศาสตร์กล่าวถึงการนำหน่อพระศรีมหาโพธิ์จากศรีลังกามาปลูก ในไทย เช่น ในอาณาจักรล้านนา สมัยพระเจ้าติโลกราช พระภิกษุล้านนาที่ได้ไปศึกษาพุทธ ศาสนาที่ศรีลังกา ได้เดินทางกลับและนำหน่อพระศรีมหาโพธิ์มาด้วย พระเจ้าติโลกราชโปรดฯ ให้ ปลูกและสร้างวัดโพธาราม หรือ วัดเจ็ดยอด¹ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีพระภิกษุไทยที่เดินทางกลับจากศรีลังกาได้นำหน่อพระศรีมหาโพธิ์มา 6 ต้น ปลูกไว้ที่ปราง 1 ต้น ที่ นครศรีธรรมราช 2 ต้น และนำมาถวายรัชกาลที่ 2 ได้โปรดให้ปลูกไว้ที่วัดสระเกศและวัดสุทัศน์² ความเชื่อเรื่องรอยพระพุทธรูป ชาวศรีลังกามีความเชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้าเสด็จมายังศรีลังกาและ ประทับรอยพระพุทธรูปไว้ที่เขาสุมนภูฏ การมีรอยพระพุทธรูปในดินแดนใด แสดงว่าดินแดนนั้น จะได้รับการคุ้มครองป้องกันด้วยธรรมะของพระพุทธรูป ส่วนในดินแดนไทยมีหลักฐานเรื่องรอย พระพุทธรูปปรากฏในสมัยสุโขทัย และที่สำคัญคือ สมัยปลายอยุธยาในรัชกาลพระเจ้าทรงธรรม ได้พบรอยพระพุทธรูปที่สระบุรี ซึ่งชาวไทยยังคงมีความเชื่อและกราบไหว้เคารพบูชาอยู่จนทุก วัน

¹ ปิยนาค บุญนาค. อ้างแล้ว. หน้า 235.

² Thakur Phanit. Op.Cit. p.51

ความเชื่อเรื่องทิศของพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ตามความเชื่อของศรีลังกาที่ว่า เมื่อพระพุทธรูปเจ้าเสด็จปรินิพพาน ทรงหันพระเศียรไปทางทิศเหนือ ดังนั้นเมื่อมีการสร้างพระพุทธรูปปางไสยาสน์จึงให้หันพระเศียรของพระพุทธรูปไปทางทิศใต้ เพราะถือว่าเป็นปางที่ไม่ใช่แสดงถึงการดับขันธปรินิพพาน ความเชื่อนี้ได้สืบทอดมาถึงไทยในการสร้างพระพุทธรูปปางไสยาสน์ด้วย

ด้านภาษาและวรรณกรรม

การใช้ภาษาบาลีในบทสวดตามพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นอิทธิพลที่ไทยได้รับจากศรีลังกา จึงมีการศึกษาภาษาบาลีในไทยอย่างแพร่หลาย รวมทั้งวรรณกรรมของศรีลังกา นอกจากมีพระไตรปิฎกแล้ว ยังมีงานวรรณกรรมทางพุทธศาสนาหลายเรื่องที่ไทยได้รับจากศรีลังกา เช่น อรรถกถาฎีกา คัมภีร์มหาวงศ์ คัมภีร์รสวาทินี และคัมภีร์สุโพธาลังการ เป็นต้น จากอิทธิพลภาษาและวรรณกรรมที่ไทยได้รับจากศรีลังกา คงเป็นสิ่งบันดาลใจทำให้เกิดวรรณกรรมทางพุทธศาสนาของไทยเอง เช่น ชินกาลมาลีปกรณ์ มงคลทีปนี และจามเทวีวงศ์ เป็นต้น¹

อย่างไรก็ตาม มีประเพณีธรรมเนียมปฏิบัติทางพุทธศาสนาบางสิ่งที่ศรีลังกาและไทยมีความแตกต่างกัน เช่น **ธรรมเนียมการกำหนดให้วันพระเป็นวันหยุดราชการ** ศรีลังกาเป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนาประเทศเดียว ที่กำหนดให้วันพระใหญ่อันเป็นวันที่พระจันทร์เต็มดวงทุกเดือนเป็นวันหยุดราชการ เรียกว่าวัน “โปยะ” เพราะถือว่าวันพระเป็นวันสำคัญมากสำหรับชาวพุทธเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติธรรม และพระสงฆ์จะใช้ช่วงเวลานี้ในการเทศนาสั่งสอนธรรม² สำหรับไทยนั้นไม่มีธรรมเนียมกำหนดให้วันพระเป็นวันหยุดราชการ

นอกจากนี้ **ธรรมเนียมการบวชสามเณรีและภิกษุณีในพุทธศาสนา** เป็นข้อแตกต่างอีกข้อหนึ่งของศรีลังกากับไทย ตามประวัติการมีภิกษุณีสงฆ์ในศรีลังกาได้รับสืบทอดมาจากอินเดียประมาณ 300 ปีก่อนคริสตกาล ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช สังฆมิตตาเถรีและภิกษุณีกลุ่มหนึ่งเดินทางไปถึงเกาะศรีลังกา ได้ก่อตั้งสถาบันภิกษุณีจนเจริญรุ่งเรืองเป็นเวลากว่าพันปี จนเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 11 ความยุ่งยากทางการเมืองภายในศรีลังกา ทำให้พระพุทธรูปในศรีลังกาประสบอุปสรรคอย่างมาก จนกระทั่งคณะสงฆ์ในศรีลังกาได้รับการฟื้นฟูจากคณะสงฆ์ไทย จัดตั้งนิกายสยามวงศ์ ซึ่งเจริญรุ่งเรืองสืบทอดมาทุกวันนี้ แต่ในครั้งนั้นมิได้มีการฟื้นฟูภิกษุณีสงฆ์แต่อย่างใด แต่ด้วยสถาบันภิกษุณีสงฆ์ของศรีลังกาเคยไปช่วยอุปสมบทให้หญิงจีนในประเทศ

¹ ปิยนาด บุนนาค. อ้างแล้ว. หน้า 239 – 243.

² บทความ “เลิกวินพระเป็นหยุด ศรีลังกาจะเดินหน้าหรือถอยหลัง” หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน (วันอาทิตย์ที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2546) หน้า 6.

จีน เมื่อ ค.ศ. 433 (พ.ศ. 976) ดังนั้น สถาบันภิกษุณีลังกา ซึ่งขอรับการสืบทอดจากประเทศจีน ได้รับการฟื้นฟูเข้ามาใหม่ในศรีลังกา มีธรรมเนียมการบรรพชาอุปสมบทอย่างครบถ้วน สำหรับไทยไม่เคยมีสามเณรีและภิกษุณี จนกระทั่ง เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2000) รองศาสตราจารย์ ดร. ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ และมีสตรีอีกหลายท่านได้เข้าบรรพชาเป็นสามเณรีที่ศรีลังกา ต่อมามีการบรรพชาสามเณรีครั้งแรกในไทยเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545 ที่วัดทองธรรมชาติวนิช จัหวัดนครปฐม ผู้เข้าบรรพชาสามเณรี คือ นางวรางคณา วณิชยพันธ์ อายุ 55 ปี โดยมีภิกษุณีจากศรีลังกาเป็นองค์อุปถัมภ์ นับได้ว่าสถาบันภิกษุณีศรีลังกามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้มีสามเณรีและภิกษุณีในไทย แม้จะยังมิได้รับการรับรองจากสถาบันสงฆ์ของไทยก็ตาม¹

¹ หนังสือพิมพ์ข่าวสด. (วันพุธที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545) หน้า 10 และหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน (วันอาทิตย์ที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545) หน้า 6.

ด้านการทูตและการต่างประเทศ

ศรีลังกาและไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระดับรัฐต่อรัฐมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ด้วยความสัมพันธ์ร่วมกันทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เมื่อศรีลังกาตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติตะวันตก พระมหากษัตริย์ไทย แห่งราชวงศ์จักรี ยังทรงให้ความสำคัญแก่ศรีลังกาในการรักษาความสัมพันธ์ทางด้านพุทธศาสนา อาจเนื่องด้วยทรงมีพระราชดำริเห็นว่า ศรีลังกาตกอยู่ภายใต้การปกครองของชาติตะวันตกที่ต่างศาสนาและสูญเสียพระมหากษัตริย์ที่จะทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาดังเช่นแต่ก่อน ไทยเป็นประเทศที่นับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาทประเทศเดียวในขณะนี้ที่ยังคงรักษาเอกราชไว้ได้ พระมหากษัตริย์ไทยผู้เป็นองค์อุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ได้พระราชทานความอุปถัมภ์เกื้อกูลให้แก่ชาวพุทธและคณะสงฆ์ศรีลังกาด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อได้ทรงทราบว่า พุทธศาสนาในศรีลังกาได้รับความกดดันจากการเผยแพร่คริสต์ศาสนาของชาวตะวันตก พระองค์ได้พระราชทานเครื่องพิมพ์แก่คณะสงฆ์แห่งศรีลังกาเพื่อช่วยในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระองค์ทรงสนทนาค้นเคยกับพระภิกษุสงฆ์ศรีลังกาตั้งแต่นั้นครั้งพระองค์ทรงผนวชถือสมณเพศอยู่ที่วัดบวรนิเวศวิหารและยังมิได้เสด็จขึ้นครองราชย์ มีพระสงฆ์จากศรีลังกามาติดต่อเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ ทั้งพระองค์ก็ทรงสนทนาค้นเคยกับพระศรีสุมนะติสสะเจ้าอาวาสวัดปรมาณันตะ (Sri Paramananda) แห่งเมืองกอลลิชีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่เสด็จประพาสศรีลังการาวเสด็จประพาสยุโรปทั้งสองครั้ง คือ ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) และ ค.ศ. 1907 (พ.ศ. 2450) ได้ทรงวางศิลาฤกษ์จุฬาลงกรณ์ธรรมศาลา ณ วัดศรีปรมาณันตะ ที่ประชาชนชาวศรีลังการ่วมกันบริจาคเงินสร้างขึ้นเป็นที่ระลึกในการเสด็จของพระองค์ในครั้งนั้น จุฬาลงกรณ์ธรรมศาลาแห่งนี้เป็นอาคารสำหรับสวดมนต์และเป็นหอสมุด มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ศรีลังกาและไทยหลายชิ้น เช่น พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ 4 ที่ทรงเขียนเป็นภาษาอังกฤษถึงพระศรีสุมนะติสสะ เจ้าอาวาสวัดแห่งนี้ ลงวันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 1857 (พ.ศ. 2400) รวมทั้งจดหมายที่ทูลเกล้าฯ ประจักษ์โปรดฯ เขียนถึงเจ้าอาวาสองค์เดียวกัน เมื่อ ค.ศ. 1872 (พ.ศ. 2415) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน พระราชทานพระราชทรัพย์ให้ซ่อมแซมเมื่อ ค.ศ. 1990 (พ.ศ. 2533) จุฬาลงกรณ์ธรรมศาลายังคงปรากฏอยู่ทุกวันนี้ อย่างไรก็ดี มีเหตุการณ์ระหว่างการเสด็จประพาสเมืองแคนดี้ ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้น ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ คราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป ค.ศ. 1897 (พ.ศ. 2440) คือ

¹ อัมพร จิรัฐติกร. หนังสือศตวรรษไทย - ศรีลังกา" จุฬาลงกรณ์ธรรมศาลา" ที่ถูกลืม. หน้า 30 - 41

คราวเสด็จประพาสวัดพระเชี้ยวแก้วที่บรรจุพระทันตธาตุนั้น พระองค์ทรงขอจับพระทันตธาตุที่อยู่
ในครอบแก้ว แต่ผู้รักษาวัดได้ปฏิเสธโดยอ้างว่าไม่เคยมีธรรมเนียมให้ผู้ใดได้จับ จับได้แต่เฉพาะ
ข้าหลวงผู้ปกครองของรัฐบาลอังกฤษเท่านั้น เมื่อได้ฟังคำตอบดังนี้ พระองค์ทรงทราบดีว่า เหตุใดคน
ต่างศาสนา (ข้าหลวงอังกฤษ) จึงจับได้ แต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่ในดินแดนแห่งพระพุทธศาสนากลับ
ไม่อนุญาตให้ทรงจับ ทรงสั่งให้ชนเครื่องบูชากลับจนหมดและเสด็จกลับที่ประทับทันที พระองค์
ทรงทราบดีด้วยเหตุผลที่ว่า การปฏิเสธดังกล่าวเป็นการไม่ถวายพระเกียรติแด่พระองค์ ในฐานะเป็น
พระราชอาคันตุกะของประเทศ เหตุการณ์นี้จบลงด้วยมีข้าราชการอังกฤษกล่าวขอพระราชทานอภัยแด่
พระองค์¹

อย่างไรก็ดี ในการเสด็จศรีลังกา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้
พระราชทานพระราชทรัพย์และสิ่งอื่น ๆ ในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เป็นอันมาก
คณะสงฆ์ศรีลังกาได้เสนอขอรับความอุปถัมภ์ทางพระพุทธศาสนาของศรีลังกาจากไทยถึงขั้นมา
ขออยู่ใต้ระบอบการปกครองของมหาเถรสมาคมแห่งประเทศไทย เพราะศรีลังกายอมรับในความ
เป็นผู้นำในทางพระพุทธศาสนาของไทย แต่ฝ่ายไทยปฏิเสธเพราะไม่ประสงค์จะไปก้าวก่ายต่อ
เหตุการณ์บ้านเมืองของศรีลังกา ซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ
อังกฤษซึ่งเป็นผู้ปกครองศรีลังกาอยู่ในขณะนั้น²

เมื่อศรีลังกาได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ไทยและศรีลังกาสถาปนา
ความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1955 (พ.ศ. 2498) ความสัมพันธ์ระหว่าง
สองประเทศดำเนินไปด้วยดีไม่มีปัญหาความขัดแย้งกัน มีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยียนระหว่าง
ผู้นำประเทศอย่างสม่ำเสมอ อาทิเช่น การเยี่ยมเยียนประเทศไทยระดับนายกรัฐมนตรีและระดับ
รัฐมนตรีของศรีลังกา ขณะเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถและ
บรมวงศานุวงศ์เคยเสด็จเยือนศรีลังกาหลายครั้ง และมีผู้นำรัฐบาลระดับนายกรัฐมนตรีและ
รัฐมนตรีของไทยได้เดินทางไปเยี่ยมเยียนศรีลังกาเช่นกัน

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พุทธศักราช 2440. (กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา จำกัด, 2541) หน้า 48 – 49.

² ปิยนาค บุญาค. อ้างแล้ว. หน้า 168.

ในฐานะที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน ทำให้ทั้งสองประเทศมีนโยบายสอดคล้องกันในการเมืองระหว่างประเทศตลอดมา ในช่วงที่ปัญหาัมพูชาเข้าสู่การพิจารณาของสหประชาชาติ ศรีลังกาให้ความสนับสนุนไทยด้วยดีตลอดมา รัฐบาลศรีลังกายังสนับสนุนการสมัครเข้าดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการใหญ่องค์การการค้าโลก(WTO) ของนายสุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตรองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจของไทย

นอกจากนี้ ไทยได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสงครามแบ่งแยกดินแดนระหว่างรัฐบาลศรีลังกากับกลุ่มปลดปล่อยพยัคฆ์พิไลแลม (Liberation Tigers of Tamil Elelam: LTTE) กล่าวคือใน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ไทยได้รับความไว้วางใจจากรัฐบาลศรีลังกาและกลุ่ม LTTE ให้เป็นเจ้าภาพจัดการเจรจาสันติภาพระหว่างทั้งสองฝ่ายขึ้นในไทย สาเหตุที่ไทยได้รับเลือกให้เป็นประเทศที่เหมาะสมในการเจรจาสันติภาพ เนื่องจากที่ตั้งของไทยมีทางเข้าออกได้หลายทางทั้งทางเรือ ทางอากาศและทางบก อีกทั้งไม่ไกลจากฐานที่มั่นสำนักงานใหญ่ของกลุ่ม LTTE ประการที่สอง ไทยมีความสัมพันธ์อันดีกับทั้งรัฐบาลศรีลังกาและกลุ่ม LTTE ที่มีรายงานอ้างว่า กลุ่ม LTTE ใช้ไทยเป็นจุดต่อเรือที่ลักลอบสร้างเรือดำน้ำขนาดเล็ก และผู้นำคนสำคัญของกลุ่ม LTTE และหัวหน้าในการเจรจาครั้งนี้ ชื่อนายอันตวน บาลสิงห์ม ซึ่งเคยรักษาความเจ็บป่วยที่กรุงเทพฯ เมื่อ ค.ศ. 1999 ดังนั้นหาก นายบาลสิงห์ม มีปัญหาด้านสุขภาพก็สามารถรักษาได้อย่างดีที่เมืองไทย ประการสุดท้าย เนื่องจากไทยมีภาพพจน์ที่ดีในการจัดการประชุมและการเจรจาปัญหาระหว่างประเทศ ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากนานาประเทศ¹

การเจรจาสันติภาพระหว่างรัฐบาลศรีลังกาและกลุ่ม LTTE เคยกระทำมาแล้ว 4 ครั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ การเจรจาสันติภาพที่จัดในไทยนี้เป็นความพยายามของนอร์เวย์ที่เป็นประเทศเจ้าภาพการจัดการเจรจาในครั้งนี้โดยไทยมีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ใช้สถานที่เท่านั้น การเจรจาสันติภาพของศรีลังกาในไทยจัดขึ้นรวม 3 ครั้ง คือ ครั้งแรก ระหว่างวันที่ 16 – 17 กันยายน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) ที่ฐานทัพเรือสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ครั้งสอง ระหว่างวันที่ 31 ตุลาคม – 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ครั้งที่สาม ระหว่างวันที่ 6 – 8 มกราคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ที่ Rose Garden สวนสามพราน จังหวัดนครปฐม ประเด็นสำคัญของการเจรจาสันติภาพ คือ การจัดการหลังสงครามกลางเมืองยุติ ได้แก่ เรื่องการแลกเปลี่ยนเชลยศึก การจัดการกับผู้ก่อการร้ายสงคราม และการจัดการเรื่องกองทัพของทั้งสองฝ่าย ประเด็นสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่สงครามทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งศรีลังกาจะได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

¹ สราวุธ อารีย์. “เบื้องหลังการเป็นเจ้าภาพในเวทีเจรจาสันติภาพ: รัฐบาลศรีลังกา-LTTE”.

หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. (วันจันทร์ที่ 16 กันยายน พ.ศ.2545) หน้า 7.

ผลการเจรจาสันติภาพระหว่างรัฐบาลศรีลังกากับกลุ่ม LTTE ในไทยทั้ง 3 ครั้งประสบความสำเร็จด้วยดี ทำให้การเจรจาสันติภาพของทั้งสองฝ่ายเกิดขึ้นอีกหลายครั้งในระยะเวลาต่อมา ซึ่งคาดว่าจะทำให้สงครามกลางเมืองแบ่งแยกดินแดนในศรีลังกายุติลงได้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จในการสร้างสันติภาพของศรีลังกาเริ่มต้นที่ดินแดนไทย อันเป็นผลดีทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายศรีลังกา และเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกอันดีระหว่างสองประเทศให้เพิ่มพูนมากขึ้น

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ

ด้านการค้า

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับศรีลังกาดำเนินไปด้วยดี แม้ว่าปริมาณการค้าระหว่างสองประเทศจะมีมูลค่าไม่มากนัก แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอนาคต โดยส่วนใหญ่ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด เช่น ในช่วง ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) การค้าระหว่างไทยกับศรีลังกามีมูลค่า ล้านบาท 7,331.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.2 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย ขยายตัวคิดเป็นร้อยละ 5.5 จาก ค.ศ. 1998 (พ.ศ. 2541) โดยไทยส่งสินค้าออกไปยังศรีลังกาเป็นมูลค่า 5,182.1 ล้านบาท และนำเข้าสินค้าจากศรีลังกา 2,149.1 ล้านบาท โดยไทยได้เปรียบดุลการค้า 3,033.0 ล้านบาท

มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย - ประเทศศรีลังกา

ปี	มูลค่าการค้า	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
2539	4,017.8	3,493.7	524.1	+2,969.6
2540	5,535.3	4,514.7	920.6	+3694.1
2541	7,073.1	5,497.1	1,576.0	+3,921.2
2542	7,331.3	5,182.1	2,149.2	+3,033.0

ที่มา : เอกสารกองเอเชียใต้ กระทรวงการต่างประเทศ หน้า 10.

สินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปศรีลังกา 5 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้ง อุปกรณ์และส่วนประกอบคอมพิวเตอร์ น้ำตาลทราย ผ้าฝ้าย ปลาแห้ง และผลิตภัณฑ์จากพลาสติก ส่วนสินค้าที่ไทยนำเข้าจากศรีลังกา 5 อันดับแรก ได้แก่ เพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าและยางรถยนต์

การค้าที่สำคัญในศรีลังกา คือ การค้าพลอยดิบ เพราะศรีลังกาเป็นประเทศที่มีพลอยดิบและอัญมณีเป็นจำนวนมาก ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา พ่อค้าพลอยชาวไทยได้เดินทางไปยังศรีลังกาเพื่อซื้อพลอยดิบนำมาเผาทำเป็นพลอยไพลิน รัฐบาลศรีลังกาเองก็มีนโยบายที่จะส่งเสริมให้ประเทศของตนเป็นศูนย์กลางของการค้าอัญมณีที่สำคัญของโลก แต่ศรีลังกายังขาดเทคโนโลยีการเผาพลอยไพลินและยังขาดช่างฝีมือในการเจียรในพลอย

ด้านการลงทุน

ศรีลังกาและไทยได้ลงนามตกลงร่วมกันเพื่อยกเว้นการเก็บภาษีซ้อนระหว่างกัน เมื่อ ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) และมีความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างกันเมื่อ ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ในปัจจุบันยังไม่ปรากฏมีนักลงทุนชาวศรีลังกามาลงทุนในไทย แต่มีนักลงทุนชาวไทยไปลงทุนในศรีลังกาเมื่อ ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542) แล้ว 8 ราย ได้แก่ บริษัทศรีอุทุมมดำเนินกิจการวางสายไฟฟ้าเขตภาคกลางของศรีลังกาโดยร่วมลงทุนกับบริษัท C. Itoh ของญี่ปุ่น บริษัท Asia Capital ประกอบธุรกิจให้บริการทางการเงิน บริษัท Jing Linda Intl. ประกอบธุรกิจด้านเจียรอัญมณี บริษัท Sinda Hospital ประกอบธุรกิจให้บริการฝังเข็ม บริษัท World Express ประกอบธุรกิจโกดังสินค้า และมีชาวไทยประกอบธุรกิจด้านร้านอาหารไทยอีก 3 ราย นอกจากนี้ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด จะตั้งโรงงานผลิตอาหารสัตว์กับบริษัทเอกชนของศรีลังกา

อุตสาหกรรมที่ศรีลังกามีความประสงค์ให้นักลงทุนเข้าไปลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเกษตร เช่น การเพาะเลี้ยงกุ้ง และการผลิตผลไม้กระป๋อง อุตสาหกรรมเครื่องหนัง อุตสาหกรรมน้ำตาลและอุตสาหกรรมโรงงานแก้ว นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมที่น่าสนใจในการลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ และอุตสาหกรรม การก่อสร้าง โดยเฉพาะการก่อสร้างด้านสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เนื่องจากรัฐบาลศรีลังกาต้องการขยายนิคมอุตสาหกรรมไปยังภาคต่างๆ ทั่วประเทศเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ชนบท

ความร่วมมือทวิภาคีและอื่นๆ

ใน ค.ศ. 1981 (พ.ศ. 2524) เอกชนไทยเคยทำความตกลงร่วมมือด้านการประมงกับศรีลังกา แต่ล้มเหลวเนื่องจากมีปัญหาในเรื่องข้อตกลงเกี่ยวกับอาณาเขตการจับปลาและการถูกตราค่าปลา รวมทั้งกรณีเรือประมงไทยลักลอบขนพลอยดิบ ดังนั้นจนถึง ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) จึงยังไม่มีความร่วมมือด้านการประมงกัน อย่างไรก็ตาม ศรีลังกาและไทยมีความตกลงกันด้านบริการการบิน ระหว่างบริษัทการบินไทยและบริษัทแอร์ลังกาทำการบินระหว่างสองประเทศสายการบินละ 3 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ ศรีลังกาและไทยมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค คือ ความร่วมมือเขตการค้าเสรีเอเชีย (Asia Free Trade Association: AFTA) และกลุ่มความร่วมมือประเทศ BIST-EC (Bangladesh-India-Sri Lanka-Thailand Economic Cooperation) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) อันเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในบริเวณมหาสมุทรอินเดียด้านตะวันออก ซึ่งกลุ่มประเทศความร่วมมือนี้กำลังแสวงหาความร่วมมือจากพม่าให้เข้าร่วมกับกลุ่มด้วย

ความร่วมมือทางด้านการวิชาการ

ศรีลังกาและไทยได้มีความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและวิชาการเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ในส่วนของความร่วมมือทางวิชาการนั้น ไทยจัดให้ศรีลังกาอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีความสำคัญอันดับสองรองจากประเทศเพื่อนบ้าน และมีความร่วมมือทวิภาคีภายใต้ Thai International Cooperation Programme (TICP) ในสาขาเกษตร สาธารณสุข การพัฒนาเศรษฐกิจ การปราบปรามยาเสพติด การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการตลาด การบินพลเรือน ตั้งแต่ ค.ศ. 1996 – 1999 (พ.ศ. 2539 – 2541) รวม 71 ทุน และยังให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ อาทิ องค์การอนามัยโลกในการจัดทุนฝึกอบรมชาวศรีลังกาในสาขาสาธารณสุขและการแพทย์ตลอดมาเป็นประจำทุกปีประมาณปีละ 30 ทุน¹

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์อันยืนยาวและดำรงอยู่ด้วยความดีงามระหว่างศรีลังกาและไทย อันเนื่องจากความสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมยังคงอยู่ต่อไป ทำให้ชาวศรีลังกาและชาวไทยมีความเป็น "ชาวพุทธ" ร่วมกันและยังมีลักษณะร่วมกันของ "ความเป็นดินแดนแห่งรอยยิ้มของผู้คนที่มีความเอื้อเฟื้อ" นอกจากนี้ ในปัจจุบันทั้งสองประเทศยังได้เพิ่มพูนความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ อันได้แก่ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือกันทางการเมืองทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลก รวมทั้งความร่วมมือทางวิชาการ

¹ กองเอเชียใต้, กระทรวงการต่างประเทศ

หนังสืออ้างอิง

ภาษาไทย

- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. **พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรป พุทธศักราช 2440**. พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดุสิต พานิชพัฒน์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิริวัฒนา อินเตอร์พรีนท์ จำกัด (มหาชน) , 2541.
- ฉันทิชย์ กระแสสินธ์. **ประวัติวัดธรรมาราม**. กรุงเทพฯ : บริษัทสินธนา ก๊อปปี้ เซ็นเตอร์ จำกัด, 2545.
- ดนัย ไชยโยธา. **มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้ เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนส്ട്രൈ, 2537.
- ปิยนาด บุนนาค. **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมของศรีลังกาสัมัยโบราณถึงก่อนสมัยอาณาจักรและความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างศรีลังกากับไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ (บ.ก.). **เที่ยวดวงเจดีย์ที่พม่าประเทศ ทางประวัติศาสตร์ศิลปะและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: บริษัทพิณณศ พรีนติ้ง จำกัด, 2545.

ภาษาอังกฤษ

- Indraratna, A.D.V. de S. (ed.). **Fifty Years of Sri Lanka's Independence : A Socio – Economic Reviews**. Colombo : Sri Lanka Institute Of Social and Economic Studies, 1998.
- Kalam, Abul. **SUBREGIONALISM in ASIA: ASEAN And SAARC Experiences**. New Delhi: UBS Publishers' Distributors Ltd., 2001.
- Kusalasaya, Karuma. **Buddhism in Thailand**. Bangkok: Mental Health Publishing House, 2001.
- Silva, K.M. De. **Sri Lanka: A Survey**. Honolulu: The University Press of Hawaii, 1977.
- “-----”. **A History of Sri Lanka**. Delhi: Oxford University Press, 1981.

Phanit,Thakur. Kalyanamitr: **Religious and Cultural Ties Between Sri Lanka and Thailand.** Translated by Pirawat Atsavapranee Bangkok: Amarin Printing and Publishing Publish Company Ltd., 2001.

The Embassy of Sri Lanka in Thailand and the Others. **Conference and Cultural Exchange between Thailand and Sri Lanka.** Nakorn Sri Thammarat : Twin Lotus Hotel, 2001.

วารสารและเอกสารวิชาการ

- กองเอเชียใต้. กระทรวงการต่างประเทศ. พ.ศ. 2543.
- หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. ฉบับวันจันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545
- “ “ “ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545
- “ “ “ ฉบับวันจันทร์ที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2545
- “ “ “ ฉบับวันอาทิตย์ที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2546
- หนังสือพิมพ์ข่าวสด. ฉบับวันพุธที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2545
- เอกสาร “250 ปี สัมพันธ์ทางพุทธศาสนาระหว่างไทยและศรีลังกา” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. กันยายน, 2545.
- เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศไทยและศรีลังกา โรงแรมทวินโลตัส จังหวัดนครศรีธรรมราช. ตุลาคม, 2544.

บทสรุป

เกาะศรีลังกา หรือ แผ่นดินแห่งความรุ่งโรจน์ เป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของชมพูทวีป ในมหาสมุทรอินเดีย เป็นดินแดนที่เคยได้รับสมญานามว่า “เกาะมรกต” หรือ “ไข่มุกแห่งเอเชีย” นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินแล้ว ศรีลังกายังได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมพลังงานน้ำ (Hydraulic Civilization) อันเก่าแก่ซึ่งเจริญเติบโต พัฒนาขึ้นมาพร้อมกับการกำเนิดของพุทธศาสนานิกายเถรวาท เมื่อ 2,500 กว่าปี

ความอุดมสมบูรณ์ อารยธรรมเก่าแก่อันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และสภาพภูมิศาสตร์ของเกาะศรีลังกา ซึ่งสามารถควบคุมเส้นทางการค้าจากเอเชีย สู่อุโรป และแอฟริกา เป็นสิ่งที่เชิญชวนให้มหาอำนาจตะวันตก ต้องการเข้าครอบครองเกาะเล็ก ๆ แห่งนี้ ดังนั้นในยุคที่ทวีปเอเชียต้องเผชิญหน้ากับลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตก เกาะศรีลังกาจึงถูกยึดครองโดยจักรวรรดินิยมตะวันตกหลายชาตินับตั้งแต่ เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโปรตุเกส ในช่วง ค.ศ. 1597-1658 (พ.ศ. 2140-2201 = 61 ปี) เป็นอาณานิคมของฮอลันดาในช่วง ค.ศ. 1658-1796 (พ.ศ. 2201-2339 = 138 ปี) ในท้ายที่สุดดินแดนทั้งหมดตกเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษ ในช่วง ค.ศ. 1815-1948 (พ.ศ. 2358-2491 = 133 ปี)

ในระยะเวลา 332 ปี ที่ศรีลังกาตกเป็นอาณานิคมของมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะภายใต้การยึดครองของฮอลันดา และอังกฤษ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมของประเทศ การเปลี่ยนในระบบการเมืองการปกครองครั้งใหญ่เกิดขึ้น ภายใต้การเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิอังกฤษ ในคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 อังกฤษ ออกกฎหมายจัดการปฏิรูปการปกครองระบบการศาล และระบบกฎหมายให้เป็นสากลนิยม และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ คนพื้นเมืองเรียนรู้ระบบการเมืองการปกครองแบบรัฐสภาตะวันตก มีผู้แทนในสภาบริหารและสภานิติบัญญัติและประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไประดับท้องถิ่นเป็นครั้งแรก นับตั้งแต่ ค.ศ. 1931 (พ.ศ. 2474) เป็นต้นมา ดังนั้นศรีลังกา จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นประเทศที่มีระบบการปกครองแบบรัฐสภาที่มั่นคงแห่งหนึ่งในทวีปเอเชีย การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น ในแต่ละสมัยภายหลังการได้รับเอกราชเป็นไปตามกติกาสถาปัตยกรรมประชาธิปไตยแบบตะวันตก แม้ว่าการเมืองภายในประเทศมีความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อรักษาอำนาจอระหว่างพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลกับพรรคการเมืองฝ่ายค้าน

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบเศรษฐกิจนั้น เกิดขึ้นนับตั้งแต่คริสต์กา ตกเป็น อาณานิคมของฮอลันดาและอังกฤษ ในคริสต์ศตวรรษที่ 17-20 ในระยะเวลา 138 ปี ภายใต้การ ปกครองของฮอลันดา ระบบเศรษฐกิจ แบบยังชีพด้วยตนเองแบบดั้งเดิม ถูกแทนที่ด้วยระบบทุน นิยม ซึ่งเน้นการผลิตเพื่อป้อนตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นครั้งแรกที่คนพื้นเมืองรู้จัก การทำไร่ขนาดใหญ่ ต่อมาเมื่อคริสต์กา ตกอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษนั้น นอกจากพื้นที่ในการ เพาะปลูกได้รับการขยายตัวอย่างกว้างขวางแล้ว อังกฤษได้นำเอาพืชพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาส่งเสริมให้ คนศรีลังกาปลูก ที่สำคัญได้แก่ ชา และยางพารา ซึ่งกลายเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของคนพื้นเมือง มาจนกระทั่งปัจจุบัน

ผลกระทบทางด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรมในยุคที่ศรีลังกาตกเป็นอาณานิคม ตะวันตกนั้น การวางรากฐานระบบการศึกษาที่มั่นคงในศรีลังกานับเป็นผลงานชิ้นโบว์แดงของ อังกฤษ ในการพัฒนาสังคมของคนพื้นเมืองให้ทันสมัยแบบตะวันตก ใน ค.ศ. 2002 (พ.ศ. 2545) อัตราประชากรผู้รู้หนังสือสูงถึงร้อยละ 91.6 การศึกษาในทุกระดับของประชาชนสูงถึงร้อยละ 66 นับเป็นประเทศที่มีอัตราการรู้หนังสือของประชากรสูงเป็นอันดับที่สองของประเทศในเอเชียใต้ รอง จากสาธารณรัฐมัลดีฟส์ ส่วนมรดกทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมนั้น อาคารโบราณที่มี ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมแบบดัตช์ ในเมืองกอลล์ มีความประณีต งดงาม ไม่แพ้ศิลปกรรมและ สถาปัตยกรรมแบบอังกฤษในอาคารโบราณที่กรุงโคลัมโบ

ภายหลังการได้รับเอกราช ใน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ศรีลังกา ซึ่งเป็นเพียง เกาะเล็ก ๆ พยายามดำเนินนโยบายเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศ ต่าง ๆ ทั่วโลก โดยไม่คำนึงถึงอุดมการณ์ทางการเมือง ศรีลังกาเข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติ สมาชิกกลุ่มประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ และเป็นสมาชิกขององค์การความร่วมมือในภูมิภาค เอเชียใต้ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและยาวนานมาโดยตลอด กับประเทศไทย ทางด้านการแลกเปลี่ยนอารยธรรมของพุทธศาสนาเถรวาท ศิลปะวัฒนธรรมและวรรณกรรม รวมทั้งความสัมพันธ์ทางการค้า และการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ ทั้งศรีลังกาและไทยสืบสาน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมานับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นประวัติศาสตร์ของทั้งสองชาติ

ในภาพรวมแล้ว ศรีลังกาเป็นเกาะขนาดเล็ก ที่มีศักยภาพสูงในด้านยุทธศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์และความมั่นคงทางการเมือง ซึ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ในการพัฒนาประเทศให้ เจริญก้าวหน้าได้ไม่ยากนัก แต่เนื่องจากศรีลังกามีปัญหาสืบเนื่องจากลักษณะพหุสังคมภายใน ซึ่ง ประกอบด้วยกลุ่มชนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา และหลากหลายภาษา โดยเฉพาะชาวสิงหล ซึ่ง เป็นประชากรส่วนใหญ่ อำนาจสิทธิในการเป็นเจ้าของประเทศมาตั้งแต่เริ่มต้นยุคพุทธกาล ส่วนชาว

ทมิฬ แม้จะเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ก็เป็ชนที่อําสัทธิในการเป็นเจ้าของดินแดนทางภาคเหนือสุดของ
เกาะ และดินแดนทางภาคตะวันออกของประเทศมานานนับพันปีเช่นกัน ความขัดแย้งทางเชื้อชาติ
ศาสนา และภาษา รวมทั้งการแย่งชิงพื้นที่ครอบครองนำไปสู่การเกิดไฟแห่งสงครามกลางเมืองอัน
ยาวนานเกือบ 30 ปี แผนกลยุทธ์โครงสร้างพื้นฐานของความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ทำลายความ
สงบสุขของแผ่นดิน ซึ่งอยู่อาศัยร่วมกันมานานนับพันปี

ในกระแสของโลกาภิวัตน์ปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ พยายามแข่งขันกันสร้าง
เสถียรภาพความมั่นคงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้แก่มาตุภูมิของตน
ขณะเดียวกันประชาคมโลก พยายามร่วมมือกันสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก ท่ามกลางความ
ช่วยเหลือและการสนับสนุนจากประชาคมโลก ในปัจจุบันนับเป็นโอกาสทองสำหรับชนทั้งสองกลุ่ม
ที่จะหันมาร่วมมือ เจรจากันขจัดปัญหาความขัดแย้ง ยอมลดบทบาท อำนาจและอุดมการณ์ของ
ตน เพื่อ

ประโยชน์ร่วมกัน พลิกฟื้นความเจริญรุ่งเรืองสู่แผ่นดินอันรุ่งโรจน์ ทำให้เกาะศรีลังกา กลับคืนสู่
ความเป็นเกาะมรกต หรือไข่มุกแห่งเอเชีย สมดังสมญานามที่เคยได้รับในอดีต

ภาคผนวก

วัตถุประสงค์ของโครงการ :

1. เพื่อผลิตหนังสือคู่มือทางวิชาการระดับอุดมศึกษา อันจะเป็นฐานข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับประเทศศรีลังกา ทั้งในระดับกว้างและระดับลึก
2. เพื่อเผยแพร่และเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในประเทศศรีลังกา ทั้งด้านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ประชากร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาพการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างศรีลังกากับไทย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ฐานความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในทั้งสองประเทศให้กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
3. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งและอุปสรรคในการพัฒนาประเทศศรีลังกา นับตั้งแต่ภายหลังเอกราชจนถึงปัจจุบัน อันจะเป็นกรณีศึกษาสำหรับประเทศไทย และประเทศที่มีปัญหาในเรื่องความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชน

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1. ในเดือน กุมภาพันธ์ 2545 เป็นการรวบรวม หนังสือ เอกสาร และ ผลงานที่เกี่ยวข้องกับ ประเทศศรีลังกาใน ประเทศไทย	1. เพื่อเป็น ฐานข้อมูลความรู้ เกี่ยวกับ ศรีลังกา ทั้งในระดับ กว้างและระดับลึก	1. การดำเนินงาน เป็นไปตาม วัตถุประสงค์	1. ข้อมูลเกี่ยวกับ ศรีลังกาในประเทศ ไทยที่มีลักษณะเป็น วิชาการ มีน้อยมาก

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
2. การติดต่อประสานงานกับสถานทูตศรีลังกาในประเทศไทยและกระทรวงการต่างประเทศไทยในปลายเดือนกุมภาพันธ์เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลในศรีลังกา	2. เพื่อเตรียมความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในศรีลังกา ทั้งที่เป็นหนังสือ เอกสาร และการสัมภาษณ์	2. การติดต่อประสานงานและขอความช่วยเหลือจากสถานทูตศรีลังกาในกรุงเทพฯ ได้รับความสนใจและได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ทำให้มีโอกาสสัมภาษณ์ข้าราชการกระทรวงต่างประเทศศรีลังกา ระดับสูงและนักวิชาการศรีลังกา ที่มีชื่อเสียงบางท่าน	2. การติดต่อขอความช่วยเหลือจากกระทรวงการต่างประเทศของไทยที่กรุงเทพฯ ไม่ประสบความสำเร็จ แต่ข้าราชการสถานทูตไทยในกรุงโคลัมโบให้ความช่วยเหลืออย่างดี
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในศรีลังกา และเมืองมัทราส อินเดียใต้ ในระหว่างวันที่ 9-21 มีนาคม 2545	3. เป็นการเปิดโอกาสให้คณะผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเก็บรายละเอียดทั้งข้อมูลเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต และสัมผัส ประชาชนระดับต่าง ๆ ในศรีลังกา	3.1 การเก็บข้อมูลในเมืองมัทราส บรรลุผลตามเป้าหมาย กล่าวคือคณะผู้วิจัยมีโอกาสศึกษา เรียนรู้ความสัมพันธ์อันแนบแน่นทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ระหว่างดินแดนอินเดียใต้กับศรีลังกา ทำให้เข้าใจพัฒนาการของการสร้างวัฒนธรรมทมิฬและสิ่งหลงเหลือในศรีลังกาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น	3.1 การเดินทางระหว่างโคลัมโบ- มัทราส- โคลัมโบ แม้ว่าใช้เวลาบินเพียง 45 นาที แต่การตรวจเช็คที่เข้มงวด ทำให้ต้องใช้เวลาก่อนการเดินทางและภายหลังการเดินทาง 3 ชั่วโมงล่วงหน้า ทำให้แผนการเก็บข้อมูลในสถานที่ต่าง ๆ ในเมืองมัทราส ไม่เป็นไปตามโครงการ

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
		3.2 การเดินทางเก็บข้อมูลในศรีลังการั้งแรกนี้ยังไม่บรรลุผลสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่คาดไว้ บางประการ แม้ว่าคณะผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่เป็นหนังสือและเอกสารมากมาย ครบตามที่ต้องการ แต่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต และสัมผัสยังไม่สมบูรณ์ เพราะยังไม่ได้สัมภาษณ์บุคคลที่คาดไว้บางท่าน (เจ้าอาวาสวัดมัลลวัตตะ ที่แคนดี, อาจารย์มหาวิทยาลัยโคลัมโบ 2 ท่าน) นอกจากนี้ยังไม่สามารถเดินทางไปเมืองรัตนปุระ และเขาสุมณกูฏ ฉะนั้นคณะผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเดินทางเก็บข้อมูลในครั้งที่สองในเดือนตุลาคม 2545	3.2 การสัมภาษณ์ประชาชนระดับล่างในศรีลังกาไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เพราะในปัจจุบันภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นภาษาราชการแล้ว การพูดคุยกับชาวบ้านมีปัญหา

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
4. ตลอดเดือน พฤษภาคมคณะผู้วิจัย ได้รวบรวมและ ประเมินเอกสารที่ นำมาจากอินเดีย+ ศรีลังกา มีการประชุม สรุปผลในวันที่ 27- 28 พฤษภาคม 2545	4. เพื่อคัดเลือก หนังสือและเอกสารที่ มีคุณค่านำไปใช้ ประกอบการเรียบเรียง ตำรา	4. การดำเนินงาน บรรลุวัตถุประสงค์	4. หนังสือและ เอกสารที่ได้มามี ประมาณ 30 เล่ม จำเป็นต้อง คัดเลือกและประเมิน คุณค่า
5. ในปลายเดือน สิงหาคม 2545 ผู้วิจัยแต่ละท่านเริ่ม ศึกษาเอกสารและ เขียนงานตาม ภาระหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย	5. เพื่อจัดทำต้นฉบับ หนังสือคู่มือของ ประเทศศรีลังกา อัน จะเป็นฐานข้อมูลทั้ง ในระดับกว้างและ ระดับลึก	5. ในวันที่ 27 สิงหาคม 2545 มี การประชุมเพื่อติดตาม ผลงานเขียนของแต่ละ ท่าน ปรากฏว่าการ เขียนของแต่ละท่าน คืบหน้าไปประมาณ ร้อยละ 25 ของงาน ทั้งหมด	

กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
6. ในปลายเดือนสิงหาคม 2545 คณะผู้วิจัยได้รับจดหมายเชิญจากสถานทูตศรีลังกาเข้าร่วมพิธีเปิดงานบูรณะปฏิสังขรณ์ที่พำนักของพระอุบาลี ณ วัดธรรมารามพระนครศรีอยุธยา ในวันเสาร์ที่ 31 สิงหาคม 2545	6. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอันจะเป็นฐานข้อมูลในการเขียนหนังสือคู่มือศรีลังกาและเป็นการสืบสานสายสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างชาวไทยและชาวศรีลังกา	6. เป็นงานพิธีที่มีประโยชน์ต่อคณะผู้วิจัย 2 ท่านที่เข้าร่วมงานนี้ (ดร. พรรณี และ ผศ.พงษ์ธาดา) ได้รับสาระประโยชน์มากมายทั้งภาคพิธีกรรมตอนเช้าและภาคอภิปรายวิชาการตอนบ่าย ที่สำคัญคือมีโอกาสได้เข้าไปกราบพระมหานายกะแห่งศรีลังกา เจ้าอาวาสวัดมัลลวัตตะ (บุปผาราม) และเจ้าอาวาสวัดอัศศิริยะแห่งเมืองแคนดี มีโอกาสพบปะสนทนากับรัฐมนตรีกระทรวงพระพุทธศาสนาและเอกอัครราชทูตศรีลังกา ประจำประเทศไทยซึ่งคณะผู้วิจัยจะขอนัดสนทนากับท่าน	

		อีกครั้งในเดือนตุลาคม (ภายหลังจากการ ประชุมเจรจาสันติภาพ ระหว่างรัฐบาลศรี ลังกากับกลุ่ม LTTE ในประเทศ ไทย)	
กิจกรรม (ตามแผน)	ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ตามแผน)	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
7. ในต้นเดือน มกราคม 2546 รวบรวมเอกสารฉบับ ร่าง พร้อมทั้งประชุม ประเมินผลงานเพื่อ การแก้ไข	7. เพื่อให้ได้หนังสือ คู่มือประเทศศรีลังกา ที่มีคุณภาพ	7. การเขียนของผู้ ร่วมโครงการล่าช้า แต่ สามารถรวบรวมได้ ในปลายเดือน พฤษภาคม 2546	
8. ในต้นเดือน เมษายน 2546 ส่ง เอกสารฉบับสมบูรณ์ เพื่อจัดพิมพ์			8. การเขียนงานล่าช้า แต่สามารถรวบรวมได้ ในปลายเดือนเมษายน 2546
9. ในเดือน พฤษภาคม 2546 ตรวจสอบ พิสูจน์ อักษร และ เย็บเล่ม			9. ในเดือนมิถุนายน 2546 ตรวจสอบ พิสูจน์อักษร และเย็บ เล่ม